

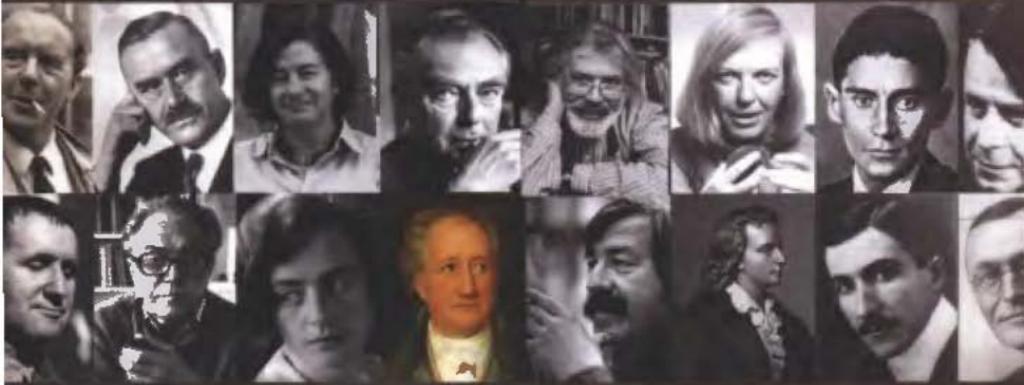
بازتاب ادبیات آلمانی در ایران

کتابشناسی آثار ادبی ترجمه شده آلمانی به فارسی
از آغاز تا امروز

دکتر سید سعید فیروزآبادی

www.tabarestan.ir

بازتاب ادبیات آلمانی در ایران

همراه کتابشناسی آثار ترجمه شده

تبرستان

از آغاز تا امروز
www.tabarestan.info

دکتر سیدسعید فیروزآبادی

تهران - ۱۳۸۳

فیروزآبادی، سعید، ۱۳۴۴ -

بازتاب ادبیات آلمانی در ایران همراه کتابشناسی آثار ترجمه شده از آغاز تا
امروز / سعید فیروزآبادی. - تهران: پیام خاور: مرکز بین‌المللی گفتگوی تمدنها،
۱۳۸۳.

ISBN 964 - 95772 - 0 - 3: ۱۵۰۰۰ ریال ۱۳۵ ص.

فهرستنامه بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. ۱۳۴ - ۱۳۵.

۱. ادبیات آلمانی -- تاریخ و نقد. ۲. ادبیات آلمانی -- کتابشناسی. الف. مرکز
بین‌المللی گفتگوی تمدنها. ب. عنوان.

۸۳۰/۹

PT ۸۰/۲

۸۳-۲۴۷۱۴ م

کتابخانه ملی ایران

تبرستان

بازتاب ادبیات آلمانی در ایران

همراه کتابشناسی آثار ادبی ترجمه شده آلمانی به فارسی

نویسنده: دکتر سید سعید فیروزآبادی

طرح جلد: امیر پاشا مقدسی، تلفن: ۹۱۲۱۷۷۹۸۲۴

حروف چینی و صفحه آرایی: گنجینه، تلفن: ۶۴۱۴۰۱۴

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: آبرنک

چاپ اول: تهران ۱۳۸۳

ISBN: 964-95772-0-3 شابک ۹۶۴-۹۵۷۷۲-۰-۳

نشر پیام خاور

تلفن: ۴۰۶۴۵۹۳

۱۵۰۰ تومان

پست الکترونیک: payamekhawar@yahoo.com

مرکز بین‌المللی گفتگوی تمدن‌ها: تهران، خیابان شهید لواسانی پلاک ۹۱

فهرست مطالب

پیشگفتار

۵ پیشگفتار
۹ بازتاب ادبیات آلمانی در ایران
۹ ۱-۱ روشنگری
۱۲ ۲-۱ طغیان و طوفان
۱۴ ۳-۱ کلاسیک
۱۷ ۴-۱ دوره رمانتیک
۲۰ ۵-۱ بیدرمایر
۲۱ ۶-۱ آلمان جوان
۲۳ ۷-۱ رئالیسم
۲۵ ۸-۱ ناتورالیسم
۲۶ ۹-۱ آغاز سده بیستم
۲۹ ۱۰-۱ اکسپرسیونیسم
۳۰ ۱۱-۱ دهه بیست
۳۹ ۱۲-۱ دوره تبعید
۴۴ ۱۳-۱ پس از جنگ جهانی دوم
۵۲ ۱۴-۱ آلمان شرقی، سوئیس و اتریش
۵۵ ۱۵-۱ مجموعه ها

۲- کتابشناسی آثار ادبی ترجمه شده آلمانی به فارسی

۱۲۱	۳- فهرستها
۱۲۱	۱-۳- فهرست مترجمان
۱۲۹	۲-۳- فهرست پدیدآورندگان
۱۳۴	۳-۳- فهرست منابع

پیشگفتار

تبرستان

www.tabarestan.info

کتاب حاضر پاسخ به نیازی است که نگارنده خود مدت‌های مديدة با آن رویه رو بوده است. بارها پیش آمده که همکار، مترجم، دانشجو یا علاقه‌مندی خواسته بداند آیا اثری خاص به فارسی ترجمه شده یا این ترجمه قابل قبول بوده و درنهایت جای خالی ترجمه‌های موجود کجاست.

طی ده سال اخیر تلاش‌های گوناگونی برای تهیه کتابشناسی آثار ادبی انجام پذیرفته که به نظر می‌رسد، بیشتر جنبه عام و کلی داشته‌اند. از آن جمله می‌توان به کتابشناسی رمان و مجموعه داستانی مترجم و تلاش‌های خانه کتاب ایران اشاره کرد. اما علیرغم همه این زحمات که هر یک شایسته تقدیر است، باز هم به دلایل گوناگون از جمله عدم امکان دسترسی به کتابهایی که درگذشته چاپ و منتشر شده‌اند، همچنین انتشار بسیاری از کتابها در دوره‌هایی خاص به مانند نخستین سالهای پس از پیروزی انقلاب و عدم گردآوری این آثار و طبقه‌بندی و فهرست‌نویسی برای آنها، ضروری است که بررسیهای دقیق‌تری انجام پذیرد. با توجه به آنچه گفته شد، نگارنده و گردآورنده اثر حاضر برای تهیه فهرست از تمامی امکانات موجود، مراجعه به منابع و کتابخانه‌های شخصی و گفتگو با مترجمان و استادان نیز بهره جسته است.

بدیهی است که کتاب حاضر را نمی‌توان کامل و بی‌نقص دانست، زیرا نخستین گام در زمینهٔ تدوین کتابشناسی تخصصی است و نگارندهٔ امید آن را دارد که با همکاری و راهنمایی تمامی علاقه‌مندان به این حوزه در آینده اثری کاملتر را ارایه کند.

در همین جا ذکر چند نکتهٔ ضروری است:

۱- در فهرست فقط آثاری قید گردیده که در قالب کتاب مستقل تا پایان خرداد ماه ۱۳۸۳ انتشار یافته است. بر این تماس داستانها و مقالات چاپ شده در نشریات مختلف در نظر گرفته نشده‌اند. در بخش دوم، کتابشناسی آثار آورده شده و بدیهی است که تنها آثاری مدنظر قرار گرفته که به ادبیات آلمانی در آنها پرداخته شده باشد.

۲- منظور از ادبیات آلمانی، کلیه آثار نویسنده‌گانی است که زبان نگارش آنان آلمانی باشد. بدیهی است که افزون بر نویسنده‌گان کشورهای آلمان، اتریش و سوئیس، آثار نویسنده‌ای همچون کافکا که در اصل ملت غیرآلمانی دارد، نیز قید گردیده است.

۳- ترتیب فهرست بر اساس حرف اول نام خانوادگی نویسنده‌گان است و در ذکر آثار هر نویسنده، باز هم ترتیب الفبایی حفظ می‌شود. هرگاه اثری بیش از یک بار ترجمه شده باشد، ملاک نخستین ترجمه است و ذیل همان اثر بقیه ترجمه‌ها به ترتیب تاریخ انتشار آورده شده است.

۴- به دلیل امکان بروز مشکلاتی برای یافتن نام نویسنده‌گان، افزون بر ضبط و ارایه این اسامی به زبان آلمانی در ابتدای آثار، فهرست پدیدآورندگان نیز به زبان آلمانی تدوین شده است. بدیهی است که شماره‌های قید شده در برابر نام هر نویسنده یا مترجم (در فهرست پدیدآورندگان و مترجمان) متعلق به اثر است و ارتباطی با صفحات کتاب ندارد.

۵- برای آشنایی بیشتر با سیر تحول ادبی در آلمان، همچنین سیر ترجمه‌ها بخشی با عنوان «بازتاب ادبیات آلمانی در ایران» در ابتدا آورده شده است. نگارنده به هیچ وجه ادعای کامل بودن این فصل را ندارد، بلکه فقط توضیحاتی را جهت درک بهتر آثار نویسنده‌گان ارایه می‌کند. همچنین تا حد امکان سعی شده است، نویسنده‌گانی که اثری از آنان ترجمه نشده و یا آثاری که هنوز به فارسی برگردانده نشده‌اند، نیز معرفی شوند.

در خاتمه از استاد ارجمند جناب آقای دکتر محمد طروقی که بخش نخست این اثر را خواندند و مرا در این زمینه راهنمایی فرمودند، همچنین از دوست عزیزم جناب آقای حسن نیک‌بخت، مدیر محترم مؤسسه حروف‌چینی گنجینه و از همه دوستانی که در تدوین این اثر به من یاری رساندند، کمال تشکر را دارم.

دکتر سید سعید فیروزآبادی

تهران - تیر ۱۳۸۳

تبرستان

www.tabarestan.info

بازتاب ادبیات آلمانی در ایران

تبرستان
www.tabarestan.info

در این فصل به بررسی ادبیات و آثار ترجمه شده آلمانی از دوره روشنگری به بعد می‌پردازیم. علت انتخاب این دوره ادبی آن است که آثار ترجمه شده موجود در ایران مربوط به نویسندهای این دوره و دوره‌های بعدی بوده است. در این میان فقط علی عبدالله در دو مجموعه عاشقانه‌های آلمانی و قوریاغه‌ها جدی می‌میرند چند شعری از دوره‌های قبلی را ترجمه کرده است که به بررسی آنها در فصل مجموعه‌ها خواهیم پرداخت.

۱-۱- روشنگری

از مهمترین جنبش‌های ادبی در اروپا می‌توان به روشنگری اشاره کرد. این جنبش تحت تأثیر اندیشه‌های فیلسوفان انگلیسی و فرانسوی به آلمان راه یافت. در انگلیس جان لاک (۱۷۲۳-۱۷۰۴) و دیوید هیوم (۱۸۱۱-۱۷۷۶) با طرح آمپریسم یا همان اصالت تجربه به مباحث فلسفی در این زمینه پرداختند و در فرانسه نیز رنه دکارت (۱۵۹۶-۱۶۵۰) خردگرایی و مساله شناخت را مطرح ساخت و ولتر (۱۶۴۹-۱۷۷۸) و متسکیو (۱۶۸۹-۱۷۵۵) با بهره‌گیری از این اندیشه‌های فلسفی در زمینه سیاست

و حکومت خواستار برقراری عدالت اجتماعی شدند.

اما در آلمان با ترجمه‌های یوهان کریستف گوتشد (۱۷۰۰-۱۷۶۶) از آثار ولتر و اندیشه‌های فلسفی ویلهلم لاینبیتس (۱۶۴۶-۱۷۱۶) این جنبش فلسفی - ادبی مطرح شد. نماد این دورهٔ ادبی خورشید در حال طلوع بود که با پرتو خویش به همه جا روشنی و نور می‌بخشد. در واقع این خورشید همان نماد خشم و خردورزی بود که امانوئل کانت (۱۷۲۴-۱۸۰۴) در آثار خود نقد خرد^۱ (۱۷۸۱) و نقد خرد عملی (۱۷۸۸) به آن پرداخت. کانت در تعریف روش‌نگری جمله‌ای مشهور دارد: «روشن‌نگری، خروج آدمی است از نابالغی به تقصیر خویشتن خود و نابالغی، ناتوانی در به کار گرفتن فهم خویشتن است بدون هدایت دیگری». ^۲ این عبارت که در مجموعه پاسخهایی به مقالهٔ کشیشی به نام یوهان فریدریش تسولنر (۱۷۵۳-۱۸۰۴) منتشر شد، به نوعی نشانگر ویژگیهای اصلی این جنبش ادبی است. از کسانی که در پی پاسخ به پرسش و مقالهٔ تسولنر برآمدند، باید از گوته‌لد افرائیم لسینگ (۱۷۲۹-۱۷۸۱) نیز نام ببریم. لسینگ را به دلیل مقالات، نوشته‌ها و نقدهای فراوانش دربارهٔ آثار ادبی به عنوان «پدر نقد ادبی در آلمان» ^۳ دانسته‌اند. از آثار این نویسنده تاکنون دواثر به فارسی ترجمه شده است. نخستین اثر بهای آزادی یا همان نمایشنامهٔ امیلیا گالوتی (۱۷۷۲) است که در واقع موضوع آن به دورهٔ روم باستان مربوط می‌شود و نویسنده در آن

۱- مجموعه تعریفهای روش‌نگری با ترجمه‌ای بسیار دقیق و خوب به فارسی ترجمه شده است. نک:

- روشن‌نگری چیست، ترجمه سیروس آرین پور، تهران: آگاه، ۱۳۷۶؛ ۱۳۷۷، ص ۱۷.

۲- مارسل رایش راتیسکی، منتقد ادبی معاصر آلمان در اثر زیر لسینگ را چنین خوانده است:

- Reich-Ranicki, Marcel: *Die Anwälte der Literatur*, München: dtv, 1999, S.11.

به انتقاد از حکومتهاي استبدادي آلمان مى پردازد. اين نمايشنامه بارها به اجرا درآمده و شک نیست که بر نويسندگاني همچون گوته و شيلر تأثير نهاده است. لسينگ به دلایل عقاید خود زندگی دشواری را پشت سر نهاد، در نهايیت در کتابخانه ولفن بوتل شغلی یافت و همانجا به انتشار نوشته‌های هرمان ساموئل رایماروس (۱۷۶۸-۱۶۹۴) پس از مرگ نويسنده پرداخت و چون از پيامدهای انتشار اين اثر آگذار بود، آن را نوشته‌های فردی نامشخص (۱۷۷۴) ناميده و اين چنین با مخالفت شديد کشيشان روبه رو شد. حاصل اين مخالفتها طرح مباحثي در نشریات بود که سبب شد لسينگ را از نگارش نقدها و آثار فلسفی محروم کنند. همين متنوعيت باعث شد که لسينگ نمايشنامه‌اي با عنوان ناتان فرزانه (۱۷۷۹) بنويسد و در آن با الهام از دکامرون جواناني بوکاچو بار دیگر پاسخی به خشك اندیشان دهد. ناتان فرزانه که با عنوان ناتان حکیم به فارسی ترجمه شده، نمايشنامه‌اي است که تا به امروز نيز در آلمان اجرا مى شود و بی شک از معدود آثاری است که در دوره‌های مختلف سیاسي از آن بسیار سوء استفاده کرده‌اند. ماجراي اين نمايشنامه در بيت المقدس و در زمان جنگهاي صليبي اتفاق مى افتد و پيروان سه دين ابراهيمی اسلام، مسيحيت و يهوديت با يكديگر ملاقات مى کنند. سلطان صلاح الدین ايوبی که در ادبیات اروپا نمونه‌ای كامل از شهسواران و جوانمردان است، در اين نمايشنامه از شخصیتهای اصلی به شمار مى آيد و در برخورد با ناتان فرزانه يهودی از او مى پرسد که کدام يك از سه دين ابراهيمی بر حق است. لسينگ اين پرسش مهم را از زبان ناتان فرزانه با تمثيلي پاسخ مى دهد که به تمثيل انگشتري شهرت دارد. در پايان ديني برتر شمرده مى شود که در عمل بتواند نزد پرودگار و مردم محبوب‌تر باشد. اين پرسش و پاسخ که به نوعی اشاره به وضعیت سیاسی و اجتماعی آن دوره آلمان

است، هسته اصلی نمایش را تشکیل می‌دهد و در نهایت پیروان این سه دین الهی در می‌یابند که رابطه خوبشاوندی بین آنان برقرار است. هدف نهایی لسینگ از نگارش این نمایشنامه بیان یکی از ویژگیهای دوره ادبی روشنگری، یعنی همان «شکیبایی در برابر آراء مخالف» و هدف اصلی ادیان الهی، رساندن انسان به رستگاری است.

نویسنده خود در نامه‌ای به برادرش می‌نویسد هیچ جایی را در آلمان نمی‌شناسد که بتوان این نمایشنامه را اجرا کرد، اما چند سال پس از مرگ لسینگ این نمایشنامه برای نخستین بار اجرا شد و بعدها نیز شیلر آن را کارگردانی کرد. از دیگر آثار مهم لسینگ که هنوز به فارسی ترجمه نشده است، می‌توان به دکترفاوست و مینافن بارنهلم اشاره کرد.

از دیگر نویسندهای این دوره می‌توان کریستف مارتین ویلاند (۱۷۳۳-۱۸۳۳) و یوهان کریستف گوتشد (۱۷۰۰-۱۷۶۶) را نام برد که هنوز هیچ یک از آثار آنها به فارسی ترجمه نشده است.

۲-۱- طغیان و طوفان

پس از تاکید فراوان بر خرد در دوره روشنگری، نسل انقلابی و جدیدی در ادبیات آلمان پدید آمد که در اواخر سده هجدهم (۱۷۹۰-۱۷۶۷) به اوج شکوفایی خود رسید.

در این دوره تحت تأثیر عصر نو زایی به فردیت توجه بیشتری شد. ماکسیمیلیان فریدریش کلینگر (۱۷۵۲-۱۸۳۱) در همین زمان نمایشنامه‌ای نوشت که ابتدا عنوان هرج و مرج را بر آن نهاد، ولی بعد عنوان آن را به طغیان و طوفان تغییر داد. در این تراژدی دو برادر در دستیابی به دختری می‌کوشند که هر دو دوستش دارند و در نهایت یکی دیگری را می‌کشد و پدر نیز به انتقام قتل فرزند، پسر قاتل را می‌کشد. این

نمایش را که سراسر بیانگر هیجان و احساس است، نمادی بارز از آثار این دوره می‌دانند.

از دیگر نویسندهای مهم این دوره یوهان گتفرید هردر است که با یادداشت‌های سفر سال ۱۷۶۹ بنیانگذار این جنبش ادبی شد. شایان ذکر است که تاکنون این اثر و نمایشنامه طغيان و طوفان به فارسی ترجمه نشده است.

اما مهمترین مفهوم در این دوره نبوغ است، یعنی هنرمند باید نابغه باشد و همان گونه که هردر می‌گوید: هر انسانی که دارای نیروهای ناب باشد، در جایگاه خویش و در آثارش نابغه است و بهترین نابغه‌ها را بیرون از فضای کتابخانه‌ها می‌توان یافت. از این رو به شکسپیر در این دوره توجه فراوانی می‌شود و او را نمونه‌ای از همین نبوغ می‌دانند. از مهمترین نویسندهای این دوره باید به یاکوب میشائیل راینهلد لنتس (۱۷۹۲-۱۷۵۱)، هاینریش لوثیلد واگنر (۱۷۷۹-۱۷۴۷)، گتفرید آگوست بورگر (۱۷۹۴-۱۷۴۷) و به خصوص یوهان ولfgang فن گوته (۱۸۳۲-۱۷۴۹) و فریدریش شیلر (۱۸۰۵-۱۷۵۹) اشاره کرد.

گوته نامی آشنا برای خوانندگان آثار ترجمه شده از ادبیات آلمانی است. نخستین اثری که از این شاعر و نویسنده به فارسی ترجمه شد، رنجهای ورتر جوان بود که محمد صفارزاده با عنوان ورتر در سال ۱۳۰۳ آن را به انجام رساند. اندکی بعد نیز نصرالله فلسفی، استاد دانشگاه تهران، همین اثر را از زبان فرانسوی به فارسی برگرداند. این اثر تاکنون شش بار تجدید چاپ شده است. بی‌شک انتشار این کتاب گوته با پنج ترجمه مختلف نشانگر علاقه ایرانیان به این اثر دوره طغيان و طوفان است. در این اثر سرگذشت جوانی بسیار حساس توصیف می‌شود که درگیر عشقی بی سرانجام است. توصیف همین عشق نافرجام و رابطه

منفی ورتر با جامعه از مهمترین ویژگیهای این اثر به شمار می‌آید. چهارده سال بعد، یعنی در سال ۱۳۱۷، عباس بنی صدر برای نخستین بار فاوست گوته را با عنوان داستان سوگ آور فاوست به فارسی ترجمه کرد. این داستان را که تاکنون چهار بار به فارسی ترجمه شده است، گوته ابتدا به صورت نوشته‌ای ناقص در سال ۱۷۹۰ انتشار داد و در سال ۱۸۰۸ بخش نخست و در ۱۸۳۲ دومین بخش آن را منتشر کرد. فاوست که در سده شانزدهم از موضوعات ادبی بوده، داستان فردی است که پس از پایان تحصیل در رشته الهیات با روحی جستجوگر، دریی تجربه و شناخت است و در نهایت با شیطان پیمانی می‌بندد و در قبال خوشبختی دنیوی متعهد می‌شود که جان خوبیش را تسليم شیطان کند.

۱-۳- کلاسیک

فاوست از مهمترین آثار دوره ادبی کلاسیک در آلمان (۱۸۰۵-۱۷۸۶) است. در این دوره رویکرد و بازگشت به نمونه‌های هنری دوره روم و یونان باستان به عنوان سرمشق نویسنده‌گان مشاهده می‌شود و این چنین راهی میانه بین تاکید بیش از حد بر خرد (در دوره روشنگری) و احساسات (دوره طغیان و طوفان) مطرح می‌گردد. هرمان و دُرته نیز از دیگر آثار ترجمه شده گوته به زبان فارسی است. این اثر که ناصر ایران دوست در سال ۱۳۲۲ آن را به فارسی ترجمه کرد، داستان جوانی درستکار به نام هرمان است که دلباخته دختری به نام درته می‌شود و با او ازدواج می‌کند. موضوع اصلی اثر باز هم شرایط سیاسی و اجتماعی پس از انقلاب کبیر فرانسه در اروپاست.

اما مهمترین اثر گوته که در هر حال برای ایرانیان بسیار جذاب است، دیوان غربی شرقی اوست. گوته با ترجمة یوزف فون هامر -پورگشتال

(۱۷۷۴-۱۸۵۶) از دیوان حافظه با حال و هوای شرق آشنایی بیشتری یافت و آن گونه که خود نیز می‌گوید، در برابر این اشعار چاره‌ای جز آن نداشت تا به نگارش اثری پردازد. شجاع الدین شفا در سال ۱۳۲۸ گزیده‌ای از این اثر را از زبان فرانسه به فارسی ترجمه کرد و پس از حدود ۵۲ سال این اثر تجدید چاپ شد. دو ترجمه جدید نیز از این اثر در سالهای اخیر منتشر شده که اولی مربوط به کورش صفوی و ترجمه دوم متعلق به محمود حدادی است. در بین این سه ترجمه، برگردان محمود حدادی با دو

ترجمه قبلی تفاوت‌های اساسی دارد و بی‌شک کاملتر و دقیق‌تر است.
پیوندهای گزیده نیز از آثار گوته در دوره کلاسیک است و نویسنده در آن با بهره‌گیری از مفهومی در شیمی به شرح روابط عاشقانه بین اشراف می‌پردازد و در نهایت مرگ و آرامش ابدی شاهدی بر پاکدامنی اُتلیه می‌شود. افی‌ژنی و قصه‌های پریان نیز از جمله آثار گوته است که به فارسی ترجمه شده. علیرغم ترجمه‌هایی که نام بردیم، هنوز هم بسیاری از آثار گوته به فارسی ترجمه نشده است.

بسیاری از منتقدان ادبی در آلمان اعتقاد دارند که گوته با وجود آنکه از بزرگترین نویسندهای آلمان است، در آثارش هیچ اشاره‌ای به مسائل سیاسی نمی‌کند و نشانی از میهن دوستی را در این آثار نمی‌توان یافت. اما درباره شیلر که معاصر گوته بود، نگرشی کاملاً متفاوت وجود دارد. نام شیلر برای فارسی زبانان بسیار آشناست، زیرا نخستین اثر ترجمه شده به فارسی او را با عنوان *ویلهلم تل* سید محمد علی جمالزاده، داستان نویس نوگرا و معاصر ایرانی، در سال ۱۳۳۴ منتشر ساخت. *ویلهلم تل* نمایشی در پنج پرده است که شیلر بر اساس افسانه *تل* به نگارش آن پرداخت. پیش از او نیز *ویلاند* نمایشنامه‌ای درباره *تل* نوشته بود که موضوع آن جنگهای استقلال در بخشی از سوئیس در سده چهاردهم است. حتی

گوته نیز در تدارک چنین اثری بوده است. تل که تدارک انقلابی را می‌بیند، هدفش برقراری ارزش‌های اخلاقی است. در این اثر شیلر هیچ یک از شخصیتها نقش تعیین کننده‌ای در ماجرا ندارند، بلکه تمامی مردم در روند ماجرا دخالت می‌کنند.

راهزنان از دیگر آثار نمایشی شیلر است که آن را همراه توطئه فیسکو، ابوالحسن میکده در سال ۱۳۳۶^{۱۰} به فارسی ترجمه می‌کند. راهزنان اوج عصیان و اعتراض نویسنده به حکومتها استبدادی جامعه خویش است. در این اثر درگیری بین دو برادر، فراتس و کارل، مطروح می‌شود. فراتس نماد ظلم است و کارل نماد عدالت جویی با ابزارهای قهرآمیز. در پرده نخست این تراژدی فراتس نامه‌ای از سوی پدرش برای کارل که دانشجوست، می‌نویسد و به دلیل هرزه جویهای کارل او را از ارث محروم می‌کند. کارل نیز برای احقيق حق خویش راهی کاملاً قهرآمیز را بر می‌گزیند و سرکردۀ دزدان می‌شود. در نهایت به خانه پدری باز می‌گردد و با فراتس مواجه می‌شود. فراتس که نماد ظلم و کفراست، در حضور کشیش کفر می‌گوید و به اعدام محکوم می‌گردد، اما پیش از اعدام خود را می‌کشد. پدر که از سرنوشت کارل آگاه شده است، از غصه می‌میرد و کارل که خویشن را تنها می‌بیند واز گذشته‌های خود شرمنده است، در آخرین پرده دست به خودکشی می‌زند. این نمایشنامه نمونه‌ای از آرمانگراییهای شیلر است که در تمامی آثار او می‌توان یافت. توطئه فیسکونیز که از آثار دوره جوانی شیلر است، برگرفته از داستانی مربوط به قیام مردم جنوا می‌شود. فیسکوی انقلابی که هدفش رسیدن به آزادی است، پس از برکناری جانیتوی مستبد، خود بارگه قدرت تکیه می‌زند، گذشته را فراموش می‌کند و مبدل به مستبدی مهارناپذیر می‌گردد. موضوع حکومتها استبدادی به دلیل شرایط اجتماعی و سیاسی آن

زمان آلمان تقریباً در تمامی آثار شیلر و از آن جمله در دو شیوه اورلثان مشاهده می‌شود. این اثر را بزرگ علوی، نویسنده مشهور، به فارسی ترجمه کرده است. دو شیوه اورلثان یا همان ژاندارک، داستان زندگی دختری است که مأموریتی الهی برای نجات وطن خویش از شر انگلیسی‌ها می‌یابد و در این راه چشم بر تمامی لذتها و وسوسه‌های دنیوی می‌بندد، اما در نهایت دلباخته سرداری انگلیسی ^{برخی از} شود و به اسارت در می‌آید و آن زمان که کشورش نیازمند اوست ^{بار دیگر از زندان} می‌گریزد و به یاری وطن می‌شتابد.

دون کارلوس نیز از نمایشنامه‌های ترجمه شده شیلر است که بر اساس الگوی نمایش ارسسطوی، شیلر در آن موضوع عشق حرام را مطرح می‌کند. از دیگر آثار ترجمه شده شیلر ماری استوارت و آزادی و دولت فرزانگی را نیز می‌توان نام برد. بی‌شک همین آرمانگرایی و شیوه نگرش شیلر به حرکتهای انقلابی باعث تفاوت او با گوته شد و به همین دلیل نیز در آلمان شرقی موسسه فرهنگی اصلی آن کشور را شیلر نام نهادند و نام گوته را برای موسسه فرهنگی آلمان غربی انتخاب کردند.

۴-۱ دوره رمانتیک

در اواخر سده هجدهم با مقالات فریدریش اشلگل (۱۷۷۲-۱۸۲۹) جنبشی در مقابل آثار ادبی کلاسیک آغاز شد. حاصل این جریان ادبی اشعاری بود که کاملاً در مخالفت با شعر دوره کلاسیک به نظر می‌رسید. واژه رمانتیک در آن زمان معناهای گوناگونی داشت و به زیانهای رومانیابی نیز اطلاق می‌شد که همگی از زبان لاتین سرچشمه گرفته بودند. بر همین اساس آثار ادبی این زیانها را که در قالبهای روم و یونان باستان تألیف شده بود، نیز رمان یا رمانس نامیدند. در عین حال هر آنچه

که خیال‌انگیز، بیگانه، شگفت‌آور و باورنکردنی بود، رمانتیک قلمداد می‌شد.

دو تن از نویسندهای اهل برلین ویلهلم هاینریش واکندر (۱۷۹۸-۱۷۷۳) و لودویگ تیل (۱۸۰۳-۱۷۷۳) نخستین کسانی بودند که به آثار عصر نو زایی ایتالیا و به خصوص فرانسه توجه زیادی کردند. واکندر در مقالات خود طبیعت ای زیان پژوه‌گار خواند و عنوان داشت که هترمند میانجی بین خدا و انسان یا به عبارتی کاملتر رابط بین آرمان و واقعیت است. این نویسنده آثار بسیاری نگاشته که تاکنون هیچ یک به فارسی ترجمه نشده است.

لودویگ تیک نیز دوست و همراه و انکردر بود و در آثار هر دو آنان به سده‌های میانه بیش از دوره روم و یونان باستان توجه شده است. از دیگر نویسندهای این دوره باید به نووالیس نیز اشاره کرد. در رمان هاینریش فن افتردینگن، نووالیس تلفیقی از ادبیات و فلسفه را ارایه می‌کند.

در اواخر دوره رمانتیک این جریان ادبی به سایر حوزه‌های هنر از جمله نقاشی و موسیقی نیز نفوذ کرد و گرایش به ادبیات مردمی جلوه بیشتری یافت. در چنین حال و هوایی برادران گریم (یاکوب و ویلهلم) دست به کاری بزرگ زدند. این دو برادر با گردآوری قصه‌های عامیانه مردم آلمان گنجینه‌ای پارازش از باورها، اعتقادات و فرهنگ مردم را گردآوردند و بر آن عنوان قصه‌های کودکان و خانگی (۱۸۲۲) را نهادند. بی‌شک این اقدام بزرگ بر ادبیات جهان تأثیری ژرف بر جا نهاد، آن چنان که بسیاری از این قصه‌ها به زبانهای دیگر ترجمه شد. زبان فارسی و کودکان ایرانی نیز از این اصل مستثنی نبودند. ترجمه بیش از سی عنوان کتاب از مجموعه قصه‌های این دو برادر شاهدی بر همین مدعاست.

ارنست شودور آمادئوس هوفرمان (۱۷۷۶-۱۸۲۲) نیز نامی آشنا برای

ایرانیان است. از جمله آثار مهم هوفمان به اکسیر شیطان، کرایسلرباتا، کودک بیگانه، گریه مور، معادن فالون و مادموازل اسکودری می‌توان اشاره کرد. مادموازل اسکودری که حسین پژمان بختیاری آن را به فارسی برگردانده، داستان گروهی از قاتلان در پاریس است که با سرقت و قتل مردانی که برای معشوقه‌های خود جواهر خریده بودند، رعب و وحشت فراوانی را ایجاد می‌کنند. در این داستان فساد در بار فرانسه دور عصر لوئی چهاردهم و شرایط اجتماعی آن دوره به خوبی شرح شده می‌شود. فن دق شکن و سلطان موشان دیگر اثر ترجمه شده هوفمان به فارسی است که کودکان با موضوع تخیلی آن سالهایست که آشنایی دارند. رابطه دختری به نام ماریا با عروسکهایی که در نیمه شب زنده می‌شوند و جنگ بین فندق شکن و موشها موضوع اصلی این داستان است. بی‌شک خیال‌پردازی قوی و آمیزه‌ای از واقعیت و رویا از ویژگیهای اصلی آثار هوفمان است.

در آثار دوره رمانتیک علاقه فراوانی به نماد شب مشاهده می‌شود و شاید بهترین نمونه آن شعر شب مهتابی اثر ایشندورف باشد که علی‌عبداللهی در مجموعه عاشقانه‌های آلمانی به فارسی برگردانده است. پیشتر نیز همین مترجم از شعرهای این شاعر مطرح دوره رمانتیک در اثر خود قوریاغه‌ها جدی جدی می‌میرند ترجمه‌هایی را ارایه کرده بود.

آدالبرت فون شامیسو نیز از نویسندهای مطرح این دوره ادبی است که تنها یک اثر از او به فارسی ترجمه شده و نکته جالب آن است که این اثر را دوبار به فارسی ترجمه کرده‌اند. داستان مردی که سایه‌اش را فروخت یا همان داستان عجیب پتراشل میل عنوان این اثر است. شخصیت اصلی این داستان پتراشل میل که در خانه دوستی ساکن می‌شود، مورد بی‌مهری و بی‌توجهی همگان قرار می‌گیرد، ولی با یکی از دوستان بسیار ثروتمند

میهمان خود آشنا می‌شود. این دوست جدید که کسی جز شیطان نیست، سایه اشل میل را در ازای کیسه‌ای جادویی که هیچ گاه از پول درون آن کاسته نمی‌شود، می‌خرد، اما ثروت، نیک بختی را برای او به ارمغان نمی‌آورد. در نهایت اشل میل کیسه را دور می‌اندازد و به گشت و گذار در دنیا می‌پردازد و رستگاری می‌یابد. نباید فراموش کرد که اشعار شامیسو را نیز در ادبیات آلمان بسیار مهم می‌دانند، *آهل قاکتون* کسی آنها را به فارسی ترجمه نکرده است.

از گرایش‌های مهم در عصر رمانتیک میل به تحقیق و پژوهش در ادبیات مشرق زمین و به خصوص ایران بود. پیشتر، از ترجمه هامر-پورگشتال از اشعار حافظ و تأثیر آن برگوته سخن گفتیم. اما این تأثیر محدود به گوته نمی‌شد. فریدریش روکرت (۱۷۸۸-۱۸۶۶)، شاعر و شرق‌شناس آلمانی، در راه سفر به ایتالیا به وین آمد و به ملاقات هامر-پورگشتال رفت و این چنین با ادبیات فارسی آشنا شد و ترجمه‌هایی از *شاهنامه* فردوسی، شعرهای جامی، حافظ، مولوی و دیگر بزرگان ادب فارسی را به زبان آلمانی ارایه کرد. اما نکته مهمتر از این ترجمه‌ها ورود قالب شعری غزل به زبان آلمانی بود و دلیل این پذیرش را نیز ترجمه‌های بی نظیر روکرت باید دانست، زیرا روکرت خود شاعر بود و نغمه‌های مرگ کودکان و حکمت برهمنان از زیباترین سروده‌های اوست که هنوز به فارسی ترجمه نشده است. تنها معرف این شاعر علی عبدالله است که در مجموعه *عاشقانه‌های آلمانی* چند شعری از او را به فارسی ترجمه کرده است.

۱-۵- بیدرمایر

در اوایل سده نوزدهم با نام مستعار گُتلیب بیدرمایر مقالاتی در نشریه‌ای فکاهی نوشته می‌شد و در آن نویسنده به تمسخر ضعفهای ادبی

دوره خویش می‌پرداخت. همین مقالات سبب شد که عده‌ای از نویسنده‌گان همچون کارل لبرشت ایمرمان (۱۷۹۶-۱۸۴۰) در آثار و رمانهای خود به انتقاد از آثار دوره‌های کلاسیک و رمانتیک پردازند. از دیگر سو وضعیت دشوار سیاسی پس از نظم جدید آن روزگار اروپا و اهمیت بخشیدن به دولت از سوی فیلسوفانی همچون هگل

(۱۷۷۰-۱۸۳۱) سبب شد که این گرایش ادبی شلخت گیرد.^{پیرستان} از ویژگیهای دوره ادبی بیدرمایر در آلمان گوشہ‌گیری و عزلت نویسنده‌گان ادبی است. هدف از این گوشہ‌گیری دوری از مشکلات و پناه جستن به خاطرات خوب گذشته بود و همین حال و هوا باعث شد که بسیاری از نویسنده‌گان این دوره در نهایت از سرتنهایی، درماندگی و افسردگی دست به خودکشی زند.

متأسفانه تاکنون از مطرحترین نویسنده‌این دوره، آدالبرت اشتیفتر، اثری به فارسی ترجمه نشده است، اما فرانتس گریل پارتر تنها نویسنده این دوره است که یک اثرش را محمود نظری به فارسی برگردانده. نوازنده یینوا داستان زندگی ویلن زنی فقیر است که در قالب من - راوی به شرح حال خود می‌پردازد. نوازنده به دلیل درماندگی و از سر تقدیر شوم خویش ارتباط با جهان پیرامونی را از دست می‌دهد و عزلت می‌گزیند، اما مردم دلیل این رفتار را درک نمی‌کنند، تا آنکه نوازنده جان خویش را فدای همنوعان می‌کند. این داستان به نوعی بیان زندگی و حالات خود نویسنده است. از دیگر آثار مهم گریل پارتر می‌توان به خدمتکار وفادار ارباب و یهودی تولدو اشاره کرد.

۱-۶- آلمان جوان

اما حدود سال ۱۸۳۰ عده‌ای دیگر از نویسنده‌گان آلمانی هم بودند که

همچون معاصران خود به عزلت و گوشه‌گیری نپرداختند و نقد مسائل اجتماع خویش را سرلوحة کار خود ساختند. این گروه از نویسنده‌گان که بسیاری از آنها تعقیب و تبعید شدند، زمینه‌های دو انقلاب ۱۸۴۴ و مارس ۱۸۴۸ را نیز فراهم کردند.

آرمان بسیاری از نویسنده‌گان و مردم این دوره برقراری مردم سالاری و کاستن از قدرت مطلقه حاکمان بود و حاکمان‌که شکیبایی تحمل آراء مخالف را نداشتند، به آزار و اذیت آنان پرداختند. مهمترین نویسنده این دوره هاینریش هاینه است.

این شاعر شوریده سر که بیشتر عمر آفرینش ادبی خود را در فرانسه گذراند، بی‌شک تأثیری ماندگار بر شعر سده بیستم آلمان دارد. هوشنگ باختری با ترجمه و گزینش آثار هاینریش هاینه، تنها کسی است که به صورت مستقل به معروفی این شاعر بزرگ آلمانی می‌پردازد و در اثر خود تعدادی از شعرهای او را ترجمه می‌کند. علی عبدالله نیز در مجموعه شعر خود اشعاری از او را به فارسی ترجمه کرده است.

از دیگر نویسنده‌گان مطرح این دوره باید به لودویگ بورنه (۱۷۸۶-۱۸۳۷)، کارل گوتسکوف (۱۸۱۱-۱۸۷۸) و به سرآمد همه آنان گئورگ بوشنر (۱۸۱۳-۱۸۳۷) اشاره کنیم. در تاریخ ادبیات آلمانی زبان دو نویسنده بزرگ را می‌توان نام برد که هر دو در اوان جوانی چشم از جهان فرو بستند که بوشنر نخستین و لفگانگ بورشت (۱۹۲۱-۱۹۴۷) دومین نفر است.

لئونس ولنا یکی از آثاری است که از بوشنر به فارسی ترجمه شده و حاصل تلاش پرویز جاهد است. این نمایشنامه سراسر طنز و کنایه، داستان فرزندان پادشاهی است که از نزد والدین خود می‌گریزند و در این گریز پرده از شرایط اجتماعی آن دوره بر می‌دارند. انتقاد از زندگی اشراف

و شاهزادگان، همان‌گونه که در دیگر آثار بوشنر نیز مشاهده می‌شود، موضوع اصلی این نمایشنامه است. از جمله دیگر آثار مهم بوشنر به ویچک، لنس و مرگ دانتون می‌توان اشاره کرد.

۱- رئالیسم

در سال ۱۸۴۸ انقلاب مردم آلمان با عقب‌نشینی ظاهر عاج امپراتور همراه بود، اما خیلی زود مردم دریافتند که به اهداف انقلاب خود دست نیافته‌اند، از این رو تا دوره ابتدایی حکومت بیسمارک، صدراعظم آلمان، (۱۸۹۰) دوره‌ای در آلمان شکل گرفت که در آن از یک سو پیشرفت‌های علمی و صنعتی و از دیگر سو سیل مهاجران به شهرها شرایط دشواری را پدید آورد و ادبیات هم که پیوسته آئینه‌ای از شرایط اجتماعی و فرهنگ مردم است، از این موضوع تأثیر بسیاری پذیرفت. آنچه طی این دوره در آلمان رخ داد، در واقع تغییر چهره جامعه از فتووالی به بورژوازی بود. از این رو در نیمه دوم سده نوزدهم پیوسته شاعران و نویسندهان، اندیشمندان و فیلسوفان در پی راه چاره‌ای برای حل مشکل جامعه بودند. در همین زمان کارل مارکس (۱۸۱۸-۱۸۸۳) نظریات انتقادی خود از وضعیت جامعه و تغییر آن به نیروی قهرآمیز توده‌ها را در کتاب سرمایه مطرح ساخت. فردیناند لاسال (۱۸۶۴-۱۸۲۵) نیز که در پی ایجاد اصلاحات در چارچوب حکومتهاي موجود بود، جریان دومی را پدید آورد. به همین دلیل نیز بیشتر نویسندهان این دوره آثاری همراه با انتقادات تند و گزنه نگاشتند. هدف آنان ارایه تصویری منطبق با واقعیت از زندگی مردم عادی بود.

فریدریش نیچه (۱۸۴۴-۱۹۰۰) نیز عقاید خود را در همین دوره مطرح ساخت و در کتاب اراده معطوف به قدرت چنین نگاشت: «آنچه باز

می‌گوییم تاریخ دو سده آینده است. من پیش آمدی اجتناب‌ناپذیر را توصیف می‌کنم، منظورم ظهور پوج گرایی است. فرهنگ اروپا دیری است که درگیر اختلافاتی است که پیوسته رو به فزونی‌اند، خروشان، قهرآمیز و شتابان، همچون رودی که می‌خواهد به مقصد رسد، نمی‌اندیشد و از اندیشیدن می‌هراسد». ^۱

این پیش‌بینی نیچه و آنچه که آنکی بعد اسوالد اشپرنگلر در کتاب افول مغرب زمین مطرح ساخت، حاصل همین شرایط اجتماعی است و به خوبی تأثیر آن را در آثار ادبی نیز می‌توان بازشناخت.

موضوع بسیاری از آثار ادبی این دوره مسایل تاریخی گذشته بود و بسیاری از نویسنده‌گان در این زمینه فعالیت می‌کردند. دلیل این امر هم کاملاً مشخص است، زیرا نویسنده با انتقاد از مسایل تاریخی در واقع به نوعی به نقد جامعه خوش می‌پرداخت و به همین دلیل کمتر در معرض خطر قرار می‌گرفت. در چنین نقد و انتقادی بدیهی است که کمتر نشانی از بیان احساسات یا توصیفهای عاشقانه می‌بینیم. در همین زمان بود که فریدریش هبل (۱۸۱۳-۱۸۶۳) که تنها از آثار او علی عبدالله در مجموعه قوریاغه‌ها جدی می‌میرند (۱۳۸۱) شعر «رکوئیم» را ترجمه کرده است، نمایشنامه‌های مهمی همچون مریم مجلدیه (۱۸۴۴) را نگاشت.

از دیگر نویسنده‌گان این دوره می‌توان به گوستاو فرایتاگ، گوتفریدکلر، ویلهلم بوش، ویلهلم رابه، ثودور فوتانه و درنهایت تئودور اشتورم اشاره کرد. اشتورم نامی چندان بیگانه برای فارسی زبانان نیست، زیرا. هدایت وزیری در سال ۱۳۳۰ با ترجمه ایمنزه نخستین اثر این نویسنده را به

1- Nietzsche, Friedrich: *Der Wille zur Macht*. Stuttgart: Alfred Kröner Verlag, 1959, S.3

فارسی ترجمه و منتشر ساخت. این نزه داستان دوستی دو کودک است که در گذر زمان به یکدیگر دلبسته می‌شوند، اما تحصیل در دانشگاه پسر جوان را از عشق خویش دور می‌سازد و در غیاب او دختر به همسری مردی در می‌آید. پس از گذشت سالها در ملاقات این دونفر، عشق فراموش شده در دل هر دو زنده می‌شود، اما مرد برای همیشه آن مکان را ترک می‌کند. این توصیف از عشق و سرسپردگی به سرنوشت از ویژگیهای واقعگرایانه آثار اشتورم است. از دیگر آثار این نویسنده باید به سوار اسب سفید و رمان تاریخی آکویس سویمروس اشاره کرد که ناکنون هیچ یک به فارسی ترجمه نشده است.

۱-۸- ناتورالیسم

در اواخر سده نوزدهم در آلمان جنبش ادبی دیگری پدید آمد که به ناتورالیسم (۱۸۸۰-۱۹۰۰) شهرت دارد. این جنبش که به نوعی نتیجه همان رئالیسم است، همچون بسیاری از دیگر جریانهای ادبی در آلمان ریشه در ادبیات فرانسه و دیگر کشورهای اروپا داشت. امیل زولا با رمان بیست جلدی خانواده روگون ماکار و به خصوص کتابش درباره رمان تجربی از یک سو و از دیگر سو نمایشنامه‌های هنریک ایبسن نروژی همچون نورا و ارواح که در آلمان اجرا شد، همچنین ادبیات روسیه بر نویسندهای تأثیر نهادند و نویسندهای مطرح این دوره حتی کوشیدند تا همگام با پیشرفت‌های علمی و صنعتی تعریفی ریاضی از ادبیات و هنر ارایه کنند. آنان هنر را توانایی هنرمند دریاز آفرینی طبیعت می‌دانستند و بر این اساس اعتقاد داشتند که هنر در بالاترین مرتبه خود با طبیعت برابر می‌شود. هولتس (۱۸۶۳-۱۹۲۹) که این نظریه را مطرح ساخت، بعدها با همراهی یوهانس اشلاف (۱۸۶۲-۱۹۴۱) نمایشنامه‌ای را با عنوان

پاپا هملت نگاشت که از آثار برجسته این دوره است و متأسفانه کسی تاکنون آن را به فارسی ترجمه نکرده است. بیان اصطلاحات و جنبه‌های زندگی در شهر از جمله ویژگیهای بارز این نمایشنامه است.

اما مهمترین نویسنده این دوره ادبی گرها رد هاوپتمان (۱۸۲۶-۱۹۴۶) بود. پیش از غروب تنها اثری از این نویسنده است که به فارسی ترجمه شده است. هاوپتمان در این نمایشنامه که نخستین اثر اوست، به زندگی کارگران معدن می‌پردازد و با تأثیر از زولا شوابط زندگی سخت خانواده‌ای را شرح می‌دهد که همگی به استثناء دخترشان دائم الخمر هستند. همین دختر که شخصیت اصلی نمایش است، می‌کوشد تا با کمک دوستی از این وضعیت و از سرنوشت حتمی خود که حاصل وراثت است، بگریزد، اما دختر نیز تسلیم سرنوشت می‌شود و چون تاب این رنج را نمی‌آورد، دست به خودکشی می‌زند.

سی سال پس از نگارش این اثر، هاوپتمان درسن شصت سالگی اثر دیگری را به نام پیش از غروب آفتاب نگاشت. این نمایشنامه اشاره‌ای به همان نمایشنامه قبلی داشت و به نوعی بیان همان سرنوشت گریزنایذیر بود. سوزن‌بان تیل و بافنده‌گان نیز از دیگر آثار هاوپتمان است که هنوز کسی آنها را به فارسی ترجمه و منتشر نکرده است.

۱-۹- آغاز سده بیستم

فرهنگ اروپا در آغاز سده بیستم همچون اواخر سده نوزدهم دستخوش بدیستی و احساس شکست بود و این مهم دلیلی جز آن نداشت که مردم در حرکتهای آزادیخواهانه خویش پیوسته با شکست مواجه شده بودند. در آلمان نیز حکومت استبدادی قیصر ویلهلم دوم و سرکوب انقلابها و قیامهای قبلی مردم این کشور خود سبب ساز بحران ژرفی در

ادبیات شد، زیرا به رغم دوره درخشان سیاسی و پلیتیکی، ادبیات در پی یافتن راه گریزی بود و توصیفهای خشک و خشن دوره ناتورالیسم دیگر جذابیتی نداشت. در این زمان بار دیگر ادبیان آلمانی زبان چشم به ادبیات فرانسه دوختند و از آثار شارل بودلر و پاول ورلن تأثیر پذیرفتند و این چنین جنبشی ادبی پدیدآمد که به نمادگرایی شهرت دارد.

شاعران و نویسندهای این جنبش ادبی، خلاف ناتورالیسم به جنبه‌های زیبای زندگی توجه کردند و آرمانها را مطرح ساختند. اشتافان گنورگه (۱۸۶۳-۱۹۳۳) و دوستانش هوگوفون هوفرمنستال (۱۸۷۴-۱۹۲۹) و راینر ماریا ریلکه (۱۸۷۵-۱۹۲۶) به شعر قالبی زیبا بخشیدند و آثاری زیبا آفریدند. متأسفانه از گنورگه و هوفرمنستال تاکنون اثری به فارسی ترجمه نشده، اما راینر ماریا ریلکه چهره‌ای بسیار آشنا برای فارسی زبانان است. گام نخست در معرفی این شاعر را شاعر، محقق و زبانشناسی ایرانی، یعنی دکتر پرویز ناتل خانلری با ترجمه چند نامه به شاعری جوان در سال ۱۳۱۸ برداشت، خانلری با معرفی ریلکه از طریق همین اثر و چند شعری که بعدها براین مجموعه افزود، نیما یوشیج را بر آن داشت تا مجموعه نامه‌هایی با عنوان حرفهای همسایه را بنگارد تا بعدها آنها را منتشر سازند.^۱

هر چند ترجمه این اثر ریلکه از زبان فرانسه انجام گرفت، اما زیبایی سخن شاعر و ترجمه بسیار عالی اثر باعث شده است که آن را سه بار تجدید چاپ کنند و علیرغم این تجدید چاپها باز هم اثری نایاب باشد. در این اثر ریلکه به جوانی که در ارتش مشغول کار است، نامه‌هایی

۱- در مورد تأثیر این ترجمه بر شعر و اندیشه نیما نک: فیروزآبادی، سید سعید: «حروفها و نامه‌های ریلکه و نیما برای شاعران جوان»، پازند، زمستان ۱۳۸۲، ص ۲۷-۳۳.

می نویسد و او را در تجربهٔ شعر و شاعری یاری می دهد.

در سال ۱۳۴۸ نیز سه قطعه از شعرهای ریلکه را منوچهر کاشف با عنوان تولد شعر به فارسی ترجمه کرد و تا سال ۱۳۷۹ دیگر اثری از ریلکه به فارسی ترجمه نشد. در همین سال کتاب ساعات و روایت عشق و مرگ را علی عبداللهی به فارسی برگرداند و یک باره چندین اثر دیگر نویسنده همچون سوگسروده‌های دوئینو، دفترهای مالدۀ لاثوریتس بربیگه، ترانه‌ها برای اورفوس، تیموفای پیرآواز بخوان و داستانی برای تاریکی به فارسی ترجمه و منتشر شد. از بین این آثار به خصوص ترانه‌ها برای اورفوس یکی از زیباترین آثار این نویسنده است که مرحوم شرف الدین خراسانی (شرف) به ترجمه آن همت گماشت. در هر حال شعر دعوت حضرت محمد (ص) این مجموعه یادگاری همیشگی برای فارسی زبانان است. دفترهای مالدۀ لاثوریتس بربیگه مجموعه یادداشت‌های روزانه‌ای است که جوانی به نام مالدۀ لاوریتس بربیگه می نویسد. این جوان اشرافی اهل دانمارک موقعیت اجتماعی خوبیش را از دست می دهد و در پاریس زندگی می کند. رویاهای گذشته و دوران کودکی و رنج حاصل از آن، اضطرابی دائمی را در وجود جوان بر می انگیزد. در نهایت مالدۀ به جستجوی پروردگار می رود و از محبت ظاهری مردم می گریزد و غرق اضطراب و رنج می میرد. این اثر بی شک بیان حالات روحی خود ریلکه است. کتاب ساعات و روایت عشق و مرگ نیز مجموعه شعری بلند است که حاصل سفرهای ریلکه به روسیه، ایتالیا و فرانسه است. از دیگر آثار ریلکه که هنوز به صورت کامل به فارسی ترجمه نشده است، می توان به داستانهای خدای مهریان اشاره کرد.

کریستیان مورگن اشترن (۱۸۷۱-۱۹۱۴) و فرانک ودکیند (۱۸۶۴-۱۹۱۸) و ریکاردا هوخ (۱۸۶۴-۱۹۴۷) نیز از دیگر نویسنده‌گان

این دوره هستند که هیچ یک از آثار آنها به فارسی ترجمه نشده است.

۱۰-۱-اکسپرسیونیسم

از دیگر جریانهای ادبی مطرح در آغاز سده بیستم باید به اکسپرسیونیسم اشاره کرد. شاعران و نویسندهان این جریان ادبی از نویسندهان بزرگ روسیه همچون لتوولستوی و فودور دامستایوسکی و نویسندهان فرانسوی همچون آرتور رمبو و شارل بودلر تأثیر پذیرفتند. اما پیش از آنکه در فرانسه یا روسیه عنوان اکسپرسیونیسم یا همان هنریان را بر این جریان ادبی بگذارند، در آلمان این مهم انجام پذیرفت. نویسندهان این دوره خلاف امپرسیونیستها در پی بیان و انتقال احساسات درونی خود به دیگران بودند. این ادبیان جوان پایان سده نوزدهم و آغاز سده بیستم در آثار اکسپرسیونیستی خویش جلوه‌هایی از جنگ و نابودی جهان را مطرح ساختند و کوشیدند با نگرشی جدید به اولانیسم از افسرددگی حاصل از وضعیت جهان خویش را رهایی بخشنده، به همین دلیل نیز می‌توان اندیشه‌های صلح طلبانه و ضد جنگ را در آثار آنان یافت.

فرانس ورفل (۱۸۹۰-۱۹۴۵) نویسنده اتریشی در بسیاری از آثار خود، همچون آهنگ برنادت، روز جرا، خطاب به اروپا، زنان تروا و افول جهان می‌کوشد همین حال و هوا را به مخاطب منتقل کند. آهنگ برنادت که شاید ایرانیان بیشتر از طریق فیلم با آن آشنا باشند، یکی از بزرگترین آثار ترجمه شده ورفل به زبان فارسی است. در این اثر که حاصل اقامت نویسنده در لورد فرانسه حین فرار از حکومت نازی‌هاست، دختر چهارده ساله آسیابانی توصیف می‌گردد که موفق به دیدار بانوی می‌شود. این بانو که همان حضرت مریم است، در نهایت از دخترک قدیسی می‌سازد که همگان به زیارتش می‌آیند. این اثر که سیاوش میرزا بیگی در سال ۱۳۶۷

آن را به فارسی ترجمه کرده، بی تردید اشاره‌ای به قداست روح بشری و گرایش فطری انسان به پروردگار است.

چهل روز موسی داغ نیز اثر دیگر ورفل است که محمد قاضی، مترجم صاحب نام آثار ادبی، آن را از زبانی جز آلمانی به فارسی ترجمه می‌کند. در این داستان به کشتار ارامنه در سال ۱۹۱۵ به دست قوای عثمانی اشاره می‌شود. ورفل که خود یهودی بود، در این اثر باید آوری وضعیت ارامنه به پیش‌بینی آینده قوم خود می‌بردازد و فرزان مردم به موسی داغ و مقاومت آنان در این مکان خود اشاره‌ای به همین موضوع است. ورفل در دوره حکومت رایش سوم به آمریکا گریخت و آن طور که در خاطرات کاتیامان، همسر توomas مان، آمده است، وضع زندگی او بهتر از سایر تبعید شدگان آلمانی بود.

باید از دیگر نویسندهای مهم این دوره به گنورگ‌ها یم، تراکل و الزه لاسکر شولر نیز اشاره کنیم. علی عبداللهی باز هم در مجموعه شعر قوریاگه‌ها جدی می‌میرند چند شعری از تراکل و الزه لاسکر شولر را به فارسی ترجمه کرده است. همچنین در مجموعه شعرهای ترجمه شده شاعران آلمانی اثر فروغ فرخزاد که با عنوان مرگ من روزی ... به تازگی تجدید چاپ شده است، می‌توان ترجمه شعری از لاسکر شولر را یافت.

۱۱-۱- دهه بیست

در دهه بیست سده بیستم، اروپا همان‌گونه که نیچه پیش‌بینی کرده بود، درگیر جنگ جهانی اول شد و آلمان به عنوان کشور شکست خورده مجبور به پرداخت غرامت گردید. علیرغم تمامی این تحقیر و توهینی که برای این ملت فراهم آمد، ادبیات وضعی کاملاً متفاوت داشت. در این

زمان نویسنده‌گان بزرگ سده بیستم آلمان شروع به فعالیت ادبی کردند و آثاری نگاشتند که در تمامی جهان شهرت یافت.

بی تردید از این بین تنها نویسنده‌ای که تمامی آثارش به فارسی ترجمه شده، فراتس کافکاست. داستان مسخ که نویسنده نوگرای ایرانی صادق هدایت در سال ۱۳۰۹ آن را به فارسی ترجمه کرد و تاکنون بیش از سیزده بار تجدید چاپ شده است، نخستین گام در معرفی این نویسنده اهل پراگ بود. در آن داستان ماجراهای تبدیل مردی به حشره‌ای عظیم توصیف می‌شود. این دگرگونی و مسخ و تلفیق بی‌باکانه و شگرف بین واقعیت و خیال از ویژگیهای سبک کافکاست. مسخ را همچنین حستقلی جواهرچی در سال ۱۳۴۴، فرزانه طاهری در سال ۱۳۶۸ همراه تفسیری از ناباکوف و امیرجلال الدین اعلم در سال ۱۳۷۸ در مجموعه داستانهای کافکا به فارسی ترجمه کرده‌اند.

اما هدایت با نگارش پیام کافکا خود به معرفی این نویسنده نیز پرداخت. این مقاله که برای نخستین بار در مجله سخن (۱۳۲۲) به چاپ رسید، هنوز هم یکی از بهترین تفسیرها بر اندیشه و نظریات این نویسنده بزرگ است.

حسن قائمیان در سال ۱۳۳۷ در کنیسه‌ما را به فارسی برگرداند و حستقلی جواهرچی نیز برای نخستین بار رمان بزرگ کافکا با عنوان محاکمه را با نام متهم به فارسی ترجمه کرد. بعدها دو ترجمه دیگر نیز با عنوان محاکمه از این اثر انجام پذیرفت. محاکمه داستان فردی به نام یوزف ک. است که بی‌هیچ دلیل مشخصی دستگیر می‌شود، در انتظار محاکمه به سر می‌برد و در عین بی‌گناهی، اندک‌اندک خویشتن را محکوم و مجرم می‌بیند. یکی از آثار دیگری که برای درک بهتر اندیشه کافکا مطالعه آن ضروری به نظر می‌رسد، نامه به پدر اوست. این اثر را همزمان

دو مترجم، منوچهر فکری ارشاد و فرامرز بهزاد به فارسی ترجمه کردند. بهزاد در همین زمان با ترجمه گفتگو با کافکا که مجموعه خاطرات گوستاو یانوش از کافکاست، اقدام ارزنده‌دیگری در معرفی این نویسنده انجام داد. همین مترجم مجموعه پژشک دهکده را نیز به فارسی برگردانده است. رمان آمریکا نیز همچون نامه به پدر همزمان دویار به فارسی ترجمه شد. بهرام مقدادی و حسین آل طه در سال ۱۳۶۳ مترجمان این اثر هستند. این رمان ماجراهی جوانی به نام کارل روسман است که پس از مشکلات اخلاقی در خانواده همچون بسیاری از معاصران خود به آمریکا سفر می‌کند و در محیط جدید دستخوش سردرگمی و درماندگی می‌شود. در هر حال این اثر نیز همچون بسیاری از دیگر آثار کافکا بیانگر تنهایی، بی‌هویتی و بیگانگی انسان معاصر در زندگی واقعی است.

حتی نامه به فلیسه و نامه‌هایی به میلانا نیز به فارسی ترجمه شده‌اند. ترجمه داستانها و قطعات ادبی کافکا نیز بارها در نشریات مختلف منتشر شده است، اما علی اصغر حداد با ارایه مجموعه دو جلدی داستانهای پیش از مرگ و داستانهای پس از مرگ کافکا مجموعه‌ای کامل از آثار این نویسنده بزرگ ارایه کرده است. اما به راستی چرا در ایران این همه به کافکا علاقه‌دارند؟ کوتاه و مختصر آنکه رمز گونگی و حس لبریز از نامیدی و تنهایی کافکا از ویژگیهای بارزی است که پیوسته برای مردم مشرق زمین جذابیت داشته است.

هرمان‌هسه نیز از نویسنده‌گانی است که در این دوره فعالیت ادبی خود را شروع می‌کند و در ایران از محبوبیت زیادی برخوردار است. نخستین اثری که از هسه به فارسی ترجمه شد، دمیان بود. خسرو رضایی را با ترجمه این اثر در سال ۱۳۳۳ می‌توان معرف این نویسنده دانست. بعدها

نیز دمیان سه بار دیگر به فارسی ترجمه شد. داستان دمیان ماجراجی دانش آموزی به نام سینکلر است که دوستی ناباب او را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد و این چنین ضمیر ناخودآگاه سینکلر درگیر بین خیر و شر راه خود را بر می‌گزیند. بعدها هسه با همین نام مستعار چند اثری را هم می‌نگارد.

بانگاهی به فهرست آثار هسه در می‌یابیم که در ایران باستقبال زیادی از آثار او شده است. بهترین نمونه این آثار هم سیدارتا است. این اثر را که حسن هترمندی در سال ۱۳۳۵ برای اولین بار به فارسی برگرداند، تاکنون پنج بار به فارسی ترجمه کرده‌اند و گاهی در سیر این ترجمه‌ها عنوانی عجیب و گوناگون نیز دیده می‌شود. اما بهترین ترجمه از این اثر را پرویز داریوش ارایه کرده است. داریوش که فقط به ترجمه آثار هسه پرداخت، بعدها اوستادبازی با مهره‌های شیشه‌ای (۱۳۶۸)، اسپرلوس (۱۳۶۸) و گرترود (۱۳۶۷) را به فارسی ترجمه کرد. نه بار تجدید چاپ سیدارتا با برگردان این مترجم نشان از ترجمة خوب و در عین حال جذابیت موضوع کتاب دارد، هر چند نباید فراموش کرد که داریوش این اثر را از آلمانی به فارسی ترجمه نکرده است. سیدارتا داستان زندگی پسری برهمن است که به جستجوی حقیقت می‌رود و در این سیروسلوک به تجربه زندگی شمن‌ها می‌پردازد؛ اندک زمانی دل به جهان می‌بندد و دلباخته زنی روسپی می‌شود و در نهایت آرامش خویش را کنار رودی می‌یابد و کرجی‌بانی مراد و دوست او می‌گردد. حال و هوای این جستجو که سالها پس از مرگ هسه، یعنی در دوره جنبش‌های دانشجویی آمریکا و اروپا باعث شهرت دویاره این نویسنده شد، نشانگر خلاء فرهنگی در غرب است که نسل جوان آن در نیمه دوم سده بیستم پیوسته در جستجوی جایگزینی برای آن بود. البته نباید فراموش کرد که پدر هسه مدتها در هند

تبليغ مذهبی کرده و مادرش نیز متولد هند بود و اين همه، گرایش هسه به شرق را شدت بخشد و باعث شد تا اثری دیگر از اين نویسنده عنوان سفر به شرق را داشته باشد. اين اثر را ابتدا سروش جيبي (۱۳۵۵) و بعدها على قائم مقامي و كيانوش هدايت به فارسي ترجمه کردند.

کيکاووس جهانداری نيز در سال ۱۳۳۹ گرگ بیابان هسه را به فارسي ترجمه کرد. اين ترجمه تاکنون شش بار تجدید چاپ شده است. آنچه باعث تأثير و محبوبیت گرگ بیابان در بین خوانندگان فارسي شده، علاوه بر ترجمه بسيار خوب کيکاووس جهانداری، توصيف جالب و تحليل روانی شخصیت اصلی داستان است که همزاد خويش، انسانی ماليخوليايی و منفي باف را گناهکار می شمرد. شايد شباht ظاهري گرگ بیابان با بوف کور صادق هدايت نيز در اين علاقهمندي بي تأثير نبوده باشد. هدايت نيز در بوف کور به توصيف حالتهاي درونی و روانی موجودی تنها و غرق در خود می پردازد و در اين داستان نيز ارتباط منطقی از بين می رود و دوگانگی تحریکات جنسی و مرحله اودیپوس مشاهده می شود، اما در عین حال نقطه مشترک هر دو اثر انتقاد از جامعه و مسایل اجتماعی است. از ديگر سو گرگ بیابان نشانگر رابطه نزدیک و تأثيرپذیری هسه از روانشناسی کارل گوستاو یونگ است، زира خود نویسنده بارها در جلسات روانکاوی او شرکت کرده است. بعدها دو ترجمه ديگر از گرگ بیابان نيز انجام پذيرفت.

نکته اي که در بياره هسه نباید فراموش کرد، کودکی اوست. اين نویسنده در دوره نوجوانی خويش چندين بار تصميم به خودکشی می گيرد و حتی سلاحی نيز می خرد. بخشی از اين احساس مربوط به نظام آموزشی آن دوره است و نویسنده در نخستين آثارش به انتقاد از همين نظام آموزشی نيز می پردازد. زير دنده هاي چرخ که اولين بار قاسم کبيری

(۱۳۵۶) آن را به فارسی ترجمه کرد، تاکنون با عنوانهای دیگری همچون اعجوبه، تیزهوش، اعجوبه (زیرچرخ) و شاگرد ممتاز به فارسی ترجمه شده است. در این اثر زندگی پسری شرح داده می‌شود که از هوش فراوان برخوردار است، اما برخورد نادرست نظام آموزشی او را از درس و مدرسه منزجر و به فردی عصیانگر مبدل می‌سازد.

آخرین تابستان کلینگزور، آگوستوس شاعر، بازی مهربه شیشه‌ای، اگر جنگ ادامه یابد، بازگشت زرتشت، پترکامنتسینله خبرهایی عجیب از ستاره‌ای دیگر، دلتنگی‌ها و پرسه‌ها، سفرهای رویایی و نویگیس و زرین دهان سایر آثار ترجمه شده هسه به فارسی است که بررسی هر یک از آنها نیاز به فرصتی دیگر دارد.

هسه پیش از جنگ جهانی دوم به دعوت اشتファンتسوایگ به وین سفر کرد تا آثارش را بخواند. تسوایگ نیز که از جمله نویسنده‌گان همین دوره بود، بعدها و در زمان حکومت رایش سوم مجبور به فرار و خودکشی شد. این نویسنده پر تلاش نیز همچون هسه از محبوبترین نویسنده‌گان آلمانی زبان در ایران است. ترجمه آثار تسوایگ که با ترجمه‌على اکبر عزیزی در سال ۱۳۱۶ و با عنوان شوهر با عاطفه آغاز شد، با ترجمه‌های محسن سیاح و رحمت الله در سال ۱۳۲۴ ادامه یافت و تا سال ۱۳۳۰ مجموعاً بیست و سه عنوان از آثار او به فارسی ترجمه شد. آثار تسوایگ حتی تا امروز نیز علاقه‌مندان بسیاری دارد، دلیل این امر را می‌توان نظر ساده و گاهی سهل‌انگارانه او دانست. از دیگر سو تسوایگ توصیفهایی دقیق و تاریخی از وقایع ارایه می‌کند که بهترین نمونه آن لحظات سرنوشت ساز است. در این اثر نویسنده پنج واقعه مهم تاریخی همچون لحظه حمله ناپلئون به مسکو را توصیف می‌کند. افزون بر این مترجمانی که به آثار این نویسنده اتریشی پرداختند، بسیاری از بهترین مترجمان معاصر ایران

هستند که از آن جمله می‌توان رضا سید‌حسینی، عبدالله توکل (با چندین ترجمه)، جواد شیخ‌الاسلامی، محمد تقی ارانی، ناصر ایران دوست، نقیب‌الممالک شیرازی و ذیح‌الله منصوری را نام برد، هرچند نباید فراموش کرد که مرحوم منصوری از عنوان اقتباس نیز پیوسته در کنار ترجمه بهره می‌جسته است. جدیدترین اثر ترجمه شده از تسوایگ سه استاد سخن به قلم محمد علی کریمی است.

در این دوره ادبی در اتریش باز هم چهره‌هایی بزرگ همچون یوزف روت (۱۸۹۴-۱۹۳۹)، آرتور شنیتسler (۱۸۶۲-۱۹۳۱) و روبرت موژیل (۱۸۸۰-۱۹۴۲) مطرح می‌شوند. از روت تاکنون فقط یک اثر با عنوان ایوب را محمد اشعری به فارسی ترجمه و منتشر کرده است. ایوب داستان مردی یهودی به نام سیننگر است که در روسیه زندگی می‌کند و در سینن پیری و با مشکلات فراوان به آمریکا سفر می‌کند و همچون کارل روسمان رمان آمریکا اثر کافکا دستخوش غربت و سرگشتگی می‌شود. سرگردانی یهودیان اروپا موضوع اصلی این اثر است. از دیگر آثار این نویسنده به رادستکی مارش و سیپر و پدرش نیز می‌توان اشاره کرد که هنوز به فارسی ترجمه و منتشر نشده‌اند.

آرتور شنیتسler، پزشک اتریشی، نیز از نویسنده‌گان این دوره است که به رغم اهمیت آثارش و تأثیر پذیری فراوان او از اندیشه‌های زیگموند فروید فقط دو اثر کوتاهش را علی اصغر حداد و مهدی بهرامی به فارسی ترجمه کرده‌اند. داستان مرده‌ها سکوت می‌کنند شرح ماجراهای ملاقات پنهانی زن و مردی است که در نهایت با سانحه‌ای رو به رو می‌شوند. در این سانحه مرد می‌میرد و زن برای حفظ آبروی خود پیکر بیجان مرد را کنار جاده رها می‌کند و می‌رود، ولی وجودنش دستخوش عذابی ابدی می‌گردد. شیفتگی آناتول نیز نمایشنامه‌ای کوتاه از همین نویسنده است.

اما موزیل نیز از نویسندهای بزرگی است که تنها فقط یک اثر از او را محمود حدادی با عنوان سرگشتهای تورلس جوان به فارسی ترجمه کرده است. توصیف دقیق و روانشناسانه مدرسه‌ای شبانه‌روزی و انتقاد از محیط آموزشی و روابط حاکم بر آن موضوع اصلی این رمان است. اما شهرت اصلی موزیل در ادبیات اروپا به دلیل رمان مرد بی‌خاصیت و بعد مجموعه داستانهای زنان است که جای خالی ترجمه آنها در بیان آثار بزرگ این دروه حس می‌شود.

همین مترجم، محمود حدادی، گام بزرگی را در معرفی یکی از دیگر نویسندهای آلمانی در ایران برداشته است. رمان زیردست نخستین اثر هاینریش مان بود که در اختیار خوانندگان فارسی زبان قرار گرفت. این رمان داستان زندگی فردی به نام دیدریش هسلینگ است که با زیرکی از موجودی زیون و ضعیف به سرمایه‌داری بزرگ مبدل می‌شود و قیصر ویلهلم دوم را سرمشق زندگی خود می‌داند. مان در این اثر محیط و تحولات سیاسی اجتماعی آغاز سده بیستم در آلمان را به زیبایی توصیف می‌کند.

پروفسور پند یا فرشته آبی از مشهورترین آثار هاینریش مان است. در این اثر زندگی معلمی شرح داده می‌شود که به قصد انتقام جویی از اجتماع تن به ازدواجی غیراخلاقی می‌دهد، تمامی ارزشها و معیارها را زیر پا می‌نهد و در نهایت مبدل به دلقک می‌شود.

نام دوم فرشته آبی برای این اثر در واقع بر اساس فیلمی انتخاب شد که از نخستین آثار سینمای آلمان بود و مارلین دیتریش نقش اصلی آن را ایفا می‌کرد. در هر حال هاینریش مان آثار با ارزش دیگری نیز دارد که به خصوص ترجمه آثار تاریخی او همچون جوانی آنری چهارم و پایان کار بی‌شک برای ایرانیان جذاب خواهد بود.

خانواده مان در آلمان شهرت فراوانی دارد، زیرا بیش از هاینریش که برادر بزرگتر بود، از توماس مان در ادبیات جهانی نام برده می‌شود. نخستین ترجمه آثار توماس مان در ایران را رضا سید حسینی در سال ۱۳۲۷ با ترجمه داستان *تونیوکروگر* به انجام رساند. به رغم ترجمه غیرمستقیم از زبان مبدأ، این کتاب موفقترین ترجمه از آثار توماس مان است، زیرا تاکنون چهار بار تجدید چاپ شده و هنوز هم از رمانهای مورد علاقه در ایران به شمار می‌آید. *تونیوکروگر* که توماس مان آن را در دوره جوانی و به سال ۱۹۳۰ نگاشت، داستان جوانی سی ساله است که در کشمکش دایمی بین زندگی واقعی و هنر به سر می‌برد و به قول خود توماس مان آمیزه‌ای از شمال و جنوب اروپاست. مقالات توماس مان را نیز ابوقتاب سهراب در سال ۱۳۵۱ به فارسی ترجمه کرد. در این مجموعه، بهترین مقاله مربوط به گوته است، زیرا مان در زندگی خویش پیوسته خود را با او مقایسه می‌کند.

آثار برگزیده توماس مان را دکتر حسین نوروزی در سال ۱۳۶۰ به فارسی ترجمه کرد. در این مجموعه زیباترین داستانهای توماس مان را می‌توان یافت که مهمترین آنها مرگ درونیز است. مرگ درونیز که بعدها حسن نکوروخ نیز آن را به فارسی برگرداند، داستان زندگی هنرمندی به نام *گوستاوف آشنباخ* است که در تضاد بین هنر و زندگی روزمره، اخلاقیات و انحطاط سیر می‌کند. شخصیت اصلی داستان در پایان با گذر از تمامی قید و بندها به مرگ می‌رسد و سیر انحطاط را کامل می‌کند. سقوط و افول تمثیل گونه و استعاری این اثر یکی از موضوعات اصلی در آثار توماس مان و بسیاری از نویسنده‌گان در آغاز سده بیستم است، به همین دلیل نیز این نویسنده برای بزرگترین اثر خود بودنبروک‌ها عنوان دوم فروپاشی را برمی‌گزیند. این رمان به فارسی ترجمه شده، ولی هنوز

منتشر نشده است. دو اثر مهم دیگر توماس مان که به فارسی ترجمه شده، یکی یوسف و برادرانش و دیگری کوه جادو است. خلاصه داستان یوسف و برادرانش را که توماس مان با الهام از داستان حضرت یوسف (ع) در عهد عتیق می‌نویسد، ذبیح الله منصوری اقتباس و ترجمه کرده و در سال ۱۳۴۷ با عنوان یوسف در آیینه تاریخ منتشر ساخته است. اما کوه جادو را نیز حسن نکوروح به فارسی ترجمه کرده است.^{۲۰} این رمان بلند را توماس مان به دلیل اقامت کوتاه خود در آسایشگاهی که همسرش در آنجا بستری بوده، می‌نویسد. ماجراجی اصلی این رمان اقامت پسری جوان به قام هانس کاستورپ برای معالجه در یک آسایشگاه است. پسر مدتی طولانی را در آنجا می‌ماند تا در نهایت به دلیل آغاز جنگ جهانی اول مجبور به بازگشت می‌شود. مان در این اثر با استفاده از توصیف موشکافانه جزیيات به خوبی اوضاع اجتماعی آغاز سدهٔ بیستم در آلمان را شرح می‌دهد.

از دیگر نویسنده‌گان بزرگ این دوره باید به کورت توخلسکی (۱۸۹۰-۱۹۳۵) و کارل تسوكمایر (۱۸۹۶-۱۹۷۷) نیز اشاره کرد که هنوز هیچ یک از آثار آنها به فارسی ترجمه نشده است.

۱-۱- دورهٔ تبعید

در سال ۱۹۳۳ هیتلر در آلمان به قدرت رسید و دوره‌ای آغاز شد که به رایش سوم شهرت دارد. بدیهی بود که در نخستین گام باید به قلمرو هنر و ادبیات رسیدگی می‌شد و این مهم با انتشار فهرستی آغاز شد که در آن اسامی نویسنده‌گانی را ذکر کرده بودند که باید آثار آنها در آلمان چاپ می‌شد. هنوز سه ماه از آغاز این حکومت نگذشته بود که در پایخت رایش، یعنی برلین و بسیاری از شهرهای دانشگاهی کتابهای این نویسنده‌گان را سوزانندند. این اقدام، تهدیدی علنی علیه جان این

نویسنده‌گان بود، به همین دلیل نیز بسیاری از آنان از آلمان گریختند. توماس مان که برای سخنرانی به خارج از آلمان سفر کرده بود، دیگر به این کشور بازنگشت، ورفل، تسوایگ، هایپریش مان، آنازگرس، برتولت برشت، لیون فویشت وانگر و بسیاری از نویسنده‌گان دیگر با مشکلات فراوان از این کشور گریختند و ابتدا به کشورهای همسایه آلمان رفتند و در آن کشورها با چاپ نشریات و کتابهای خود به مبارزه فکری با حکومت ناسیونال سوسیالیست‌ها پرداختند. اما چندان طول نکشید که همگی مجبور به مهاجرت به آمریکا شدند. در این دوره برخی تاب این همه سختی را نیاورده‌اند و در غربت دست به خودکشی زدند و عده‌ای دیگر نیز زندگی سختی را گذراندند. این دوره را که حدود دوازده سال (۱۹۳۳-۱۹۴۵) طول کشید، به عنوان دوره تبعید می‌نامند.

بسیاری از نویسنده‌گان برای گریزار واقعیات تلح این دوره به نگارش داستانهایی با موضوعات تاریخی پرداختند. از آن جمله می‌توان به کلاوس مان (۱۹۰۶-۱۹۴۹)، پسر توماس مان، اشاره کرد. اسکندر، رمان وهم، تنها اثری از این نویسنده است که محمود حدادی آن را به فارسی ترجمه کرده و شرح زندگی اسکندر و فتوحات اوست. از دیگر آثار این نویسنده و روزنامه نگار فعال که بعداً خودکشی کرد، به آتش‌شان، مفیستو، خروج به زندگی می‌توان اشاره کرد که هنوز به فارسی ترجمه و منتشر نشده‌اند.

آنازگرس نیز از جمله نویسنده‌گان تبعیدی آلمان بود که به دلیل عضویت در حزب کمونیست از آلمان گریخت. خرابکاری نخستین اثر زگرس است که ا. امید در سال ۱۳۳۱ به فارسی ترجمه می‌کند. بعدها حسین نوروزی هفتمین صلیب این نویسنده را به فارسی ترجمه کرد. موضوع این اثر که زگرس در دوره تبعید خود و در خاک فرانسه می‌نگارد،

ماجراهای هفت زندانی است که از اردوگاه کار اجباری بوختوالد در سال ۱۹۳۷ می‌گریزند. از بین این هفت نفر تنها یکی موفق می‌شود به مرز هلند برسد و این چنین هفتمین گوری که در اردوگاه برای فراریان تدارک دیده شده بود، خالی می‌ماند و صلیب افراسته بر این گور نمادی برای مبارزه و مقاومت زندانیان می‌شود.

مردها جوان می‌مانند زگرس را علی اصغر حداد در سال ۱۳۷۲ به فارسی ترجمه کرد. این داستان را زگرس پس از بازگشت از تبعید و در سال ۱۹۴۷ به پایان رساند و در آن شرایط اجتماعی و سیاسی آلمانی ادر فاصله زمانی ۱۹۱۸ (پایان جنگ جهانی اول) تا ۱۹۴۵ (پایان جنگ جهانی دوم) شرح داد. ماجرای این اثر شرح زندگی پدر و پسری است که به دلیل عقاید سیاسی به تیر باران محکوم می‌شوند، ولی اندیشه آنان زنده می‌ماند. این رمان نزدیکی و شباهت زیادی با رئالیسم سوسيالیستی معمول در شوروی سابق دارد. از دیگر آثار زگرس می‌توان به مجموعه داستان قیام ماهیگیران سانتا باربارا، تصمیم و اعتماد اشاره کرد.

از دیگر نویسندهای این دوره که برای ایرانیان نامی آشناست، اریش ماریا رمارک است. در غرب خبری نیست از جمله نخستین آثاری است که از ادبیات آلمانی به فارسی ترجمه شده است. این اثر را هادی سیاح سپانلو در سال ۱۳۰۹ به فارسی ترجمه کرد و موضوع آن شرح وضعیت سخت و دشوار زندگی سربازان در جبهه‌های جنگ جهانی اول است. آثار رمارک اصولاً ویژگی ضدجنگ را دارند. همین ویژگی را در بعد؟ که به سال ۱۳۰۹ مظفرزاده آن را به فارسی ترجمه کرد، می‌بینیم. بعدها هنگام مرگ و زندگی این نویسنده را ابتدا فریدون صدری (۱۳۳۴) و سپس شریف لنکرانی (۱۳۴۶) به فارسی برگرداندند. فریدون صدری در سال ۱۳۳۶ شراره‌های زندگی را نیز به فارسی ترجمه کرد. اما یکی از زیباترین

آثار رمارک بی‌شک طاق نصرت است. نویسنده دراین اثر به توصیف زندگی سخت و دشوار پناهندگان آلمانی در پاریس می‌پردازد و شرایط آنان را شرح می‌دهد.

لیون فویشت وانگر (۱۸۷۸-۱۹۵۷) از جمله نویسنده‌گانی است که همچون توماس مان به خارج از آلمان فرار کرد و در دوره تبعید به انتشار روزنامه‌ای برای پناهندگان آلمانی پرداخت. روشنک داریوش تنها معرف این نویسنده در ایران است و با ترجمه رمان در تبعید گام موثری در این راه بر می‌دارد. از دیگر آثار فویشت وانگر به سالن انتظار، اسلحه برای آمریکا و گویا یا راهی پلید برای شناخت می‌توان اشاره کرد.

در این دوره تبعید تعدادی از نویسنده‌گان نیز به اردوگاه‌های کار اجباری منتقل شدند. برونو آپیتز (۱۹۰۰-۱۹۷۹) از جمله آنان بود و خاطراتش را در رمانی با عنوان برنه میان گرگها منتشر ساخت. این اثر که عبدالحسین شریفیان آن را به فارسی ترجمه کرد، داستان اردوگاه بوخنوالد است که در آن زندانیان کودکی را از چشم نگهبانان مخفی می‌کنند و این چنین جان او را نجات می‌دهند. تحمل رنجهای نویسنده طی هشت سال حبس در این اردوگاه به خوبی در این اثر توصیف شده است.

برتولت برشت (۱۸۹۸-۱۹۵۶) نیز در این دوره از آلمان گریخت و پس از اقامت کوتاهی در سوریه به آمریکا رفت. این نمایشنامه نویس، داستان سرا، شاعر و نظریه‌پرداز هنرهای نمایشی از محبوترین نویسنده‌گان آلمانی در ایران است. شاید برشت را در ایران به دلیل «فاصله‌گذاری» و مخالفت او با تئاتر ارسطویی تا این حد مورد توجه قرار داده‌اند، اما در هر حال باید نگرش ایدیولوژیکی خاص او را نیز نادیده انگاشت. از مجموع ۴۱ عنوان اثر ترجمه شده از این نویسنده، سیزده اثر مربوط به سالهای ۱۳۴۹-۱۳۴۱ و باقی آثار مربوط به فاصله سالهای

۱۳۵۰-۱۳۵۷ می‌شود. این امر خود نشانگر گرایش‌های خاص سیاسی در این فاصله زمانی در ایران و همچنین رونق تئاتر است. در هر حال عبدالرحمن صدریه با ترجمه در انبوه شهرها به سال ۱۳۴۱ برای نخستین بار برشت را معرفی کرد. صدریه آثار دیگری نیز از این نویسنده همچون ارباب پوتیلا و نوکرشناسی و چهره‌های سیمون ماشار را به فارسی ترجمه کرده است. در فهرست مترجمان آثار برشت از صاحب نظران تئاتر ایران اسامی معروفی همچون حمید سمندیان و رضا کرم رضائی را می‌بینم که نشانگر اهمیت آثار این نویسنده است. یکی از جالبترین نمونه‌های ترجمة یک کتاب به قلم چند مترجم نمایشنامه ارباب پوتیلا و نوکرشناسی است و جالب آن است که سه ترجمه همزمان در سال ۱۳۴۹ از این اثر صورت می‌گیرد و چهارمین ترجمه هم در سال ۱۳۵۷ به بازار می‌آید.

همچنین انتشارات خوارزمی با همکاری دکتر فرامرز بهزاد به کاری مهم در زمینه آثار برشت دست می‌زند و چندین اثر او را منتشر می‌کند. مجموعه خوارزمی از آثار برشت تقریباً کاملترین مجموعه آثار ترجمه شده از نویسنده‌ای آلمانی است.

ترس و نکبت رایش سوم از جالبترین آثار برشت در دوره تبعید است، برشت در ۲۴ پرده کاملاً مجزا از یکدیگر به توصیف زندگی مردم در زمان حکومت رایش سوم می‌پردازد و در نهایت با کنار هم قرار دادن آنها طرحی منسجم ارایه می‌کند که از به یاد ماندنی‌ترین آثار اوست.

در اینجا بی‌متناسبت نیست که از اریش کستنر، شاعر و نویسنده مطرح پیش و بعد از جنگ جهانی دوم نیز یاد کنیم. به رغم نگارش آثار فراوان از این نویسنده توجه مترجمان صرفاً به آثار کستنر در قلمرو ادبیات کودکان جلب شده است. علی باقرزاده در سال ۱۳۳۹ برای اولین بار داستان امیل

و کارآگاهان این نویسنده را به فارسی ترجمه کرد. از آن زمان به بعد تاکنون این اثر شش بار دیگر نیز ترجمه شده است. اما بیش از سایر آثار این نویسنده، خواهران غریب با ترجمه علی پاک بین تاکنون تجدید چاپ شده است. سفرهای گالیور، ماجراهای فسلی، کلاس پرنده و به خصوص مردم شیلدا از مجموعه داستانهای بسیار زیبای ترجمه شده‌کستنراست.

تبرستان
tabarestan.info

۱۳-۱- پس از جنگ جهانی دوم

در هشتم ماه مه ۱۹۴۵ آلمان بی‌هیچ قید و شرطی تسليم قوا متفقین شد، جنگ پایان یافت و قرار شد برخاکستر شهرهای ویران شده کشوری جدید بنا شود. هر چند این بازسازی و کار اقتصادی باید از صفر آغاز می‌شد، اما ادبیات پشتونهای گرانبهای داشت. از یک سو ممنوعیت چاپ و انتشار بسیاری از آثار در دوره حکومت هیتلر و از دیگر سو تجربه‌های تلغی جنگ باعث شد تا ادبیات آلمان بار دیگر در جهان مطرح شود.

نویسنده‌گان پس از جنگ را به سه گروه می‌توان تقسیم کرد. بی‌تر دید تقسیم‌بندی افراد اجتماع و هنرمندان، همچون بسیاری از دیگر پدیده‌های اجتماعی و فرهنگی را نمی‌شود قاطعانه انجام داد، زیرا ممکن است تعدادی از آثار نویسنده‌ای در گروه اول و تعدادی در گروه دوم قرار گیرد.

در هر حال دسته نخست کسانی بودند که از تبعید به آلمان بازگشتند و در این دوره تبعید سختیها و مراتنهای فراوانی را تحمل کرده بودند. از این گروه به تو ماس‌مان، اریش ماریارمارک، برتولت برشت و آنازگرس می‌توان اشاره کرد که پیشتر به شرح آثار آنان پرداختیم.

دسته دوم کسانی بودند که پیش از به قدرت رسیدن هیتلر نیز آثاری نگاشته بودند. آنان در آلمان ماندند و زندانی شدند و در اردوگاههای کار

اجباری زندگی سختی را گذراندند. بهترین نمونه برونو آپیتز است که پیشتر درباره اش سخن گفتیم.

اما سومین گروه، نسل جدید نویسنده‌گان آلمان بود. این نسل که خود در جنگ شرکت کرده، مجروح و اسیر شده بود، ادبیاتی را بنیان نهاد که عده‌ای در ابتداء به تمسخر نام «ادبیات ویرانه‌ها» را بر آن نهادند. هاینریش گل در پاسخی به همین موضوع و در مقاله‌ای با همین عنوان چنین نوشت: «ما از جنگ نوشتم و آنچه به هنگام بازگشت از جنگ دربرابر خویش یافتیم. از ویرانه‌ها سه واژه پدید آمد که ادبیات نو پای ما به آنها وابسته است. ادبیات جنگ، ادبیات بازگشت به خانه و ادبیات ویرانه‌ها».

شرایط دشوار چاپ کتاب و کمبود کاغذ و مشکلات اقتصادی سبب رواج نوع ادبی جدیدی در آلمان شد. این نوع ادبی که همان داستان کوتاه است، در ابتداء تحت تاثیر داستانهای کوتاه آمریکایی و به خصوص آثار ارنست همینگوی بود و در دوره پس از جنگ به اوچ تکامل خود رسید. زیباترین و بهترین داستانهای کوتاه این دوره را لفگانگ بورشرت (۱۹۲۱-۱۹۴۷) نگاشته است. بورشرت هر چند به دلیل جراحتهای ناشی از جنگ خیلی زود مرد، اما در تلاشی جانکاه دست به نگارش داستانهای کوتاهی زد که بسیاری از آنها به فارسی ترجمه شده است. نخستین گام در معرفی این نویسنده را هوشنگ طاهری در مجموعه داستانهای نوین آلمانی برداشت و بعدها دکتر تورج رهنما در مجموعه چهره غمگین من و علی اصغر حداد در معجزه اشتیاق داستانهایی از این نویسنده را به فارسی ترجمه کردند. اما سیامک گلشیری در سال ۱۳۷۷ مجموعه نسبتاً کاملی از آثار بورشرت را همراه نمایشنامه بیرون، پشت در با عنوان اندوه عیسی به فارسی ترجمه کرد. این نمایشنامه را پیشتر علی بهشتی نیز به فارسی برگردانده بود. بیرون، پشت در داستان سربازی

است که پس از پایان جنگ با هزاران امید و آرزو به خانه باز می‌گردد، اما همسرش ازدواجی دیگر کرده و او را به خانه راه نمی‌دهد. از این نمایشنامه و سایر آثار بورشت در ایران استقبال زیادی شده، علت هم روشن است، بورشت ساده می‌نویسد و آثارش تلفیقی دقیق از قالب و مفهوم است.

در سال ۱۹۴۷، یعنی دو سال پس از پایان جنگ نویسنده‌گان نسل جدید آلمان گروهی را بنیان نهادند که در پی هیچ هدف سیاسی خاصی نبود. این گروه که به گروه ۴۷ شهرت یافت، تا اوخر دهه شصت میلادی مهمترین جریان ادبی در آلمان را تشکیل می‌داد. بسیاری از نویسنده‌گان مهم آلمان همچون آلفرد آندرش، هاینریش بل، لوف دیتریش اشنوره، هانس ماگنوس انستزبرگر و گوتترگراس و بسیاری از نویسنده‌گان نسل سوم عضو این گروه بودند و در گرددۀماییهای خود به قرائت آثار و نقد و تفسیر آنها می‌پرداختند.

آلفرد آندرش (۱۹۱۴-۱۹۸۰) نیز در این زمان آثار بسیاری را منتشر کرد. از این نویسنده تنها رمان زنگبار یا آخرین دلیل به فارسی ترجمه شده است. نویسنده در این اثر به تشریح حالتهای روحی و روانی اشخاص مختلف در زمان حکومت رایش سوم می‌پردازد. شخصیتهای این رمان که هر یک درگیر در کلاف سردرگم اعتقدات خود و لبریز از حس ناامیدی هستند، در بندر رریک در شمال آلمان گرد هم می‌آیند و به شیوه‌ای نمادین مجسمه‌ای چوبی را از آلمان خارج می‌کنند. تغییر معیارها و دیدگاهها در این دوره سخت درونمایه اصلی این رمان است.

اما بی‌شک مشهورترین نویسنده گروه ۴۷ در داخل و خارج از آلمان هاینریش بل است. آثار این نویسنده را به سه گروه می‌توان تقسیم کرد. دسته نخست آثاری است که در آنها نویسنده صرفاً به تجربیات جنگ

می‌پردازد، دسته دوم آثاری که مسایل دوره پس از جنگ موضوع اصلی آنهاست و دسته سوم آثاری است که بل در آنها از شرایط جدید اقتصادی و اجتماعی آلمان انتقاد می‌کند.

شریف لنکرانی در سال ۱۳۵۰ با ترجمه عقاید یک دلقک این نویسنده را به ایرانیان معرفی کرد. این اثر که به گروه سوم آثار بل تعلق دارد توصیف چند ساعت زندگی دلقکی است. دلقک که نماینده نسل سرخورده و سردرگم جوانان آلمان است، با تمامی فرزدیکان و بستگان خود قطع رابطه می‌کند و گوشنهنشین می‌شود. علت موقفيت این اثر را باید در تلفیق ماهراهه قالب و مضمون این رمان جستجو کرد. نویسنده با بهره‌گیری از تکنیکهای داستان نویسی، همچون تداعی معانی، بازگشت به خاطرات گذشته و مواجهه شخصیت اصلی و راوی داستان (هانس شنیر) با دیگران اثری ماندگار می‌آفریند. بعدها این اثر دوبار دیگر نیز به فارسی ترجمه شد.

پس از شریف لنکرانی نوبت به دکتر محمد طروفی، استاد زبان آلمانی دانشگاه تهران، رسید تا در سال ۱۳۵۲ با معرفی یکی دیگر از آثار مهم بل، نان آن سالها، بر محبوبیت این نویسنده نزد خوانندگان فارسی زبان آثار او بیفزاید. این اثر به دسته دوم آثار بل تعلق دارد و در آن من راوی در چهار فصل به روایت وقایعی می‌پردازد که در یک روز دوشنبه پس از جنگ اتفاق افتاده است، مردی جوان به نام فندریش در مواجهه با دختری به نام هدویگ از حالت جمود روحی ناشی از تأثیرات جنگ رهایی می‌یابد و زندگیش رنگی نو می‌گیرد. عنوان این اثر اشاره به سالهای سخت گذشته است که بر آن اساس نویسنده به این نکته اشاره می‌کند که هر چند زندگی در آلمان دگرگون شده است، اما هیچ گاه منزلت و اهمیت دوره‌های قبل را نمی‌یابد. در مورد اثر مذکور نکته جالب آن است که پس

از نخستین ترجمه‌های تاکنون چهار ترجمه دیگر نیز به فارسی انجام پذیرفته و حتی در سه ترجمه بعدی عنوانی بر اثر نهاده‌اند که به نظر می‌رسد بدون درک محتوای رمان انتخاب شده است.

آبروی از دست رفته کاترینا بلوم دومین اثر هایزیش بل است که شریف لنکرانی آن را به فارسی ترجمه می‌کند. در این داستان که باز هم از جمله سومین دسته از آثار نویسنده است، بل به اتفاقاً از ژورنالیسم حرفه‌ای آلمان می‌پردازد و این چنین جنجالی را در آلمان برپا می‌کند.

در فاصله زمانی ترجمه این اثر در سال ۱۳۵۷ تاکنون دیگر آثار بل اکثراً به فارسی ترجمه شده است. حتی رمان فرشته سکوت کرد نیز که نخستین داستان بلند بل بوده و به دلایلی در آن زمان چاپ نشده، به فارسی ترجمه شده است. این اثر را سعید فرهودی در سال ۱۳۷۸ به فارسی ترجمه کرد و در آن می‌توان بازترین ویژگی‌های دسته نخست آثار بل را دید. ماجراهای سربازی که از جنگ به شهر کلن باز می‌گردد، سختیها و گرسنگیها و شیوه زندگی عجیب و غریب او دستمایه بل در نگارش این اثر بوده است.

از دیگر نویسنده‌گان مطرح پس از جنگ در آلمان پتر وايس است. دکتر فرامرز بهزاد، استاد زبان آلمانی دانشگاه تهران، در سال ۱۳۶۰ با ترجمه نمایشنامه استنطاق وايس را معرفی کرد. استنطاق نمایشی در یازده پرده است که در واقع برداشتی هنرمندانه از دادگاه رسیدگی به جنایات آشویتس به شمار می‌آید و در آن با اظهارات شاهدان عینی، جنایات هجده نفر از سردمداران حکومت هیتلر در اردوگاههای کار اجباری شرح داده می‌شود.

سرود آدمک لوزیتانيایی و شکنجه و قتل ژان پل مارا نیز از دیگر آثار ترجمه شده وايس است. اثر دوم نمایشنامه‌ای است که به شرح وقایع

سال ۱۷۹۳ و قتل مارا به دست شارلوت کورده می‌پردازد، اما نکته اساسی تأثیر بسیار زیبا و کامل این اثر است که نشان از اوج کمال در نمایشنامه‌های وايس دارد.

گوتترگراس (۱۹۲۷) نیز برای علاقه‌مندان فارسی زبان به ادبیات آلمان نامی ناآشنا نیست. علت شهرت و کسب موقفيت فوق العاده گراس در اروپا رمان طبل حلبي او بود، اما در ايران اين اثر در ابتدا ترجمه نشد. نخستین اثر ترجمه شده از گراس داستان موش و گربه به ترجمه کامران فاني است. اين اثر که در سال ۱۳۵۰ به فارسی ترجمه شده، شرح زندگی جوانی است که تنها تجربه زندگی او جنگ جهانی دوم است و در آن شرایط زندگی در دوره جنگ و پس از آن شرح داده می‌شود. همان‌گونه که گفتیم، طبل حلبي مهمترین اثر گراس است که پس از سالها با دو ترجمه عبدالرحمن صدریه و سروش حبیبی در فاصله‌ای اندک منتشر شد. هر دو این مترجمان آثار دیگری از این نویسنده را نیز به فارسی ترجمه کرده‌اند.

گراس از نویسنده‌گانی است که حین نویسنده‌گی به طراحی و مجسمه سازی نیز می‌پردازد و بر این اساس اهمیت قالبهای هتری را به خوبی می‌داند. نمونه این امر را در رمان قرن من می‌توان مشاهده کرد. این اثر که ابتدا روشنک داریوش و بعد کامران جمالی آن را به فارسی ترجمه کرده‌اند، شرح یکصد واقعه از سال ۱۹۰۰ تا ۱۹۹۹ است که هر یک شخصیت‌هایی متفاوت دارند. هر دو مترجمان کوشیده‌اند تا ترجمه‌ای روان از این اثر ارایه کنند، اما ویژگی اصلی آثار گراس مفاهیم نهفته در آنهاست و این مفاهیم نیاز به درک تاریخ و فرهنگ آلمان دارد، شاید دلیل عدم موقفيت آثار ترجمه شده این نویسنده علاوه بر زبان پیچیده، همین تفاوت حوزه‌های فرهنگی باشد.

پس از دوران معجزه اقتصادی در آلمان به سال ۱۹۶۸ جنبشی پدید آمد که حاصل فعالیت دانشجویان و تأثیر پذیرفته از اوضاع سیاسی جهان بود. نسل جوانان و دانشجویان آلمان در پی یافتن پاسخی برای پرسش‌های خویش درباره مقصراں جنگ جهانی دوم و تغییر در نظام سیاسی و دانشگاههای این کشور بودند. این جنبش که با سفر موسی چومبه و اندکی بعد شاه سابق ایران به آلمان به اوج خود رسید، در ادبیات نیز بازتاب یافت. نویسنده‌گانی همچون هائنس ماگنوس انستزبرگر در قلمرو ادبیات به موضوعات مطرح در این جنبش پرداختند. انستزبرگر را که در حال حاضر نمونه‌ای از روشنفکران روز آلمان است، جاحد جهانشاهی با ترجمه استنطاق در هاوانا در سال ۱۳۶۶ معرفی کرد. این اثر نمایشنامه‌ای تاریخی با مضمون درگیریهای کوبا با آمریکاست. اما انستزبرگر علاوه بر نمایشنامه نویسی به سرودن شعر نیز می‌پردازد و مجموعه دفاع از گرگها، زیان ملی، و خط نایبنايان از زیباترین مجموعه شعرهای اوست که هنوز به فارسی ترجمه نشده و تنها علی عبدالله در مجموعه شعر قوریاغه‌ها جدی می‌میرند ده شعر او را به فارسی برگردانده است.

از دیگر نویسنده‌گان مطرح در این دوره باید از هورست بینک (۱۹۳۰-۱۹۹۰) و پتر هاندکه (۱۹۴۲-) نیز یاد کنیم. سلول تنها اثری از هورست بینک است که تاکنون دوبار به فارسی ترجمه شده، اما هاندکه در ایران چهره‌ای آشناست. از این نویسنده اتریشی، پیوندهای گستته (زن چپ دست)، اتهام به خود، اهانت به تماشاگر، غیب‌گویی، کاسپار و محاکمه و ترس دروازه‌بان از ضریبه پنالتی به فارسی ترجمه شده است. در بسیاری از آثار این نویسنده موضوع اصلی بی‌هویتی و سرگشتگی انسان معاصر است.

در قلمرو ادبیات کودکان میشائیل انده (۱۹۲۹-۱۹۹۵) نامی آشنا برای ایرانیان است. محمد زرین بال نخستین کسی بود که داستان بسیار زیبای مومورا در سال ۱۳۶۳ به فارسی ترجمه کرد. پس از آن شیرین بنی احمد معروفترین اثر این نویسنده داستان بی‌پایان را به فارسی برگرداند و بعدها آثار دیگری همچون آدمک خونخوار، افسانه‌های شب چهارده، جیم دگه و رازهاینا نیز به فارسی ترجمه شد.

عطر، سرنوشت یک جنایت کار اثر پاتریک زوسکینه (۱۹۴۹-) نیز به فارسی برگردانده شده است. این داستان زندگی تخیلی فردی عجیب و نابغه است که در سده هجدهم زندگی می‌کند و در پانزده سالگی دخترکی را در پاریس می‌کشد. او که به همه بوها حساس است، دوره‌ای را نزد عطرسازان می‌گذراند و برای دستیابی به عطرهای بهتر زنانی را پشت سرهم به قتل می‌رساند. سرانجام دستگیریش می‌کنند، اما در جلسه دادگاه با عطری که خود تهیه کرده است، حاضران را به خواب می‌برد و می‌گریزد. این رمان که در سال ۱۹۸۶ پر فروشترین اثر ادبی آلمان بود، تاکنون دویار به فارسی ترجمه شده است.

در بین آثار ترجمه شده از ادبیات آلمان‌گاهی نیز به آثاری بر می‌خوریم که چندان در خود آلمان مورد توجه نیستند و اشاره‌های به آنها در مجموعه‌های ادبی نمی‌شود، نمونه این امر را در مورد مارگوت ییکل می‌توان مشاهده کرد. احمد شاملو و محمد زرین بال برای نخستین بار در سال ۱۳۶۴ با ترجمه مجموعه شعر سکوت سرشار از ناگفته‌های است، این نویسنده معاصر را معرفی کردند. جالب است که بدایم کتاب بلا فاصله تجدید چاپ شد. البته در این میان نباید اهمیت احمد شاملو، شاعر معاصر ایران، را نادیده انگاشت. بعدها دو اثر دیگر ییکل با عنوانهای پروامکن که رویا بیینی (۱۳۶۸) و عاشقانه‌هایی که من دوست می‌دارم

(۱۳۸۲) به فارسی ترجمه شد. ویژگی اصلی شعر بیکل سادگی و واژگان ابتدایی آن است و هر کس کتابهای او به زبان آلمانی را دیده باشد، می‌داند که تصویرهای آثارش به اشعار جلوه‌ای دیگر می‌بخشد.

۱۴-۱- آلمان شرقی، سوئیس و اتریش

پس از پایان جنگ جهانی دوم آلمان به دو بخش تقسیم شد. بخشی از آن در اختیار غرب و بخشی دیگر در اختیار شوروی قرار گرفت. و این چنین از سال ۱۹۴۹ کشوری به نام جمهوری دمکراتیک آلمان در نقشه سیاسی اروپا مطرح شد. بدیهی است که سیر آثار ادبی در این کشور روندی کاملاً متمایز از آلمان غربی داشت، زیرا در شیوه حکومت سویسیالیستی آلمان شرقی، ادبیات و سیله‌ای برای مبارزه با جهان سرمایه‌داری قلمداد می‌شد و پیوسته آن را تحت کنترل داشتند.

اما استقرار این نوع حکومتی برای برخی از نویسندهان تحقق آرزویی دیرین بود و به همین دلیل بسیاری از آنان همچون آرنولد تسوایگ، برتولت برشت، اشتافان هرملین، پتروخول و یوهانس پیر به آلمان شرقی بازگشته‌اند. حتی هاینریش مان نیز چنین تصمیمی داشت، ولی مرگ به او فرصت بازگشت به آلمان را نداد. با آنچه گفته شد، بدیهی است که نخستین دوره فعالیتهای ادبی در آلمان شرقی بسیار پریار بود. آثار این دوره بیشتر مضمونی ضد فاشیستی دارند که از نمونه‌های پدید آورندگان این آثار قبلًا به برتولت برشت و آنا زگرس اشاره کردیم. بعدها توصیف و ارایه واقعیات زندگی در جامعه سویسیالیستی مطرح و از ۱۹۶۰ رکودی محسوس در این ادبیات مشاهده شد. علت این امر حمایت صرفاً دولتی از نویسندهان و جلوگیری از هرگونه نقد و انتقاد از جامعه آلمان شرقی بود. شاید تنها نویسنده‌ای که در این دوره فعالیت کرده و اثری از او به

فارسی ترجمه شده باشد، کریستا ول夫 است. از آثار این نویسنده تنها استحاله، صورتجلسه‌ای در قالب قرارداد را محمود نظری در سال ۱۳۷۶ به فارسی ترجمه کرده است. در سایر موارد فقط داستان یا شعری در مجموعه‌های داستان و شعر چاپ شده است که در انتهای این بخش به بحث درباره آنها خواهیم پرداخت.

اما معرفان اصلی ادبیات سوئیس دو نمایشنامه نویس بزرگ این کشور فریدریش دورنمات (۱۹۲۱-۱۹۹۰) و ماکس فریش (۱۹۱۱-۱۹۹۱) هستند. دورنمات را برای نخستین بار حمید سمندریان، استاد دانشگاه تهران، به جامعه ایرانی معرفی کرد. سمندریان با ترجمه ازدواج آقای می سی سی بی در سال ۱۳۴۱ اولین گام را در این زمینه برداشت و دو سال بعد غروب روزهای آخر پاییزی و پنچری (دونمایشنامه) را نیز به فارسی برگرداند. همین مترجم تا به امروز چهار اثر دیگر دورنمات را به فارسی ترجمه کرده است.

دورنمات در طول زندگی خود فقط یک بار برای کسب درآمد و به سفارش ناشر کتابی نگاشت که آن هم بسیار موفق بود. داستان جنایی قاضی و جلالد که محمود حسینی زاد آن را به فارسی ترجمه کرد، یکی از زیباترین داستانهای جنایی در ادبیات آلمان است. بی‌شک ترجمه بسیار خوب مترجم نیز در موقعيت این اثر موثر بوده است. نکته جالب در خصوص این نمایشنامه نویس و نویسنده سوئیسی آن است که بیشتر مترجمان آثارش خود با هنرهای نمایشی آشنا بی‌کاری کامل داشته‌اند و از آن جمله می‌توان به ترجمه رضا کرم رضایی از فیزیکدانها نیز اشاره کرد.

ماکس فریش نیز برای خوانندگان آثار ادبی در ایران نامی بیگانه نیست. بیوگرافی نخستین اثر ترجمه شده فریش در سال ۱۳۵۱ منتشر شد و بعدها نمایشنامه‌های او از جمله آندورا، تثلیث، خشم شدید و به

خصوص بیدرمن و آتش افروزان را به فارسی ترجمه کردند. همین آخرین نمایشنامه داستان فردی به نام آقای بیدرمن است که سعی می‌کند شهروندی آبرومند باشد و برای حفظ آبروی خود به هر اقدامی دست می‌زند. از آن جمله میهمانانی ناخوانده به سراغش می‌آیند و او برای حفظ آبروی خویش آنان را از خانه نمی‌راند. اما در نهایت میهمانان بنزین به خانه‌اش می‌آورند و خانه را به آتش می‌کشند. این نمایشنامه اشاره‌ای استعاری به حکومت رایش سوم و شرایط اجتماعی و سیاسی آن زمان آلمان است. دکتر علی رجایی، استاد زبان آلمانی دانشگاه تهران، نیز ترجمه کتاب هوموفابر این نویسنده را با عنوان انسان صنعت زده در سال ۱۳۵۰ منتشر ساخت.

از دیگر نویسنده‌گان سوئیسی آلمانی زبان که آثار آنان به فارسی ترجمه شده است، باید به پتر بیکسل (۱۹۳۵-) اشاره کنیم. اولین معرف بیکسل دکتر فرزین بانکی بود که با ترجمه مجموعه داستانهایی از این نویسنده با عنوان میزمزیز است در سال ۱۳۷۵ این اقدام را انجام داد، هر چند داستان اصلی این مجموعه را که نامش بر کل اثر نهاده شده است، دکتر تورج رهنما در مجله سخن به سال ۱۳۵۵ به فارسی ترجمه کرده بود. بعدها دو اثر دیگر این نویسنده آمریکا وجود ندارد و زمین‌گرد است نیز به فارسی ترجمه شد. بیکسل در واقع کار نویسنده‌گی خود را با داستان واقعاً خانم بلوم می‌خواست با شیرفروش آشنا شود (۱۹۶۴) شروع کرد و بعدها آثار دیگری همچون فصلها (۱۹۶۵) و داستانهایی برای زمانه‌ای نامناسب (۱۹۷۹) و زهر شیرین حروف (۲۰۰۴) را نوشت که تعدادی از آنها هنوز به فارسی ترجمه نشده است. یکی از زیباترین داستانهای بیکسل زمین گرد است داستان مردی است که قصد اثبات گرددبودن زمین را دارد و می‌خواهد برای اثبات این ادعا به دور زمین سفر کند. تهیه مقدمات این

سفر سالها وقت او را می‌گیرد، با این وجود در هشتادسالگی عازم این سفر می‌شود و در نهایت هیچ خبری از او به دست نمی‌آید. داستانهای یکسل که بیشتر برای جوانان نگاشته شده است، همگی مفاهیمی استعاری را در خود پنهان دارند.

هر چند به ضرورت پیشتر از آثار و زندگی بسیاری از نویسنده‌گان اتریشی یاد کردیم، اما در اینجا لازم به نظر می‌رسد که دو شاعر معاصر این کشور اینگبورگ باخمان (۱۹۲۶-۱۹۷۳) و اریش فرید (۱۹۸۸-۱۹۲۱) را به اختصار معرفی کنیم.

باخمان را هر چند سالها قبل مهندس هوشنگ طاهری در داستانهای نوین آلمانی معرفی می‌کند و بعدها نیز از او در مجموعه‌ها اشعاری ترجمه می‌شود، اما در سال ۱۳۸۱ گزیده‌ای از شعرهای او را ماندانا مقدم با عنوان ترانه‌هایی درگریز ترجمه و منتشر می‌کند. شایان ذکر است که دیگر اثر مستقلی از آثار باخمان به فارسی ترجمه نشده است.

اما اریش فرید از زمان جنگ جهانی دوم به لندن رفت و آنجا ماند. خسرو ناقد با همکاری منصور اوچی با انتشار ترجمه شعرهای فرید با عنوان بر تیغه لبخندزنگی برای اولین بار اثری از این شاعر را به ایرانیان معرفی کرد. اخیراً نیز مجموعه شعر عاشقانه برای آزادی را که گزیده‌ای از اشعار فرید است، محمد خلیلی و ژیلا مشعشعی با هم به فارسی برگردانده‌اند.

۱۵- مجموعه‌ها

در اینجا لازم است که به نقش بسیار سازنده و مطلوب مجموعه‌های منتشر شده نیز اشاره‌ای بکنیم. نخستین گام در این زمینه را مرحوم مهندس هوشنگ طاهری با ترجمه داستانهای نوین آلمانی در سال ۱۳۴۶

برداشت. این مجموعه، آثار ۲۴ نویسنده معروف معاصر آلمانی را در بر می‌گیرد و دیباچه آن به قلم دکتر رضا زاده شفق نیز به راستی جالب و خواندنی است. تردیدی نیست که مهندس هوشنگ طاهری نمونه‌ای از نسل اول مترجمان ادبیات آلمانی زبان است، زیرا همان طور که می‌دانیم نخستین دانشجویان ایرانی که به آلمان اعزام شدند، برای تحصیل در رشته‌های فنی و مهندسی به این کشور رفتند و بسیاری از آنان شاگردان دارالفنون یا هنرستان‌های صنعتی در تهران بوهند که معلمانی آلمانی زبان داشتند. بدینهی است که ترجمه‌های این گروه چندان پرشمار نبود، زیرا این کار به عنوان کاری تفنتی دانسته می‌شد. در هر حال معرفی بسیاری از نویسنده‌گان آلمانی زبان حاصل تلاش همین گروه است.

اما در گذر زمان نسل دومی هم مطرح شد که نمونه بارز آن دکتر تورج رهنما، استاد زبان آلمانی دانشگاه تهران، است. دکتر رهنما که در طول فعالیت دانشگاهی و ادبی خویش از سالهای قبل به معرفی نویسنده‌گان آلمانی در مجله سخن و سایر نشریات پرداخته، همچنین آثاری از نویسنده‌گان ایرانی را به آلمانی ترجمه و در آلمان منتشر کرده بود، در سال ۱۳۷۲ نمونه‌ای از داستان‌های کوتاه آلمانی را با عنوان چهره غمگین من به فارسی ترجمه و این مجموعه داستان را به هوشنگ طاهری هدیه کرد. این مجموعه شامل سی و پنج داستان کوتاه از بیست نویسنده صاحب نام آلمانی زبان است که سه داستان آن قبلاً در داستان‌های نوین آلمانی چاپ شده است. با مقایسه این سه داستان و بررسی سیر ترجمه‌ها در می‌یابیم که کیفیت ترجمه در فاصله زمانی بیست و شش سال بسیار متتحول شده است. بی تردید علت اصلی این تحول و بهبود کیفیت را باید گسترش آموزش زبان آلمانی در ایران دانست.

اما نسل سومی هم از مترجمان در این میان مطرح شده است که در

واقع بیشتر دانشجویان همان نسل دوم یا کسانی هستند که به نوعی با آموزش و تدریس زبان و ادبیات آلمانی سروکار دارند. دکتر ماریا ناصر و علی عبد الله نیز از جمله همین گروه به شمار می‌آیند. ماریا ناصر با ترجمه مجموعه داستان‌های سفر به گمسک در معرفی چند نویسنده نقشی مهم را بر عهده داشت. با مقایسه این اثر با مجموعه هوشنگ طاهری می‌بینیم که آثاری همچون برنده، نگام تحریر‌آمیز دوباره ترجمه شده است.

در قلمرو ادبیات داستانی باید در اینجا از معجزه اشتیاق با ترجمه علی اصغر حداد نیز یاد کنیم. این مجموعه که در آن به ادبیات قرن بیست آلمان پرداخته می‌شود، آثار داستانی ۴۰ نویسنده را در بر می‌گیرد که مجموعه‌ای بسیار جالب است. از این مترجم در سالهای اخیر آثار بسیار و از آن جمله دو جلد داستانهای پیش و پس از مرگ کافکا نیز منتشر شده است.

کمال بهروز کیا نیز که از مترجمان فعال سالهای اخیر است، با ترجمه مجموعه گرگ‌ها باز می‌گردند (۱۳۸۰) شامل ۱۲ داستان کوتاه به معرفی نویسنده‌گان معاصر می‌پردازد. شایان ذکر است که از میان داستان‌های این مجموعه قطارها در مه پیشتر در سفر به گمسک منتشر شده بود.

اما اگر به مقایسه کمی آثار ترجمه شده داستانی با شعر از زبان آلمانی پردازیم، می‌بینیم که هنوز هم تفاوت بسیاری در این دو قلمرو وجود دارد. شاید یکی از دلایل آن عدم وجود مترجمانی قابل در این زمینه باشد. فروغ فرخزاد، شاعر ایرانی، که پیشتر نیز در تنظیم اشعار دیره گچی قفقازی اثر بر تولت برشت به حمید سمندریان کمک کرده بود، مجموعه‌ای از شعرهای شاعران آلمانی را به کمک مسعود فرخزاد به فارسی ترجمه کرده است که متأسفانه پس از گذشت سالها از مرگ او با

عنوان مرگ من روزی ۰۰۰ در سال ۱۳۷۹ منتشر و در سال ۱۳۸۰ نیز تجدید چاپ شد. این مجموعه که شاعران بسیار متفاوتی را در بر می‌گیرد، نمونه‌ای از نخستین تلاش‌های فروغ برای درک و ترجمه آثار شاعران آلمانی است و بررسی تأثیر این ترجمه بر آثار او نیازمند تحقیقی کامل و دقیق است.

اما نخستین گام در زمینه ترجمه شعر را مهدی زمانیان با کتاب خود نمونه‌های شعر آلمان پس از جنگ جهانی دوم در سال ۱۳۵۰ برداشت و آثاری از نوزده شاعر مطرح آلمان را ارایه کرد. دیباچه مترجم در آغاز این مجموعه به نوعی خوانندگان را با ویژگی‌های اشعار انتخاب شده آشنا می‌کند.

سی و یک سال پس از ترجمه زمانیان، علی عبدالله که از نسل سوم مترجمان است، مجموعه‌ای زیبا و مفصل با عنوان گزینه‌ای از شعر آلمانی زبان از آغاز تا امروز را ارایه و اثر خود را به استادش تورج رهنما هدیه می‌کند. این مجموعه در برگیرنده ۱۹۲ شعر از ۳۸ شاعر آلمانی است و در آن اشعار نویسنده‌گانی مطرح می‌شود که تاکنون بیشتر آنها ترجمه نشده است.

همین مترجم در سال ۱۳۸۲ مجموعه شعر عاشقانه‌های آلمانی با صد شعر از ۲۷ شاعر آلمانی زبان را ترجمه و انتشارات مروارید آن را به صورت دو زبانه منتشر می‌کند. بی شک ترجمه عاشقانه‌های ادبیات هر کشور بسیار زیباست، زیرا همان گونه که فریدریش روکرت می‌گوید: «شعر زبان آشتنی جهانیان است» و ترجمه این گونه آثار می‌تواند به درک مقابل فرهنگ‌ها و اندیشه‌ها و تحقق صلح در جهان یاری رساند.

کتابشناسی آثار ادبی ترجمه شده آلمانی به فارسی

* آپیتز، برونو (۱۹۰۰-۱۹۷۹) *Apitz, Bruno*

(۱) برهنه میان گرگها، ترجمه عبدالحسین شریفیان، تهران: نگاه، ۱۳۶۹.

عنوان اصلی: *Nackt unter Wölfen*

* آندرش، آلفرد (۱۹۱۴-۱۹۸۰) *Andersch, Alfred*

(۲) زنگبار یا آخرین دلیل، ترجمه سعید فیروزآبادی، تهران: سوره مهر،

۱۳۷۲.

عنوان اصلی: *Sansibar oder der letzte Grund*

* اشپربر، مانس (۱۹۰۵-۱۹۸۴) *Sperber, Manes*

(۳) قطره اشکی در اقیانوس، ترجمه روشنک داریوش، تهران: نشرنو،

۱۳۶۲.

عنوان اصلی: *Wie eine Träne im Ozean*

* اشتورم، تئودور (۱۸۱۷-۱۹۱۰) *Storm, Theodor*

(۴) ایمنسی، ترجمه ع. هدایت وزیری، تهران: نیل، ۱۳۳۰.

عنوان اصلی: *Immensee*

* انده، میشاٹل (۱۹۲۹-۱۹۹۵) *Ende, Michael*

(۵) آدمک خوابخوار، ترجمه کیوان جلالیان، تهران: مرکز ۱۳۸۰.

(۶) افسانه ماه شب چهارده، ترجمه علی عبداللهی، تهران: هرمس، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Die Vollmondlegende*

(۷) جیم دگمه، ترجمه یزدان خدابنده، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۷۵؛ ۱۳۷۸؛ ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Jim Knopf*

(۸) جیم دگمه و سیزده قلوهای وحشی، ترجمه علی عبداللهی، تهران: هرمس، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Jim Knopf und Wilde 13*

(۹) جیم دگمه و لوکاس لوکوموتیوران، ترجمه علی عبداللهی، تهران: هرمس، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Jim Knopf und Lukas, der Lokomotivfahrer*

(۱۰) داستان بی‌پایان، ترجمه شیرین بنی‌احمد، تهران: چشم، ۱۳۶۸؛ ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Die unendliche Geschichte*

(۱۱) راز هلتا، ترجمه محمد اسماعیل زاده قندھاری، تهران: چشم، ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Lenchens Geheimnis*

(۱۲) مومو، ترجمه محمد زرین بال، تهران: ابتکار، ۱۳۶۳.

عنوان اصلی: *Momo*

* انستزبرگر، هانس ماگنوس (۱۹۲۹-)

Magnus

(۱۳) استنطاق در هاوانا، ترجمه جاهد جهانشاهی، تهران: پرستش، ۱۳۶۶.

عنوان اصلی: *Das Verhör von Havana*

* باخمان، اینگبورگ (۱۹۲۶-۱۹۷۳) *Bachmann, Ingeborg*

. (۱۴) ترانه‌هایی درگریز، ترجمه ماندانه مقدم، تهران: آرویج، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Lieder auf der Flucht*

* باوئر، یوزف مارتین (۱۹۰۱-۱۹۷۰) *Bauer, Josef Martin*

(۱۵) فرار از سیبری، ترجمه نادر بیات، تهران: نقطه، ۱۳۷۳

* برشت، برتولت (۱۸۹۸-۱۹۵۶) *Brecht, Bertolt*

(۱۶) آدم آدم است، بچه فیل و استنطاق لوکوس، ترجمه شریف لنکرانی،

تهران: خوارزمی ۱۳۴۷؛ ۱۳۵۲؛ ۱۳۵۴؛ ۱۳۵۶.

- آدم آدم است، ترجمه م. امین موید، تهران: رز، ۱۳۵۰؛ ۱۳۵۱.

عنوان اصلی: *Mann ist Mann*

(۱۷) آن که گفت آری و آن که گفت نه (و سه اثر دیگر: "پنج مشکل در راه

نوشتن حقیقت"، "به آنان که پس از ما به دنیا می‌آیند" و "سریازسیوتا")،

ترجمه مصطفی رحیمی، تهران: فرمند، ۱۳۴۸؛ تهران: آگاه، ۱۳۴۸؛

. ۱۳۵۷؛ ۱۳۵۱؛ ۱۳۴۹

عنوان اصلی: *Der Jasager und der Neinsager*

(۱۸) اپرای سه پولی، ترجمه علی اکبر خداپرست، تهران: البرز، ۱۳۵۶.

- اپرای سه پولی و صعود و سقوط شهر ماه‌گونی، ترجمه شریف لنکرانی،

تهران: خوارزمی ۱۳۵۹.

عنوان اصلی: *Die Dreigroschenoper*

(۱۹) ارباب پونتیلا و نوکرش ماتی، ترجمه رضا کرم رضایی، تهران: رز،

. ۱۳۴۹؛ ۱۳۵۵

- ارباب پونتیلا و خادمش ماتی، ترجمه عبدالرحمن صدریه، تهران: پیام،

. ۱۳۴۹

- ارباب پونتیلا و نوکر شماتی، ترجمه فریده لاشایی، تهران: زمان، ۱۳۴۹؛ ۱۳۵۵.

- ارباب پونتیلا و بردہ اش ماتی، ترجمه شریف لنگرانی، تهران: مروارید، ۱۳۵۷؛ ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Herr Puntila und sein Knecht Matti*

(۲۰) اعتراضات انجام شده، ترجمه رضی هیرمندی، تهران: روزبهان، ۱۳۵۷.

عنوان اصلی: *Flüchtlingsgespräche*

(۲۱) اگر کوسه ماهی‌ها آدم بودند، ترجمه بهروز تاجور، تهران: توب، ۱۳۵۲.

عنوان اصلی: *Wenn die Haifische Menschen wären*

(۲۲) اندریشه‌های متی، ترجمه بهرام حبیبی، تهران: آگاه، ۱۳۵۴؛ ۱۳۵۵.

. ۱۳۷۷؛ ۱۳۵۶

عنوان اصلی: *Me- Ti*

(۲۳) برتولت برشت، شامل مصاحبه، نمایشنامه‌های "نمایش گدا"، "قبای جیوردانو برانوی کافر"، "آزمایش"، داستان و شعر، ترجمه رسول نفیسی، تهران: مروارید، ۱۳۵۰؛ ۱۳۵۵؛ ۱۳۵۶.

عنوان اصلی: *Bertolt Brecht, Interview, Theaterstücke*

(۲۴) بعل، ترجمه خشایار قائم مقامی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۱.

- بعل در جنگل شهر، صدای طبل در شب، ترجمه محمود حسینی‌زاد، تهران: خوارزمی، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Baal*

(۲۵) تدبیر، ترجمه بهرام حبیبی، تهران: تیر، ۱۳۵۷.

عنوان اصلی: *Massnahme*

(۲۶) ترس و نکبت رایش سوم، ترجمه شریف لنکرانی، تهران: مروارید و خانه کتاب، ۱۳۴۴؛ ۱۳۵۱؛ ۱۳۵۴؛ ۱۳۵۶؛ ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Furcht und Elend des Dritten Reiches*

(۲۷) تفکرگاهای ننه کارار، ترجمه فریدون ایل بیگی، تهران: پیام،؟.

- تفکرگاهای خانم کارار و رویاهای سیمون ماشار، ترجمه فرامرز بهزاد، تهران: خوارزمی، ۱۳۵۹.

عنوان اصلی: *Die Gewehre der Frau Carrar*

(۲۸) تک پرده‌ایها، شامل "جشن عروسی خرد بورژواها"، "گدا یا سگ مردہ"، "جن گیر"، "نور در ظلمت"، "صیدماهی"، "دان زن"، "آهن چند است"، "ضمیمه تک پرده‌ایهای ۱۹۳۹"، "هفت گناه بزرگ خرد بورژواها"، ترجمه محمود حسینی‌زاد و اردشیر فرید مجتهدی، تهران: خوارزمی، ۱۳۵۸.

عنوان اصلی: *Einakter*

(۲۹) توراندخت یا کنگره پاک شویان، ترجمه رضا کرم رضایی، تهران: ققنوس، ۱۳۵۹.

عنوان اصلی: *Turandot oder der Kongreß der Weißwäscher*

(۳۰) چهره‌های سیمون ماشار، ترجمه عبدالرحمن صدریه، تهران: آگاه و پیام، ۱۳۴۹؛ ۱۳۵۳؛ ۱۳۵۴؛ ۱۳۵۷.

عنوان اصلی: *Die Geschichte der Simone Machard*

(۳۱) داستانهای آقای کوینر، ترجمه سعید ایمانی، تهران: پیام، ۱۳۴۹.

(۳۲) داستان یک پولی، ترجمه هوشنگ پیرنظر، ترجمه اشعار از محسن کیانوش، تهران: نیل، ۱۳۴۹؛ ۱۳۵۵.

- رمان دوپولی، ترجمه ابوتراب باقرزاده، تهران: امیرکبیر، ۱۳۴۹؛ ۱۳۵۰.

عنوان اصلی: *Dreigroschenroman*

(۳۳) دایرہ گچی قفقازی، ترجمه حمید سمندریان، تنظیم اشعار فروغ فرخزاد، تهران: جوانه، ۱۳۴۸؛ ۱۳۵۵؛ تهران: کتاب و فرهنگ، ۱۳۷۷؛ ۱۳۷۹.

- دایرہ گچی قفقازی، ترجمه م. امین موید، تهران: رز، ۱۳۵۰؛ ۱۳۵۱.
عنوان اصلی: *Der Kaukasische Kreidekreis*

(۳۴) در انبوه شهرها، ترجمه عبدالرحمن، صدریه، تهران: آگاه، ۱۳۴۱.
عنوان اصلی: *Im Dickicht der Städte*

(۳۵) در باره تئاتر، ترجمه منیژه کامیاب و حسن بایرامی، تهران: پیام، ۱۳۴۹؛ بابک، ۱۳۵۲.

- در باره تئاتر، ترجمه فرامرز بهزاد، تهران: خوارزمی، ۱۳۵۷.
عنوان اصلی: *Schriften zum Theater*

(۳۶) روزهای کمون، ترجمه ف. ک. کاووسی، تهران: شباهنگ، ۱۳۵۸.
عنوان اصلی: *Die Tage der Commune*

(۳۷) زن خوب ایالت سچوان، ترجمه مهدی زمانیان، شیراز: خانه کتاب، ۱۳۵۳.

- زن نیک سچوان، ترجمه فریده لاشایی، تهران: جوانه، ۱۳۴۷.
عنوان اصلی: *Der gute Mensch von Sezuan*

(۳۸) زندگانی گالیله (گالیله ئوگالیله ئی)، ترجمه عبدالرحیم احمدی، تهران: اندیشه، ۱۳۴۳.

- زندگی گالیله، ترجمه کاوه کردونی، تهران: پژوهندۀ، ۱۳۷۹.
عنوان اصلی: *Galileo Galilei*

(۳۹) زندگی تئاتری من، ترجمه فریدون ناظری، تهران: جاویدان، ۱۳۵۷.
عنوان اصلی: *Mein theatralisches Leben*

(۴۰) ژان مقدس کشتارگاهها، ترجمه جواد شمس، تهران: مازیار، ۱۳۵۴؛

.۱۳۵۶

- ژان مقدس کشتارگاهها، ترجمه ابوالحسن وندهور (وفا)، تهران: مازیار،

.۱۳۵۸

عنوان اصلی: *Der heilige Johanna der Schlachthöfe*

(۴۱) سقراط مجروح، ترجمه هوشنسگ بیجاری، تحریر: فریدون ایل

یگی، تهران: پیام، ۱۳۴۹.

(۴۲) شنل جردانو برانوی مرند، مترجم کاوه کردونی، تهران: پژوههند،

.۱۳۷۹

(۴۳) شویک در جنگ جهانی دوم، ترجمه حمید علوی، تهران: اندیشه،

.۱۳۵۳

- شوایک در جنگ جهانی دوم، ترجمه فرامرز بهزاد، تهران: خوارزمی،

.۱۳۵۸

عنوان اصلی: *Schweyk im Zweiten Weltkrieg*

(۴۴) صعود مقاومت پذیر آرتورو اوئی، ترجمه ا. فریدون، تهران: دنیای

دانش، ۱۳۵۶.

- صعود ممانعت پذیر آرتورو اوئی، ترجمه فرامرز بهزاد، تهران: خوارزمی،

.۱۳۶۶

عنوان اصلی: *Der aufhaltsame Aufstieg des Arturo Ui*

(۴۵) صلیب گچی، ترجمه سیاوش بیدار فکر، تهران: دانش و گام، ۱۳۵۵

(۴۶) عظمت و انحطاط شهر ماها گونی، ترجمه مهدی اسفندیار فرد و

مینو ملک خانی (وزیری)، تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۳؛ ۱۳۵۶.

عنوان اصلی: *Aufstieg und Fall der Stadt Mahagonny*

(۴۷) قطعه آموزشی، ترجمه مینو ملک خانی (وزیری)، تهران: گوتبرگ،

.۱۳۵۳

- نمایشنامه‌های آموزشی، ترجمه فرامرز بهزاد، بهرام حبیبی، اردشیر فرید مجتهدی، تهران: خوارزمی، ۱۳۰۹.

- نمایشنامه‌های آموزشی، ترجمه رضی هیرمندی، تهران، روز بهان،؟
عنوان اصلی: *Lehrstücke*

(۴۸) قیمت آهن چنده؟ ترجمه رضا کرم رضائی، تهران: سپیده، ۱۳۵۵.
عنوان اصلی: *Was kostet das Eisen?*

(۴۹) کریولانوس، ترجمه مهدی تقوی، تهران: آگاه، ۱۳۵۵.
عنوان اصلی: *Coriolanus*

(۵۰) کله گرد و کله تیزها، ترجمه بهروز مشیری، تنظیم اشعار خشایار قائم مقامی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۱؛ ۱۳۵۵؛ ۱۳۶۱.

عنوان اصلی: *Rundköpfe und die Spitzöpfe*

(۵۱) گفتگوی فراریان، ترجمه خشایار قائم مقامی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۲؛ ۱۳۵۳؛ ۱۳۵۵؛ ۱۳۵۵؛ تهران: ابتکارنو، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Flüchtlingsgespräche*

(۵۲) مادر، ترجمه منیژه کامیاب و حسن بایرامی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۱؛ ۱۳۵۶.

- مادر، ترجمه بهرام حبیبی، تهران: تیر، ۱۳۵۷.

- مادر، ترجمة آخر، تهران: یاشار، ۱۳۵۸.

عنوان اصلی: *Mutter*

(۵۳) محاکمه زاندارک در روان، ترجمه عبدالله کوثری، تهران: توس، ۱۳۵۴.

- محاکمه زاندارک در شهر روئن به سال ۱۴۳۱، ترجمه غلامرضا ولی‌زاده، تهران: فردابه، ۱۳۷۲.

عنوان اصلی: *Der Prozess der Jeanne d'Arc zu Rouen*

(۵۴) من، برتولت برشت، (برگزیده شعرها)، انتخاب و ترجمه بهروز مشیری، تهران: امیرکبیر، ۱۳۰۱؛ ۱۳۵۶؛ ۱۳۵۱؛ ۱۳۶۱.

عنوان اصلی: *Ich, Bertolt Brecht (Gedichte)*

(۵۵) ننه دلاور و فرزندان او (یا گزارش جنگهای سی ساله)، ترجمه مصطفی رحیمی و مسیح ایزدپناه باهمکاری کیکاووس جهانداری، تهران: ایرانمهر، ۱۳۴۵

عنوان اصلی: *Mutter Courage und ihre Kinder*

(۵۶) هوراتیها و کوریاتیها و روشنایی درتبولیس، ترجمه رضاکرم رضائی، تهران: رز، ۱۳۵۲.

عنوان اصلی: *Die Horatier und Kuratier*

* برنهارت، توماس (۱۹۸۹-۱۹۳۱)

(۵۷) جشن تولد بوریس، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجربه، ۱۳۷۶.

عنوان اصلی: *Ein Fest für Boris*

(۵۸) یائورگ، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجربه، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Jauregg*

* بروک، آنیتا (۱۹۶۴ -)

(۵۹) اشکها و لبخندها، ترجمه محمد مهدی داهی، تهران: صفار؛ ۱۳۷۲؛ ۱۳۷۳.

عنوان اصلی: *Die Tipisten*

(۶۰) خانم ماشین نویس، ترجمه محمد مهدی داهی، تهران: معرفت،؟.

عنوان اصلی: *Schicksale hinter Schreibmaschinen*

* بکر، یورک (۱۹۹۷-۱۹۳۷)

(۶۱) یعقوب دروغگو، ترجمه کاوه حداد، تهران: عصر جدید، ۱۳۶۲.

عنوان اصلی: *Jakob der Lügner*

* بُل، هاینریش (۱۹۱۷-۱۹۸۵) *Böll, Heinrich*

(۶۲) آبروی از دست رفته کاترینا بلوم، ترجمه شریف لنکرانی، تهران: خوارزمی، ۱۳۵۷؛ ۱۳۶۳.

- آبروی از دست رفته کاترینا بلوم، ترجمه حسن نقره‌چی، تهران: نیلوفر. ۱۳۸۲

عنوان اصلی: *Die verlorene Ehre der Katharina Blum*

(۶۳) آدم کجا بودی؟ ترجمه ناتالی چوینه، تهران: سپیده سحر، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Wo warst du, Adam*

(۶۴) الفبای ضریبه‌ها، ترجمه ناتالی چوینه، تهران: تجربه، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Klopzeichen*

(۶۵) بیلیارد در ساعت نه و نیم، ترجمه کیکاووس جهانداری، تهران: سروش، ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Billard um halbzehn*

(۶۶) پیراهن ابریشمی سبزرنگ (مجموعه داستان)، ترجمه محمد اسماعیل زاده، تهران: نشرمس، ۱۳۸۲. شامل داستانهای، خانواده اساوز، وداع، بچه‌ها غیرنظمی‌اند، مرد و چاقویش، گمنام، با این دستها، پای گرابنهای من، پیغام.

عنوان اصلی: *Erzählungen*

(۶۷) تا زمانی که ... (مجموعه داستان)، ترجمه کامران جمالی، تهران: دنیای مادر، ۱۳۷۰. شامل داستانهای: چهره اندوهگین من، بیگانه وقتی رسیدی به اسپا...، محبوبه شمارش نشده، کاسبی کاسبی است، شمعهایی برای حضرت مریم، پای گران من، خبر، از روی پل، عمومی فرد، فقط نه به مناسبت کریسمس، گزارش روزانه پایتخت، اتفاقی خواهد افتاد، ایستگاه راه آهن سیمپرن، مجموعه سکوت دکتر مورکه، خندنده،

برای اشمک اشک نریز، موقعیتی که در رمانهای بد پیش می‌آید. و دو مقاله با عنوان نقدی بر جنگ و صلح یا کوشش درجهت نزدیکی، درباره رمان.

عنوان اصلی: *Ausgewählte Erzählungen*

(۶۸) خاطره‌ای از آلمان (همراه چند داستان کوتاه)، ترجمه بیژن قدیمی و شهلا حمزاوی، تهران: آگاه، ۱۳۶۳. شامل مصاحبه با هاینریش بل و داستانهای درباره خودم، مرگ الزا باسکولیت، دانیل در جستجوی عدالت.

عنوان اصلی: *Eine deutsche Erinnerung*

(۶۹) خانه بی حفاظ، ترجمه ناتالی چوبینه، تهران: نشر مس، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Haus ohns Hüter*

(۷۰) خوش خنده، (مجموعه داستان)، ترجمه اسدالله امرایی، تهران: نجوا، ۱۳۶۹؛ ۱۳۷۰.

عنوان اصلی: *Lacher (Erzählungen)*

(۷۱) داستانهای کوتاه هاینریش بل، ترجمه شهلا حمزادی، تهران: قطره، ۱۳۸۰؛ ۱۳۷۰.

شامل: دانیل در جستجوی عدالت، بچه‌ها هم غیر نظامی‌اند، میهمانهای ناخوانده، در تاریکی، کاسبی کاسبی است، جاروساز، آن سوی پل، چهره غمگین من، برخیز، دلدارم، برخیز، همچون داستانی بی‌معنی، طنزی در باب تنزل روحیه در کار و کوشش، کاری انجام خواهد شد، ترازوی خاندان بلک، اینجا تبیتن است، همسر گیسوکمندم، دایی فرد، پای گرانبهای من، خوش خنده حرفه‌ای، جدایی، مرگ الزا با سکولیت.

عنوان اصلی: *Kurzgeschichten*

(۷۲) زنان در برابر چشم انداز رودخانه، ترجمه کامران جمالی، تهران:

مهناز، ۱۳۷۴.

عنوان اصلی: *Frauen vor Flußlandschof*:

(۷۳) زندگی در جنگ، ترجمه مهری قدیمی نوران، تهران: سپیده سحر، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی:

Leben im Krieg, Wan soll aus den Jungen bloß werden?

(۷۴) سرپناه امن و چند داستان کوتاه، ترجمه هما احمدی، تهران: روایت، ۱۳۷۱؛ ۱۳۸۱. شامل داستانهای: سرپناه امن، کنار رودخانه، مزه نان، من کمونیست نیستم، مجموعه سکوت دکتر مورکه، پاهای برادرم، یک داستان خوشبینانه، روی پل، انجام کار داستانی پرتحرک، سرفه در کنسرت، مثل داستانهای بدآموز، چنین شد که شامگاه و صبحگاه پدید آمد.

عنوان اصلی: *In guter Hut und andere Erzählungen*:

(۷۵) سیمای زنی در میان جمع، ترجمه مرتضی کلاتریان، تهران: آگاه، ۱۳۶۲؛ ۱۳۶۳؛ ۱۳۷۷. تهران: کتاب مهناز، ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Gruppenbild mit Dame*:

(۷۶) شبکه امنیتی، ترجمه محمد تقی فرامرزی، تهران: کتاب مهناز، ۱۳۷۱.

عنوان اصلی: *Fürsorgliche Belagerung*:

(۷۷) طعم نان (مجموعه داستان)، ترجمه محمد اسماعیل زاده، تهران: نشر مس، ۱۳۸۲. شامل داستانهای: طعم نان، مرگ لوهن گرین، تجدید دیدار با دهکده، روابط، برده‌ها دیگر فرمان نمی‌برند، کاسبی - کاسبی است، برخیز برخیز دیگر، داستانی خوش بینانه.

عنوان اصلی: *Das Brot und andere Erzählungen*:

(۷۸) عقاید یک دلقک، ترجمه شریف لنکرانی، تهران: کتابهای جیبی، ۱۳۵۰.

- عقاید یک دلقک، ترجمه احمد خورستند، تهران: گلشایی، ۱۳۶۲.
- عقاید یک دلقک، ترجمه محمد اسماعیل زاده، تهران: نشر چشم، ۱۳۷۹؛ ۱۳۸۰؛ ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Ansichten eines Clowns*
برستان: www.tabarzan.ir

(۷۹) فرشته سکوت کرد، ترجمه سعید فرهودی، تهران: نیلا، ۱۳۷۸.

عنوان اصلی: *Der Engel schwieg*

(۸۰) قطار به موقع رسید، ترجمه کیکاووس جهانداری، تهران: نشر چشم، ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Der Zug war pünktlich*

(۸۱) میراث، ترجمه سیامک گلشیری، تهران: نگاه، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Das Vermächtnis*

(۸۲) نان آن سالها، ترجمه محمد ظروفی، تهران: پیام، ۱۳۵۲.

- نان سالهای جوانی، ترجمه احمد خورستند، تهران: گلشایی، ۱۳۵۶.

- نان آن سالها، ترجمه سیامک گلشیری، اصفهان: نقش خورشید، ۱۳۸۰.

- نان سالهای جوانی، ترجمه محمد اسماعیل زاده، تهران: نشر چشم، ۱۳۸۰؛ ۱۳۸۲.

- نان سالهای سپری شده، ترجمه جاحد جهانشاهی، تهران: نشر دیگر، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Das Brot der frühen Jahre*

(۸۳) و حتی یک کلمه هم نگفت، ترجمه حسین افشار، تهران: نشر آبی، ۱۳۶۴؛ ۱۳۷۲؛ ۱۳۸۲؛ ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Und sagte kein einziges Wort*

(۸۴) یادداشت‌های روزانه ایرلند، ترجمه منوچهر فکری ارشاد، تهران: توس، ۱۳۷۳.

عنوان اصلی: *Irisches Tagebuch*

* بندر، هانس (۱۹۱۹ -)

(۸۵) نان مقدس، ترجمه سیامک گلشیری، تهران: تجربه، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Hostie*

* بورشرت، ولفگانگ (۱۹۲۱-۱۹۴۷)

(۸۶) اندوه عیسی، ترجمه سیامک گلشیری، تهران: نگاه، ۱۳۷۷
اصفهان: نقش خورشید، ۱۳۸۰. شامل داستانهای کوتاه برادر رنگ پریده
من، ساعت آشپزخانه، اندوه عیسی، رادی، نان، سه قدیس تیره، این
سه شنبه، چهار سرباز، گریه در برف یخ زده است، فضا و شب آکنده از
صداست، داستانهایی از یک کتاب درسی، مسیر بازی بولینگ، موشهای
صحرایی شبها می‌خوابند، بلبل نغمه سر داده، شاید او لباس خواب
صورتی داشته باشد، شهر، فقط یک چیز می‌ماند و نمایشنامه: بیرون،
پشت در.

عنوان اصلی: *Jesus macht nicht mehr mit*

(۸۷) بیرون، جلوی در، ترجمه هوشنگ بهشتی؛: درخشنان،؟.

عنوان اصلی: *Draußen, vor der Tür*

* بوشنر، کارل گئورگ (۱۸۱۳-۱۸۴۷)

(۸۸) لئونس ولنا، ترجمه پرویز جاهد، تهران: پیراسته، ۱۳۷۶.

عنوان اصلی: *Leonce und Lena*

* بیکسل، پتر (۱۹۳۵ -)

(۸۹) آمریکا وجود ندارد، ترجمه بهزاد کشمیری پور، تهران: مرکز، ۱۳۷۸
شامل داستانهای کوتاه در واقع خانم بلوم دلش می‌خواهد با شیر

فروش آشنا شود (۱۹۶۴)، داستانهای کودکان (۱۹۶۹)، به سوی شهر پاریس (۱۹۹۳)، پوشال، گل کوکب، زمین گرد است، کلاه دوز، در آینه، بیست و چهارم دسامبر، آقای بروون.

عنوان اصلی: *Amerika gibt es nicht*

(۹۰) زمین گرد است، ترجمه حمیدرگرباشی، اصفهان: نقش خورشید،
کتاب آینده، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Die Erde ist rund*

(۹۱) میز میز است، ترجمه فرزین بانکی، تهران: زیتون، ۱۳۷۵؛ ۱۳۷۶.

عنوان اصلی: *Ein Tisch ist ein Tisch*

* بیکل، مارگوت (۱۹۵۸ - *Bickel, Margot*)

(۹۲) پروامکن که رویا بینی، ترجمه حمیدرضا مجابی، تهران: نشر روز، ۱۳۶۸.

عنوان اصلی: *Wage zu träumen*

(۹۳) سکوت سرشار از ناگفته هاست، ترجمه احمد شاملو و محمد زرین بال، تهران: ابتکار، ۱۳۶۴، ۱۳۶۵.

عنوان اصلی: *Geh deinen Weg*

(۹۴) عاشقانه هایی که من دوست می دارم، ترجمه ندا زندیه، تهران: دارینتوش، ۱۳۸۲.

* بینک، هورست (۱۹۳۰-۱۹۹۰ *Bienek, Horst*)

(۹۵) سلو، ترجمه عبدالحليم عبدالله و حسن فرامرزی، تهران: جاویدان، ۱۳۵۴.

- سلو، ترجمه عبدالرحمن صدریه، تهران: آبی، ۱۳۶۴.

عنوان اصلی: *Die Zelle*

* تراون، ب. (۱۸۸۲-۱۹۶۹ *Traven, B.*)

(۹۶) کشتی مرده، ترجمه ضیاءالدین ضیایی، تهران: چاپار، ۱۳۵۸.

عنوان اصلی: *Das Totenschiff*

* تسوایگ، اشتافان (۱۸۸۱-۱۹۴۲)

(۹۷) آخرین پام، ترجمه کاظم عمامی، تهران: صفی علیشا، ۱۳۳۳.

(۹۸) آخرین سالهای زندگی تسوایگ و سه داستان بوکمندل، ماجراجوی دریاچه ژنو، کلکسیون نامرئی، ترجمه جواد شیخ الاسلامی، تهران: معرفت، ۱۳۲۸.

(۹۹) آموک، ترجمه رحمت الله، تهران: آذر، ۱۳۴۴؛ ۱۳۳۲؛ ۱۳۳۴؛ ۱۳۳۳؛ راز (آموک)، تهران: جیبی، ۱۳۳۲؛ ۱۳۳۳؛ ۱۳۴۳؛ تهران: زوار، ۱۳۲۷، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳.

- آموک، ترجمه کریم ابراهیمی، تهران: ابن سینا، ۱۳۳۲.

(۱۰۰) بازی خطرناک و کار در هنر، ترجمه محمود شالچی، تهران: علی اکبر علمی، ۱۳۳۶.

- بازیهای خطرناک، ترجمه علی پاک بین، تهران:؟،؟.

(۱۰۱) بوکمندل، ترجمه جواد شیخ الاسلامی، تهران: معرفت، ۱۳۲۸.

(۱۰۲) بیست و چهار ساعت از زندگانی یک زن، عبدالله توکل و رضا سید حسینی، تهران: معرفت، ۱۳۲۶.

- ۲۴ ساعت زندگی یک زن، ترجمه محمد حسین سروی، تهران: دانزه،

۱۳۸۱

عنوان اصلی: *Vierundzwanzig Stunden aus dem Leben einer Frau*

(۱۰۳) تأثیر محیط در زن، ترجمه مصطفی فرزانه، تهران: معرفت، ۱۳۲۷؛

۱۳۴۴

(۱۰۴) ترحم، ترجمه پرویز شکیب، تهران: شهریار خرد، ۱۳۴۸.

- (۱۰۵) ترس، ترجمه عزت الله خردمند، تهران: اقبال، ۱۳۳۳؛ ۱۳۲۶.
- ترس و یک دقیقه جنون، ترجمه روحی ارباب، تهران: گلشایی، ۱۳۳۵.
- . ۱۳۳۶

عنوان اصلی: *Die Angst*

- (۱۰۶) تقدیر، ترجمه جلال نعمت اللهی، تهران:؟،؟.
- (۱۰۷) تولستوی، ترجمه ذبیح الله منصوری، تهران: علی اکبر علمی، ۱۳۲۷؛ شرق، ۱۳۷۰.
- تولستوی، ترجمه جهانگیر افکاری، تهران: سروش، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Tolstoi*

- (۱۰۸) جیب بر، ترجمه رضا عزیزی، تهران: معرفت،؟.
- (۱۰۹) در برابر خدا، ترجمه مصطفی فرزانه، تهران: معرفت، ۱۳۴۳.

عنوان اصلی: *Die Flucht auf Gott*

- (۱۱۰) دنیای امروز، ترجمه عبدالله توکل، تهران: سپهر، ۱۳۲۶؛ ۱۳۲۷.
- (۱۱۱) دنیای دیگر، ترجمه عبدالله توکل، تهران: سپهر، ۱۳۲۷.
- (۱۱۲) رسوایی، ترجمه محمود پور شالچی، تهران: صفحی علیشاه، ۱۳۳۳، ۱۳۲۷.

(۱۱۳) رئیس دادگاه، ترجمه ناصر ایران دوست، تهران: آذر، ۱۳۳۲.

- (۱۱۴) ژوزف فوشه، ترجمه محسن سیاح، تبریز: مهر، ۱۳۲۴؛ ۱۳۲۷.
- ژوزف فوشه، ترجمه ولی الله شادان، تهران: اکباتان، ۱۳۶۹.

عنوان اصلی: *Joseph Fouche*

- (۱۱۵) سه استاده سخن، ترجمه ذبیح الله منصوری، تهران: معرفت،؟.
- سه استاد سخن، ترجمه محمد علی کریمی، تهران: نی، ۱۳۸۲.
- عنوان اصلی: *Drei Meister*

- (۱۱۶) شب رویایی، ترجمه عبدالله توکل، تهران: معرفت ۱۳۴۰؛ ۱۳۲۷.
- عنوان اصلی: *Phantastische Nacht*
- (۱۱۷) شطرنج باز، ترجمه نیرسیدی، تهران: ابن سینا، ۱۳۲۵؛ ۱۳۳۴.
- تهران، جیبی، ۱۳۴۵.
- شطرنج باز، ترجمه هوشیار متصری، تهران: عطایی، ۱۳۷۵.
- عنوان اصلی: *Die Schachnovelle*
- (۱۱۸) شگفتیهای زندگانی یک زن، ترجمه ناصر ایران دوست، تهران: اردیبهشت، ۱۳۶۳؛ ۱۳۷۰؛ ۱۳۷۱.
- (۱۱۹) شوهر باعطفه، ترجمه علی اکبر عزیزی، تهران: کتابخانه ادب، ۱۳۱۶.
- (۱۲۰) عشق زیر آسمان شرق، ترجمه نقیب الممالک محمدعلی شیرازی، تهران: مجله ماه نو، ۱۳۳۴.
- (۱۲۱) عشق من، ترجمه حسین مسعودی، ۹، ۹، ۱۳۲۷.
- (۱۲۲) عشق و نومیلی، ترجمه ناصر ایران دوست، تهران: صفحی علیشاه، ۱۳۳۳؛ ۱۳۳۵؛ ۱۳۳۳.
- تهران: اردیبهشت، ۱۳۶۳، ۱۳۷۰.
- (۱۲۳) کازانوا، ترجمه نیرسیدی، تهران: معرفت، ۱۳۲۷.
- (۱۲۴) کاشف هیپنوتیزم، ترجمه ذبیح الله منصوری، تهران: صفار، ۱۳۷۰؛ ۱۳۷۶.
- (۱۲۵) کالون و قیام کاستلیون، ترجمه عبدالله توکل، تهران: نشر مرکز، ۱۳۷۶.
- (۱۲۶) کلکسیون نامرئی، ترجمه جواد شیخ الاسلامی، تهران: معرفت، ۱۳۲۸.
- (۱۲۷) گلهای سفید، ترجمه تقی ارانی، تهران: نشریه علمی، ۱۳۲۳.
- گلهای سفید، ترجمه جهان، تهران: گوهرخای، ۱۳۳۹.

- (۱۲۸) لحظات سرنوشت‌ساز، ترجمه داریوش کیانی، کرمانشاه: انتشارات کرمانشاه، ۱۳۸۰.
- لحظات درخشنان تاریخ، ترجمه ولی‌اله شادان، تهران: نشر و پژوهش فرزان روز، ۱۳۸۰.
- حاسترین دقایق بشری، ترجمه اسحق لاله‌زاری، تهران: صفی علیشاه، ۱۳۳۴.
- عنوان اصلی: *Sternstunden der Menschheit*
- (۱۲۹) لوند، ترجمه محمود پورشالچی، تهران: صفی علیشاه، ۱۳۲۷.
- (۱۳۰) ماجراي آغاز شب، ترجمه ناصر ایران دوست، تهران: ابن‌سینا، ۱۳۴۴؛ ۱۳۳۶.
- (۱۳۱) ماجراي جوانی يك استاد، ترجمه جواد شیخ‌الاسلامی، تهران: معرفت، ۱۳۲۶؛ لندن:؟.
- (۱۳۲) ماجراي دریاچه زنو، ترجمه جواد شیخ‌الاسلامی، تهران: معرفت، ۱۳۲۸.
- (۱۳۳) ماری آنتوانت، ترجمه فرهاد دادستان، تهران:؟، ۱۳۲۳.
- ماری آنتوانت، ترجمه رضا مشایخی، تهران: کمانگیر، ۱۳۶۳.
- عنوان اصلی: *Marie Antoinette*
- (۱۳۴) ماری استوارت، ترجمه رضا مشایخی، تهران: معرفت؛ ۱۳۲۷؛ تهران: زوار، ۱۳۳۷.
- عنوان اصلی: *Marie Stuart*
- (۱۳۵) مازلان، ترجمه ذبیح‌الله منصوری، تهران:؟، ۱۳۲۷.
- (۱۳۶) مالک سانفرانسیسکو، ترجمه رضا سید حسینی و عبدالله توکل، تهران: سپهر، ۱۳۲۷؛ گهرخای، ۱۳۴۳.
- (۱۳۷) مجموعه‌ی نامرئی، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجربه،

.۱۳۷۷؛ ۱۳۸۱.

(۱۳۸) مشعل مدفون، ترجمه فتح الله والا، تهران:؟، ۱۳۲۷.

(۱۳۹) معاشقه ناشناس، ناصر ایران دوست، تهران:؟، ۱۳۲۷.

(۱۴۰) نامه یک زن ناشناس، ترجمه حسنعلی نصر، تهران: ابن سینا، ۱۳۳۴؛ ۱۳۳۶؛ ۱۳۳۷؛ ۱۳۵۱.

- نامه یک زن ناشناس، ترجمه موسی رضایی، تهران: معرفت، ۱۳۴۳.

- نامه یک زن ناشناس، ترجمه ت. طباطبایی، تهران: جاویدان، ۱۳۴۳.

- نامه یک زن ناشناس - ترس، ترجمه ضیاء الدین صیلایی، تهران: مؤسسه انتشارات علمی، ۱۳۷۸.

عنوان اصلی: *Brief einer Unbekannten*

(۱۴۱) نخستین مردی که برای گردش بدور کره زمین حرکت کرد، ترجمه ذبیح الله منصوری، تهران: پروین، ۱۳۲۳.

(۱۴۲) ندای وجود، ترجمه مجید مسعودی، تهران: معرفت، ۱۳۳۳.

- وجودان بیدار (کاستلیو و کالون) ترجمه؟، تهران: نشر و پژوهش فرزان روز، ۱۳۷۶.

(۱۴۳) نرد با اهریمن: تراژدی فریدریش نیچه، ترجمه خسرو رضایی، تهران: فکر روز، ۱۳۷۱.

(۱۴۴) نیرنگ زنان، ترجمه عبدالله توکل و رضا سید حسینی، تهران: سپهر، ۱۳۲۷؛ مهرگان، ۱۳۳۳؛ گوهرخای، ۱۳۴۳.

(۱۴۵) هوسران، ترجمه رضا عزیزی، تهران:؟، ۱۳۷۸.

* توروالد، یورگن (۱۹۱۶ - *Torwald, Jürgen*)

(۱۴۶) جراح دیوانه، ترجمه ذبیح الله منصوری، تهران: زرین، ۱۳۶۴؛ ۱۳۶۸؛ ۱۳۷۰؛ ۱۳۷۱؛ ۱۳۷۲؛ ۱۳۷۳؛ ۱۳۷۵؛ ۱۳۷۶؛ ۱۳۷۸؛ ۱۳۷۹.

.۱۳۸۲

- جراح دیوانه، ترجمه علیرضا میناگر، تهران: دانش پژوه، ۱۳۷۱.
- (۱۴۷) قرن کارآگاهان یا تاریخچه پیدایش و پیشرفت جرم‌بایی علمی، ترجمه احمد بهپور، تهران: بسا، ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Jahrhundert der Detektive*

- * دان، فلیکس (۱۸۳۴-۱۹۱۲)

- (۱۴۸) افسانه‌گتها یا تاریخ جنگ ژرمن و روم، ترجمه یمین الدوله انشاء، ابراهیم نشاط، تهران: خاور، ۱۳۰۶؛ ۱۳۰۹؛ ۱۳۱۱؛ ۱۳۰۹.

عنوان اصلی: *Ein Kampf um Rom*

- (۱۴۹) طوطیلاشاه، ترجمه یمین‌الدوله انشاء و دانشعلی ابراهیم نشاط تهران: خاور، ۱۳۰۹؛ ۱۳۰۰.

- * دورست، تانکرد (۱۹۲۵) - Dorst, Tankred

- (۱۵۰) پارسیفال، یک سناریو، ترجمه علی عبدالله، تهران: نمایش، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Parzival: ein Szenarium*

- * دورنمات، فریدریش (۱۹۲۱-۱۹۹۰) Dürrenmatt, Friedrich

- (۱۵۱) ازدواج آقای می‌سی‌بی، ترجمه حسین سمندریان و حمید سمندریان، تهران: مروارید، ۱۳۴۱؛ ۱۳۵۳؛ ۱۳۷۹؛ تهران: امیرخانی، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Die Ehe des Herrn Mississipi*

- (۱۵۲) بازی استریندبرگ، ترجمه حمید سمندریان، تهران: تجریه، ۱۳۷۴؛ ۱۳۸۲؛ ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Totentanz nach August Strindberg*

- (۱۵۳) پنچری، ترجمه حمید سمندریان، تهران: امیرخانی، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Reifenpanne*

(۱۵۴) رمولوس کبیر: کمدی شبه تاریخی در چهار پرده، ترجمه حمید سمندریان، تهران: گسترش هنر، ۱۳۶۹.
عنوان اصلی:

*Romulus der Grosse: ungeschichtliche historische Komödie
in vier Akten*

(۱۵۵) غروب روزهای آخر پاییزی و پنجره‌ی (دو نمایشنامه)، ترجمه حمید سمندریان، تهران: مروارید، ۱۳۴۲؛ تهران: امیر خانی، ۱۳۵۳؛ تهران: امیر خانی، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی:

Dämmerung, die letzte Tage vom Herbst, Reifenpanne

(۱۵۶) فیزیکدانها، ترجمه رضا کرم رضائی، تهران: ابتکار، ۱۳۶۳.
کمدی فیزیکدانها: ترجمه، یحیی کورش، تهران: امیر مستغان، ۱۳۸۰.
عنوان اصلی: *Die Physiker*

(۱۵۷) قاضی و جلاد، ترجمه محمود حسینی زاد، تهران: جمال الحق، ۱۳۷۱.

عنوان اصلی: *Der Richter und sein Henker*

(۱۵۸) قول ترجمه عزت الله فولادوند، تهران: طرح نو، ۱۳۷۲؛ ۱۳۷۵؛ ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Das Versprechen*

(۱۵۹) ملاقات بانوی سالخورده، ترجمه حمید سمندریان، تهران: مروارید، ۱۳۵۳.

عنوان اصلی: *Der Besuch der alten Dame*

* رمارک، اریش ماریا (۱۸۹۸-۱۹۷۰) *Remarque, Erich Maria*

(۱۶۰) آخرین ایستگاه، ترجمه همایون نوراحمر، تهران: مرزبان، ۱۳۶۲؛

پیشرو: ۱۳۶۸.

عنوان اصلی: *Die letzte Station*

- (۱۶۱) بازگشت، ترجمه جمشید صادق پور، تهران: حبیبی، ۱۳۴۴؛ ۱۳۶۲.

عنوان اصلی: *Der Weg zurück*

- (۱۶۲) بعد؟، ترجمه م. ص. مظفر زاده، تهران: اطلاعات، ۱۳۰۹؛ تهران: این سینا، ۱۳۳۶.

(۱۶۳) دایره‌ی بسته، ترجمه نگین کرمانشاهی، تهران: دیگر، ۱۳۸۰.

- (۱۶۴) در غرب خبری نیست، ترجمه هادی سیاح سپانلو، تهران: این سینا، ۱۳۰۹.

- در غرب خبری نیست، ترجمه سیروس تاجبخش، تهران: فرانکلین، ۱۳۵۷؛ ۱۳۴۸؛ ۱۳۵۴؛ ۱۳۴۶.

عنوان اصلی: *Im Westen nichts Neues*

- (۱۶۵) شب لیسبون، ترجمه محمد امین کارдан، تهران: جیبی، ۱۳۴۵.

عنوان اصلی: *Die Nacht von Lissabon*

- (۱۶۶) شراره‌های زندگی، ترجمه فریدون صدری، تهران: علمی، ۱۳۳۶.

عنوان اصلی: *Der Funke Leben*

- (۱۶۷) طاق نصرت، ترجمه پرویز شهدی، تهران: دشتستان، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Arc de Triomphe*

- (۱۶۸) گذشته یک مرد، ترجمه جمشید صداقت نژاد، تهران: مریدحق، ۱۳۶۲.

- (۱۶۹) هنگامه مرگ و زندگی، ترجمه فریدون صدری، تهران: گوتبرگ، ۱۳۵۶؛ ۱۳۳۴.

- وقتی برای زندگی و وقتی برای مرگ، ترجمه شریف لنکرانی، تهران:

جیبی، ۱۳۴۶.

عنوان اصلی: *Zeit zu Leben und Zeit zu Sterben*

* روت، یوزف (۱۸۹۴-۱۹۳۹) *

(۱۷۰) /یوب، ترجمه محمد اشعری، تهران: ثالث، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Hiob, der stumme Prophet*

* ریلکه، راینر ماریا (۱۸۷۵-۱۹۲۶) *

(۱۷۱) ترانه‌ها برای اورفیوس، ترجمه شرف الدین خراسانی - شرف، تهران: هرمس، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Die Sonette an Orpheus*

(۱۷۲) تولد شعر، سه قطعه، "انسان و هنر"، "غول درون"، "زبان میانی زبان دیگر"، ترجمه منوچهر کاشف، تهران: سپهر، ۱۳۴۸.

عنوان اصلی: *Drei Gedichte*

(۱۷۳) تیموفای پیر، آواز بخوان! (مجموعه قصه) ترجمه علی عبدالله، قم: خردآذین، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Wie der alte Timofai singend starb*

(۱۷۴) چند نامه به شاعری جوان، ترجمه پرویز ناتل خانلری، تهران: پروین ۱۳۲۰؛ طهوری، ۱۳۳۴؛ سایه، ۱۳۵۳؛ معین، ۱۳۶۸.

عنوان اصلی: *Briefe an einem jungen Dichter*

(۱۷۵) داستانی برای تاریکی، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجریه، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Eine Geschichte dem Dunkel erzählt*

(۱۷۶) دفترهای مالده لائوریس بریگه، ترجمه مهدی غبرائی، تهران: دشتستان، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge*

(۱۷۷) روایت عشق و مرگ سر جوخه کریستوف ریلکه، ترجمه علیرضا آبیز، تهران: آبیز، ۱۳۷۹.

- کتاب ساعات و روایت عشق و مرگ، ترجمه علی عبدالله، تهران: مرکز، ۱۳۷۹؛ ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Die Weise vom Liebe und Tod des Cornets*

Christoph Rilke

(۱۷۸) سوگسروده‌های دوئینو، ترجمه علی عبدالله، تهران: مرکز، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Duineser Elegien*

* زگرس، آنا (۱۹۰۰-۱۹۸۳)

(۱۷۹) خرابکاری، ترجمه ا. امید، تهران: هنر پیشرو، ۱۳۳۱.

عنوان اصلی: *Die Erzählungen*

(۱۸۰) مرده‌ها جوان می‌مانند، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: اشاره، ۱۳۷۲.

عنوان اصلی: *Die Toten bleiben jung*

(۱۸۱) هفتمنی صلیب، ترجمه حسین نوروزی، تهران: جهان سو، ۱۳۶۰.

عنوان اصلی: *Das siebte Kreuz*

* زوسکیند، پاتریک (۱۹۴۹ - ۱۹۴۹)

(۱۸۲) داستان آفای سامر، ترجمه ایرج افشار، مشهد: واسع، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Geschichte von Herrn Sommer*

(۱۸۳) عطر، سرنوشت یک جنایت کار، ترجمه مهدی سمسار، تهران: مترجم، ۱۳۷۲.

- عطر، ترجمه رویا منجم، تهران: نگاه سبز، ۱۳۷۹؛ علم، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Das Parfüm*

* شامیسو، آدلبرت فون (۱۷۸۱-۱۸۳۸) *Chamisso, Adelbert von*

(۱۸۴) مردی که سایه‌اش را فروخت، ترجمه عبدالله توکل، تهران: معرفت، ۱۳۳۶.

- داستان عجیب پترشل میل، ترجمه کمال بهروز کیا، تهران: روزگار، ۱۳۷۸؛ ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Peter Schlemihls wundersame Gefühle*

* شنکل، المار (۱۹۵۳) - *Schenkel, Elmar*

(۱۸۵) سفر دیگرگون، ترجمه شیوا (منصوره) کاویانی، شیراز، نوید، ۱۳۷۰.

عنوان اصلی: *Die andere Reise*

* شنیتسلر، آرتور (۱۸۶۲-۱۹۳۱) *Schnitzler, Arthur*

(۱۸۶) خودشیفتگی آناتول، ترجمه مهدی بهرامی، تهران: تجربه، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Anatols Größenwahn*

(۱۸۷) مرده‌ها سکوت می‌کنند، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجربه، ۱۳۷۸.

عنوان اصلی: *Die Toten schweigen*

* شیلر، یوهان کریستف فریدریش فون (۱۷۵۹-۱۸۰۵) *Schiller, Johann Christoph Friedrich von*

(۱۸۸) آزادی و دولت فرزانگی: نامه‌هایی در تربیت زیباشناسی انسان،

ترجمه محمود عبادیان، تهران: فرهنگ و اندیشه، ۱۳۷۷.

عنوان اصلی:

Über die ästhetische Erziehung des Menschen in einer Reihe von Briefen

(۱۸۹) دوشیزه اورلئان، ترجمه بزرگ علوی، تهران: کتابفروشی

تمدن،؟.

عنوان اصلی: *Die Jungfrau von Orleans*

(۱۹۰) راهزنان و توطئه فیسکو، ترجمه ابوالحسن میکده، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۳؛ ۱۳۳۶.

عنوان اصلی: *Die Räuber*

(۱۹۱) ماری استوارت، ترجمه عبدالحسین میکده، تهران: مجله شرق، ۱۳۱۱.

- ماری استوارت، ترجمه بهزاد قادری، تهران: سپیده سحر، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Maria Stuart*

(۱۹۲) نمایش‌نامه دون کارلوس، ترجمه سید محمد علی جمالزاده، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۳۴؛ ۱۳۳۶؛ ۱۳۴۴؛ ۱۳۴۶؛ شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۹؛ تهران: طلوع قلم، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Don Karlos*

(۱۹۳) ویلهلم تل، ترجمه سید محمد علی جمالزاده، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۳۴؛ ۱۳۳۵؛ ۱۳۴۸؛ ۱۳۴۲؛ ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Wilhelm Tell*

* فرانک، آنه (۱۹۴۵-۱۹۲۹)

(۱۹۴) خاطرات یک دختر جوان، ترجمه ع. بهروزی، تهران: ۱۳۳۷.
- خاطرات یک دختر جوان، ترجمه شیوا رویگران، تهران: میلاد، ۱۳۷۰؛ ۱۳۷۲.

عنوان اصلی: *Tagebuch eines Mädchens*

* فرانک، برونو (۱۹۴۵-۱۸۸۷)

(۱۹۵) سروانتس، ترجمه محمود حدادی، تهران: نقره، ۱۳۶۴.

عنوان اصلی: *Cervantes*

* فرید، اریش (۱۹۲۱-۱۹۸۸) *Fried, Erich (۱۹۲۱-۱۹۸۸)*

(۱۹۶) بر تیغه لبخند زنگی، ترجمه خسرو ناقد، با همکاری منصور اوجی، تهران: شهاد ثاقب، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Gedichte. Auf der Scheide des Lächelns*

(۱۹۷) شعر عاشقانه برای آزادی، ترجمه محمد خلیلی و زیلا مشعشعی، تهران: مازیار، ۱۳۸۲.

* فریش، ماکس (۱۹۹۱-۱۹۱۱) *Frisch, Max (۱۹۹۱-۱۹۱۱)*

(۱۹۸) آتش افروزان، ترجمه جعفر اصلاحی، تهران: امید، ۱۳۵۲.
- بیدرمن و آتش افروزان، ترجمه علی اصغر مقصودی، تهران: سپیده سحر، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Biedermann und die Brandstifter*

(۱۹۹) آندورا، ترجمه حمید سمندیریان، تهران: امیرخانی، ۱۳۸۲.
عنوان اصلی: *Andorra*

(۲۰۰) انسان صنعت زده، ترجمه علی رجایی، مشهد: توس، ۱۳۵۰.
عنوان اصلی: *Homo faber*

(۲۰۱) بیوگرافی، ترجمه الف. شین، تهران: پویا، ۱۳۵۱.

عنوان اصلی: *Biografie*

(۲۰۲) تثلیث (۳ تصویر صحنه‌ای)، ترجمه جاهد جهانشاهی، تهران: نمایش، ۱۳۷۰.

عنوان اصلی: *Triptychon*

(۲۰۳) خشم شدید، ترجمه خسرو پورحسینی، تهران: نمایش، ۱۳۷۱.

(۲۰۴) دیوارچین، ترجمه محمد حفاظی، تهران: پژوهندۀ، ۱۳۸۲.

* فویشت وانگر، لیون (*Feuchtwanger, Lion (۱۸۸۴-۱۹۵۸)*)

(۲۰۵) در تبعید، ترجمه روشنک داریوش، تهران: روشنگران، ۱۳۶۸.

عنوان اصلی: *Exil*

* کافکا، فرانتس (۱۸۸۳-۱۹۲۴) *Kafka, Franz*

(۲۰۶) آمریکا، ترجمه بهرام مقدادی، تهران: هاشمی، ۱۳۶۳؛ ۱۳۷۷.

- آمریکا، ترجمه حسن آل طه، تهران: آپادانا، ۱۳۶۳.

- آمریکا، ترجمه همایون علی آبادی، تهران: هاشمی، ۹.

عنوان اصلی: *Amerika*

(۲۰۷) بلوم فلد، غرب میانسال، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجریه،

. ۱۳۸۰؛ ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Blumfeld*

(۲۰۸) پژشک دهکده، ترجمه فرامرز بهزاد، تهران: خوارزمی، ۱۳۵۶؛

. ۱۳۶۱.

عنوان اصلی: *Ein Landarzt und Erzählungen*

(۲۰۹) تئاتر (هشت داستان کوتاه)، ترجمه کاوه کردونی، تهران: پژوهندۀ،

. ۱۳۷۷.

(۲۱۰) تمثیلها و لغزواره‌ها همراه با نامه به پدر، ترجمه امیرجلال الدین

اعلم، تهران: نیلوفر، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Aphorismen*

(۲۱۱) داستان‌های پس از مرگ، ترجمه علی اصغرحداد، تهران: تجریه،

۱۳۷۷؛ ۱۳۸۰، شامل: "شرح یک نبرد"، "پل"، "گراخوس

شکارچی"، "دیوار چین"، "مشت به دروازه قصر"، "هم سایه"،

"حیوانی با دونزاد"، "اختلالی هر روزه"، "حقیقت درباره سانچوپاترا"،

"سکوت پری‌های دریایی"، "پرومته"، "بیرق شهر"، "پوسیدون"، "اتحاد"،

"شب"، "نفی"، "در چند و چون قانون"، "آزمون"، "لاش‌خور"، "سکان

دار"، "فرفره"، "حکایتی کوتاه"، "بازگشت"، "عزیمت"، "حامی"، "زن و

شوهر"، "از جست و جوی بگذر"، "درباره‌ی تمثیل‌ها"، "نظاره"، "بچه‌ها در جاده‌ی روستایی"، "افشای یک مرد رند"، "گردش ناگهانی"، "تصمیم"، "گشت و گذار در کوهستان"، "شوریختی مرد مجرد"، بازرگان، نگاهی سرسری به بیرون"، "راه خانه"، "آن‌ها که می‌گذرند"، "مسافر"، "لباس‌ها"، "دست رد"، "توصیه به آقایان سوارکار"، "پنجه‌های رو به خیابان"، "آرزوی سرخ پوست شلاق"، "درخت‌های تبره‌روزی"، "حکم"، "آتش‌انداز"، "مسخ"، "در سرزمین محاکومین"، "ده‌کده‌ی مجاور"، "پیام قیصری"، "نگرانی پدر خانواده"، "سر و صدای بسیار"، "لاوک سوار".

عنوان اصلی: *Erzählungen vor dem Tod*

(۲۱۲) در کنیسه‌ما، ترجمه حسن قائمیان، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۷.

(۲۱۳) دفتر یادداشت‌های روزانه، ترجمه بهرام مقدادی، تهران: بزرگمهر، ۱۳۷۷.

- یادداشت‌ها، ترجمه مصطفی اسلامیه، تهران: نیلوفر، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Tagebücher*

(۲۱۴) قصر، ترجمه عبدالرحمن صدریه، تهران: فروغی، ۱۳۳۶؛ ۱۳۴۰.

- قصر، ترجمه امیرجلال‌الدین اعلم، تهران: نیلوفر، ۱۳۷۳؛ ۱۳۷۶؛ ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Das Schloß*

(۲۱۵) گروه محاکومین و پیام کافکا، ترجمه حسن قائمیان با مقاله صادق هدایت، تهران: امیرکبیر، ۱۳۲۷؛ ۱۳۳۷؛ ۱۳۲۹؛ ۱۳۷۸؛ ۱۳۸۲؛ معین، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *In der Strafkolonie*

(۲۱۶) مجموعه داستانها، ترجمه امیرجلال‌الدین اعلم، تهران: نیلوفر، ۱۳۷۶؛ ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Erzählungen*

- (۲۱۷) متهم، ترجمه حسینقلی جواهرچی، تهران: فرخی، ۱۳۴۴؛ ۱۳۵۱.

- محکمه، ترجمه حسن هنرمندی، تهران: زوار، ۱۳۵۰.

- محکمه، ترجمه امیرجلال الدین اعلم، تهران: کتاب سرا، ۱۳۷۰؛ ۱۳۷۱؛ ۱۳۷۵.

عنوان اصلی : Der Prozeß :

- مسخ، ترجمه صادق هدایت و حسن قائمیان، تهران: ۱۳۰۹.

- امیرکبیر، ۱۳۲۹؛ ۱۳۴۲؛ جاویدان، ۱۳۲۹؛ ۱۳۵۶؛ ۱۳۷۴؛ ۱۳۷۴؛ پرستو، ۱۳۴۴؛ سیمرغ، ۱۳۷۴؛ زریاب، ۱۳۷۹؛ آزادمهر، ۱۳۸۱؛ ۱۳۸۲؛ مجید، ۱۳۸۲؛ معین، ۱۳۸۲.

- مسخ، ترجمه حسینقلی جواهرچی، تهران: فرخی، ۱۳۴۴؛ ۱۳۵۱؛ ۱۳۵۱.

- مسخ با تفسیر ناباکوف، ترجمه فرزانه طاهری، تهران: نیلوفر، ۱۳۶۸؛ ۱۳۷۱؛ ۱۳۷۶.

عنوان اصلی : Die Verwandlung

- نامه به پدر، ترجمه فرامرز بهزاد، تهران: خوارزمی، ۱۳۵۵، ۱۳۵۷.**

(۲۱۹) نامه به پدر، ترجمه منوچهر فکری ارشاد، تهران: توس، ۱۳۵۵.

عنوان اصلی: *Brief an den Vater*

- (۲۲۰) نامه به فلیسه، ترجمه مصطفی اسلامیه، تهران: نیلوفر، ۱۳۷۸.
عنوان اصلی: *Briefe an Flize*

نامه‌هایی به میلنا، ترجمه سیا

- (۲۲۱) نامه‌هایی به میلنا، ترجمه سیاوش جمادی، تهران: شادگان، ۱۳۷۸؛ ۱۳۸۲.

Briefe an Milena : عنوان اصلی

*کخ، هانس ولفگانگ (—) Koch, Hans Wolfgang (—)

- (۲۲۲) می‌توان فراموش کرد؟، ترجمه پریچهر معتمد گرجی، تهران:

مروارید، ۱۳۷۱.

عنوان اصلی: *Kann ich vergessen?*

* کروس، جیمز (۱۹۹۷-۱۹۲۶)

(۲۲۳) آدم برفی و کلاغ، ترجمه نسیم اوحدی، تهران: پنداشت، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Pan Tau und die Kinder im Schnee*

(۲۲۴) خنده فروخته شده، ترجمه فریدله لاشایی، تهران: اسپرک، ۱۳۶۹.

عنوان اصلی: *Das verkaufte Lachen*

(۲۲۵) عقاب و کبوتر، ترجمه محمود ابریشم چیان، تهران: آهنگ،

. ۱۳۷۳

- عقاب و کبوتر، ترجمه فاطمه خداکرمی، تهران: قاضی، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Adler und Taube*

(۲۲۶) فلورین روی ابرها، ترجمه کمال بهروز کیا، تهران: نشر آهنگ،

. ۱۳۷۳

عنوان اصلی: *Florian auf der Wolke*

* کستنر، اریش (۱۹۷۴-۱۸۹۹)

(۲۲۷) امیل و کارآگاهان، ترجمه علیرضا حیدری و علی باقرزاده، تهران:

بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۳۷؛ ۱۳۳۹؛ ۱۳۴۷.

- کارآگاهان من، ترجمه فرامرز معارف، تهران: برگ، ۱۳۷۰.

- کارآگاهان کوچک، ترجمه پروین قائمی، تهران: درنا، ۱۳۷۵.

- امیل و کارآگاهان، ترجمه مژگان عبداللهی، تهران: هرمس، ۱۳۷۷.

- امیل و کارآگاهان، ترجمه فریدون مومنی، تهران: کاروان دانش، ۱۳۷۹.

- امیل کارآگاه می‌شود، ترجمه نوشین ریشهری و امیر طاهری، تهران:

صنم، ۱۳۸۳.

عنوان اصلی: *Emil und Detektive*

- (۲۲۸) بازی تقدیر، ترجمه عصمت افشار، تهران: سمور، ۱۳۶۹.
- (۲۲۹) تیل، همه کاره‌ی هیچ کاره، ترجمه نیکی خوگر، تهران: فرهنگ گستر، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Till Eulenspiegel*

- (۲۳۰) خواهان غریب، ترجمه علی پاک بین، تهران: امیرکبیر، ۱۳۵۳؛ کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۶۴؛ ۱۳۶۶؛ ۱۳۶۷؛ ۱۳۷۹؛ ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Das doppelte Löttchen*

- (۲۳۱) دام والدین، ترجمه امیرفریدون گرگانی، تهران: نورجهان، ۱۳۴۴.
- عنوان اصلی: *Zottie und Lisa*

- (۲۳۲) دایی من فراتس، ترجمه کمال بهروزکیا، تهران: آهنگ، ۱۳۷۰.
- دایی جان فراتس، ترجمه پویا نوری نائینی، تهران: نشر چامه، ۱۳۷۷.
- عنوان اصلی: *Mein Onkel Franz*

- (۲۳۳) سرزمین جادویی، ترجمه سپیده خلیلی، تهران: حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۵.

- (۲۳۴) سفرهای گالیور، گریه چکمه‌پوش، دن کیشوت، ترجمه کمال بهروزکیا، تهران: رازی، ۱۳۷۴.

- سفرهای گالیور، ترجمه علی عبدالله، تهران: هرمس، ۱۳۷۹.

- (۲۳۵) سه مرد در برف، ترجمه ثریا رسولی، تهران: قاضی، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Drei Männer im Schnee*

- (۲۳۶) فلفلی و آنتون، ترجمه علی پاک بین، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوان، ۱۳۵۳؛ ۱۳۵۷؛ ۱۳۶۱.

- ماجراهای فسلی، ترجمه حسین نقشینه، تهران: دنیا، ۱۳۶۳؛ دنیا کودک و نوجوان، ۱۳۷۵.

عنوان اصلی: *Pünktchen und Anton*

(۲۳۷) کلاس پرنده، ترجمه علی پاکبین، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۵۷؛ ۱۳۶۳؛ ۱۳۶۱. ۱۳۶۸

عنوان اصلی: *Das fliegende Klassenzimmer*

(۲۳۸) گربه چکمه پوش، ترجمه سپیده خلیلی، تهران: زمان، ۱۳۸۰.

(۲۳۹) گرد همایی حیوانات، ترجمه سپیده خلیلی، تهران: پروین، ۱۳۷۸.

(۲۴۰) مامان در خانه نیست، ترجمه کمال بهروز کیا، تهران: رویش، ۱۳۷۳.

(۲۴۱) مردم شیلدا، ترجمه منوچهر صادق خانجانی، تهران، ایرانشهر، ۱۳۶۸؛ ۱۳۶۹؛ ۱۳۷۰.

- خنگ آبادیها، ترجمه بهار معصومی همدانی، تهران: هرمس، ۱۳۷۸.

عنوان اصلی: *Die Schildbürger*

(۲۴۲) وقتی که من بچه بودم، ترجمه سپیده خلیلی، تهران: زمان، ۱۳۷۶؛ ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Als ich ein Kind war*

* کلوگه، گرتروود (- ۱۹۵۹)

(۲۴۳) سفر زخم، ترجمه حسین فارسیجانی، تهران: آوازه، ۱۳۶۳.

عنوان اصلی: *Verlorene Kühnheiten*

* کنزالیک، هاینتس گونتر (- ۱۹۲۱)

(۲۴۴) چهره شوم قدرت، ترجمه قدیر گل کاران، تهران: فردوس، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Die dunkle Seite des Ruhms*

(۲۴۵) صلیبی در سیبری، ترجمه هوشنگ لاهوتی، تهران: پائزندگ، ۱۳۷۱؛ ۱۳۷۰.

عنوان اصلی: *Ein Kreuz in Sibirien*

(۲۴۶) عشق و خون در صحرای سینا، ترجمه هوشنگ غفارزاده، تهران: آسیا، ۱۳۵۰.

عنوان اصلی: *Liebe auf heissem Sand*

(۲۴۷) قلب ارتش ششم استالینگراد، ترجمه هوشنگ غفارزاده، تهران: معرفت، ۱۳۴۸.

- قلب ارتش ششم استالینگراد، ترجمه محمود بهفروزی، تهران: راهنو، ۱۳۶۲.

عنوان اصلی: *Das Herz der 6. Armee*

(۲۴۸) مانور پاییزه، ترجمه محمود بهفروزی، تهران: راهنو، ۱۳۶۱. ۱۳۶۳

عنوان اصلی: *Mannöver im Herbst*

* گاست، لیزه (—)

(۲۴۹) فردا یا پس فردا، ترجمه آزاده بیطرف، تهران: نسل نوآندیش، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Morgen oder übermorgen*

* گراس، گونتر (۱۹۲۷ -)

(۲۵۰) آوای وزغ، ترجمه عبدالرحمن صدریه، تهران: فردوس، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Unkenrufe*

(۲۵۱) برگام خرچنگ، ترجمه حسن نقره‌چی، تهران: نیلوفر، ۱۳۸۲.

- باگامهای خرچنگی، ترجمه نصرت‌الله آصف پور، تهران: میترا، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Im Krebsgang: eine Novelle*

(۲۵۲) دنیای گونترگراس، به کوشش علی عبداللهی، شامل نقد آثار، مصاحبه، داستان و شعر، تهران: فصل سبز، ۱۳۷۹.

(۲۵۳) رفت و برگشت به تاخت، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجربه،

.۱۳۷۹

عنوان اصلی: *Beritten hin und zurück*

(۲۵۴) سرزادگان، ترجمه توفیق گلیزاده، تهران: آتیه، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Kopfgeburten*

(۲۵۵) سیل، (نماشنامه)، ترجمه جاهد جهانشاهی، تهران: دیگر،

.۱۳۷۸

- سیل: نماشنامه، ترجمه سروش حبیبی، تهران: نیلوفر، ۱۳۸۰.

(۲۵۶) طبل حلبي، ترجمه عبدالرحمن صدریه، تهران: نوعلم، ۱۳۷۹.

- طبل حلبي، ترجمه سروش حبیبی، تهران: نیلوفر، ۱۳۸۰.

- نگاهی دیگر بر طبل حلبي: ترجمه مینا نوابی، تهران: چامه، ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Blechtrömmel*

(۲۵۷) عشق زنان سنگی (منتخب اشعار)، ترجمه چیستایشی، تهران:

نامیرا، ۱۳۷۹؛ ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Ausgewählte Gedichte*

(۲۵۸) قرن من، ترجمه روشک داریوش، تهران: نشر دیگر، ۱۳۷۹.

- قرن من، ترجمه کامران جمالی، تهران: کاروان، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Mein Jahrhundert*

(۲۵۹) کفجه ماهی، ترجمه عبدالرحمن صدریه، تهران: فردوس، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Der Butt*

(۲۶۰) موش و گربه، ترجمه کامران فانی، تهران: پیام، ۱۳۵۰؛ تهران:

فرزان روز، ۱۳۷۸؛ ۱۳۷۹؛ ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Katz und Maus*

(۲۶۱) هشت نامه، ترجمه سید علی شفیعی، تهران: چشم، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Acht Briefe*

- * گریل پارتزر، فرانتس (۱۸۷۲-۱۷۹۱) *Grillparzer, Franz* (۲۶۲) نوازنده بینو، ترجمه محمود نظری، تهران: قاضی، ۱۳۸۰.
- عنوان اصلی: *Der arme Spielmann*
- * گریم، ویلهلم کارل و یاکوب لودویگ کارل (۲۶۳) *Gimm, Jakob Ludwig Karl* (۱۸۶۳-۱۷۸۵) *und Wilhelm Karl* (۱۸۵۹-۱۷۸۶) (۲۶۳) از آسمان ستاره می بارد، ترجمه رخساره عثایر، تهران: پیشگامان تریت، ۱۳۸۰.
- ستاره های طلایی، ترجمه م. فرهنگ، تهران: فرادید، ۱۳۷۷؛ ۱۳۸۲.
- عنوان اصلی: *Sternalter*
- (۲۶۴) افسانه سه برادر و نه قصه دیگر، ترجمه سپیده خلیلی، تهران: قدیانی، ۱۳۷۸؛ ۱۳۸۰؛ ۱۳۸۲.
- عنوان اصلی: *Die drei Brüder*
- (۲۶۵) افسانه های بیادماندنی، ترجمه میرشکار سیاهکل، تهران: نوآوران، ۱۳۷۷؛ ۱۳۷۹.
- عنوان اصلی: *Märchen*
- (۲۶۶) افسانه های پریان، راز کفشهای سوراخ، ترجمه مریم گودرزی، تهران: پیوسته، ۱۳۸۰؛ ۱۳۸۱.
- عنوان اصلی: *Die zertanzten Schuhe*
- (۲۶۷) افسانه های جن و پری، ترجمه هیبت الله سلطانی، تهران: کاتب، ۱۳۷۵.
- (۲۶۸) افسانه های شیرین، ترجمه شمس الملوك مصاحب، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۸؛ ۱۳۸۱؛ ۱۳۸۲.
- (۲۶۹) افسانه های گریم: دختر هوشمند، ترجمه اردشیر نیک پور، تهران:

.۱۳۸۰ امیرکبیر،

عنوان اصلی: *Die kluge Elsa*

(۲۷۰) بهترین افسانه‌های دنیا، ترجمه هروس شبانی، تهران: آبنوس،

.۱۳۷۶؛ ۱۳۷۸؛ ۱۳۷۹؛ ۱۳۸۰؛ ۱۳۸۱؛ ۱۳۸۲

- داستانهای زیبای ملل، ترجمه بهمن رستم آبادی، تهران: فواد، ۱۳۷۶.

عنوان اصلی: *Die besten Märchen der Welt*

(۲۷۱) پرنده طلایی و نه قصه دیگر برای دبستانی‌ها، ترجمه سپیده

خلیلی، تهران: قدیانی، ۱۳۷۸؛ ۱۳۸۲

- قصه‌های شب: غاز طلایی و هشت قصه دیگر برای دبستانی‌ها،

ترجمه سپیده خلیلی، قدیانی، ۱۳۷۸؛ ۱۳۸۰؛ ۱۳۷۸؛ ۱۳۸۲

عنوان اصلی: *Die goldene Gans*

(۲۷۲) پنس قورباغه، ترجمه شهرام سعید دانش، تهران: شبین دانش،

.۱۳۷۸؛ ۱۳۸۱

عنوان اصلی: *Der Froschkönig*

(۲۷۳) پسری که سه زبان می‌دانست، ترجمه قدمعلی سرامی، تهران: کویر،

.۱۳۷۵؛ ۱۳۷۶

(۲۷۴) جادوگر و مادر بزرگش و نه قصه دیگر، ترجمه سپیده خلیلی،

تهران: قدیانی، ۱۳۸۲

(۲۷۵) حیوانات نوازنده، ترجمه زهرا حصارپرور، مشهد: جام آپادانا،

.۱۳۸۲

عنوان اصلی: *Die Bremer Stadtmusikanten*

(۲۷۶) خانه شکلاتی (هانسل و گرتل) ترجمه سیا بابایی، تهران: خانه

آفتاب، ۱۳۷۵؛ ۱۳۷۶؛ ۱۳۸۰

- قصه‌های شب: هانسل و گرتل و ده قصه دیگر، ترجمه سپیده خلیلی،

تهران: قدیانی، ۱۳۷۶؛ ۱۳۷۸؛ ۱۳۸۰؛ ۱۳۸۲.

- هانسل و گرتل، ترجمه لیلانظری، تهران: آهنگ سخن، ۱۳۸۲.

- هانسل و گرتل، ترجمه زهرا حصارپور، مشهد: جام آپادانا، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Hänsel und Gretel*

(۲۷۷) داستان گرگ بدجنس و هفت بزغاله، ترجمه فخرالسادات مومن،

تهران: منشی، ۱۳۷۶.

- گرگ و هفت بزغاله، ترجمه فربا صدقیانی فر، تهران: اورانوس، ۱۳۸۱.

- گرگ و هفت بزغاله، ترجمه ابراهیم بوی افzar، تهران: کاوشگر، ۱۳۷۵؛

۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Der Wolf und die sieben jungen Geißlein*

(۲۷۸) دخترک موطلابی وجادو گرحسود، ترجمه پریسامه‌جور، شیراز:

نشرزروان، ۱۳۸۲.

(۲۷۹) دوازده برادر، ترجمه اردشیر نیک‌پور، تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۱؛

۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Die zwölf Brüder*

(۲۸۰) راز اسم کوتوله، ترجمه سپیده خلیلی، تهران: قدیانی، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Rumpelsitzchen*

(۲۸۱) راز کله جنگلی و دوازده قصه دیگر، ترجمه سپیده خلیلی، تهران:

قدیانی، ۱۳۷۸؛ ۱۳۸۲؛ ۱۳۸۴.

عنوان اصلی: *Das Waldhaus*

(۲۸۲) رامپل آب زیرکاه، ترجمه زهرا پرصالحی، قم: باورداران، ۱۳۷۸.

(۲۸۳) زیبای خفته، ترجمه سعید سلیمانی‌زاده، تهران: اورانوس، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Dornröschen*

(۲۸۴) سپید برفی، ترجمه علی‌سلامی، تهران: پیام عدالت، ۱۳۷۶؛ ۱۳۷۸.

.۱۳۸۰؛ ۱۳۸۱.

- داستان سپیدبرفی و هفت کوتوله، ترجمه فخرالسادات مومن، تهران:
منشی، ۱۳۸۱.

- سفید برفی، ترجمه اردشیر نیک پور، تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۱.

- سفیدبرفی و گل سرخ و هشت قصه دیگر، ترجمه سپیده خلیلی، تهران:
قدیانی، ۱۳۷۸، ۱۳۸۲.

- سفید برفی و گل قرمزی، ترجمه علی اتحادی، تهران: سپیده، ۱۳۸۱.

- سفید برفی و هفت کوتوله، ترجمه الهه سعادت‌فر، تهران: رایحه اندیشه،
۱۳۸۲؛ ۱۳۸۱.

- سفید برفی و هفت کوتوله، ترجمه زهرا حصارپور، مشهد: جام آبادانا،
۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Schneeweischen*

(۲۸۵) سفرهای بندانگشتی، ترجمه علی سلامی، تهران: جویا، ۱۳۷۵.

- سفر پر ماجرا، ترجمه عماد لدنی، تهران: صدف، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Daumesdick*

(۲۸۶) سه کوتوله در جنگل، ترجمه علی سلامی، تهران: نشر دانش آموز،
۱۳۷۸؛ ۱۳۷۶.

.۱۳۷۵

(۲۸۷) شنل قرمزی، ترجمه مژگان مرادی کاویانی، مشهد: جام آبادانا،
۱۳۸۲؛ ۱۳۸۱.

- شنل قرمزی، ترجمه زهرا حصارپور، مشهد: جام آبادانا، ۱۳۸۱.

- شنل قرمزی، ترجمه پریسام‌هجور، شیراز: زروان، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Rotkäppchen*

(۲۸۸) طعم شیرین دوستی، ترجمه سبا مرشد، تهران: دفتر نشر فرهنگ
اسلامی، ۱۳۷۵؛ ۱۳۷۶.

(۲۸۹) قصه شش همراه که دست به دست هم دادند، ترجمه ناصر ایرانی،
تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۵؛ ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Sechs kommen durch die Welt*

(۲۹۰) مجموعه کامل قصه‌ها و افسانه‌های برادران گریم، ترجمه بهزاد
برکت و نسرین طباطبایی و هرمز ریاحی، تهران: پیکان، ۱۳۸۲؛ ۱۳۷۵.

عنوان اصلی: *Haus- und Kindermärchen*

(۲۹۱) مردی که زیاد نمی‌دانست، ترجمه ناهید زارع، تهران: کانون
پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۷۶.

(۲۹۲) هایدی، ترجمه مرجان مشکل گشا، تهران: اورانوس، ۱۳۸۱؛
۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Heidi*

(۲۹۳) یازده قصه، ترجمه عذرا مدنی، تهران: مهر، ۱۳۷۶.

عنوان اصلی: *Elf Märchen*

* گوته، یوهان ولfgang فون (۱۷۴۹-۱۸۳۲)

Goethe, von Johann Wolfgang

(۲۹۴) اگمنت، ترجمه محمد باقر هوشیار، تهران: بنگاه ترجمه و نشر
کتاب، ۱۳۳۵؛ ۱۳۴۲؛ ۱۳۴۴؛ ۱۳۵۷.

عنوان اصلی: *Egmont*

(۲۹۵) - ایفی‌زنی، ترجمه محمد سعیدی، تهران: صفحی علیشاه، ۱۳۰۶.
ایفی‌زنی، ترجمه بهروز مشیری، تهران: روشنگران، ۱۳۷۶.

عنوان اصلی: *Iphigenie*

(۲۹۶) پیوند‌های گزیده، ترجمه حسین نوروزی، تهران: جهان نو، ۱۳۶۰.

عنوان اصلی: *Die Wahlverwandtschaften*

(۲۹۷) داستان سوگ آور فاوست، ترجمه عباس بنی‌صدر، تهران:

- افشاری، ۱۳۱۷.
- فاوست، ترجمه اسدالله مبشری، تهران: آگاه، ۱۳۴۲؛ ۱۳۶۳؛ ۱۳۶۷.
- فاوست، ترجمه م. ا. به آذین، تهران: نیلوفر، ۱۳۷۶؛ ۱۳۷۹.
- فاوست، ترجمه محمود اعتمادزاده، تهران: نیلوفر، ۱۳۷۷؛ ۱۳۷۹.
- . ۱۳۸۲
- فاوست، ترجمه حسین کسمایی، تهران: افشاری،؟.
عنوان اصلی: *Faust*
- (۲۹۸) دیوان شرقی: قطعات برگزیده از مغنى نامه، حافظتنامه، عشق نامه، پارسی نامه ... ترجمه شجاع الدین شفا، تهران: افشاری، ۱۳۲۸؛ ۱۳۸۰.
- . ۱۳۸۱
- دیوان غربی - شرقی، ترجمه کورش صفوی، تهران: هرمس، ۱۳۷۹.
- . ۱۳۸۰
- دیوان غربی - شرقی، ترجمه محمود حدادی، تهران: بازتاب نگار.
- . ۱۳۸۳
- عنوان اصلی: *West- östlicher Divan*
- (۲۹۹) فروتنی در اوج و گوته، ترجمه زهره زاهدی، تهران: مترجم، ۱۳۸۲.
- (۳۰۰) قصه پریان و ملوسینای نو، ترجمه محمود هاتف، تهران: پاژنگ، ۱۳۷۵.
- عنوان اصلی: *Das Märchen*
- (۳۰۱) ورتر، ترجمه محمد صفارزاده، تهران: سنایی، ۱۳۰۳.
- سرگذشت ورتر، ترجمه نصرالله فلسفی، تهران: کانون معرفت، ۱۳۰۵؛ ۱۳۱۷؛ ۱۳۲۳؛ ۱۳۳۳؛ ۱۳۴۲؛ ۱۳۴۴؛ پژواک فرهنگ، ۱۳۷۸.
- ورتر، ترجمه عنایت الله شکیباپور، تهران: افشاری، ۱۳۳۳.

- رنجهای ورتر جوان، ترجمه فریده مهدوی دامغانی، تهران: تیر، ۱۳۸۱.
- غمهای ورتر جوان، ترجمه آ. بت آرا، کرج: نادی، ۱۳۸۳.
- عنوان اصلی: *Die Leiden des jungen Werthers*
- (۳۰۲) هرمان و دروته، ترجمه ناصر ایران دوست، تهران: گیتی، ۱۳۲۲.
- هرمان و دروته، ترجمه عبدالحسین میکده، تهران:؟،؟.
- عنوان اصلی: *Hermann und Dorothea*
- * لسینگ، گوتهولد افرائیم (۱۷۸۱-۱۷۲۹)
- (۳۰۳) بهای آزادی، ترجمه حسینقلی حسینی تزاد، تهران: واژه آراء، ۱۳۷۸؛ ۱۳۷۷.
- عنوان اصلی: *Emilia Galotti*
- (۳۰۴) ناتان حکیم، ترجمه عفت شیرزادی، تهران: موج، ۱۳۷۹.
- عنوان اصلی: *Nathan der Weise*
- * لوتز، ولفگانگ (- ۱۹۲۱)
- (۳۰۵) خاطرات یک جاسوس، ترجمه احمد بهپور، تهران: خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۷۰.
- (۳۰۶) یک نفر در برابر پنج هزارنفر، ترجمه احمد بهپور، تهران: خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۷۱.
- * لوویگ، امیل (۱۸۸۱-۱۹۴۹)
- (۳۰۷) اتللو ترجمه محسن فارسی، تهران: گوتبرگ، ۱۳۳۴.
- عنوان اصلی: *Othello*
- (۳۰۸) ناپلشون بناپارت و خصوصیات زندگی او، ترجمه جمال فرهودی، تهران: اقبال، ۱۳۴۲؛ ۱۳۶۲؛ ۱۳۸۱؛ ۱۳۴۲.
- * مان، توماس (۱۸۷۵-۱۹۵۰)
- (۳۰۹) آثار برگزیده، ترجمه حسین نوروزی، تهران: جهان سو، ۱۳۶۰؛

شامل داستانهای "گنجه"، "فریدمان نیموجبی"، "سرخوردگی"، "سانحه قطار"، "مرگ در ونیز"، "ماریو و ساحر".

عنوان اصلی: *Erzählungen*

(۳۱۰) تونیوکروگر، ترجمه رضاسیدحسینی، تهران: معرفت، ۱۳۲۷؛ ۱۳۳۷؛ اصفهان: نیما، ۱۳۶۷؛ تهران: هاشمی، ۱۳۷۸.

عنوان اصلی: *Tonio Kröger*

(۳۱۱) کوه جادو، ترجمه حسن نکوروح، تهران: نگاه، ۱۳۶۸.

عنوان اصلی: *Der Zauberberg*

(۳۱۲) مرگ در ونیز، ترجمه سعید حمیدیان، تهران: پیام،؟- مرگ در ونیز، ترجمه حسن نکوروح، تهران: نگاه، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Der Tod in Venedig*

(۳۱۳) مقالات تو ماس مان، ترجمه ابوتراب سهراپ، تهران: شرکت کتابهای جیبی، ۱۳۵۱؛ ۱۳۵۵؛ تهران: هرمس، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Essays*

(۳۱۴) یوسف در آیینه تاریخ، ترجمه ذبیح الله منصوری، تهران: مستوفی، ۱۳۶۴؛ ۱۳۴۷.

عنوان اصلی: *Josef und seine Brüder*

* مان، کلاوس (۱۹۴۹-۱۹۰۶)

(۳۱۵) اسکندر، رمان وهم، ترجمه محمود حدادی، تهران: نشر دیگر، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Alexander, Roman der Utopie*

* مان، هاینریش (۱۹۵۰-۱۸۷۱)

(۳۱۶) تونیتای "راه پرنج شناخت"، ترجمه محمود حدادی، تهران: کتاب پرسته، ۱۳۷۷؛ ۱۳۷۴.

(۳۱۷) زیردست، ترجمه محمود حدادی، تهران: فاریاب، ۱۳۶۴.

عنوان اصلی: *Der Untertan*

(۳۱۸) فرشته آبی، ترجمه محمود حدادی، بابل: آویشن، ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Professor Unrat*

* موزیل، روبرت (۱۸۸۰-۱۹۴۲) *Musil, Robert*

(۳۱۹) آشتفتگی‌های ترلس جوان، ترجمه محمود حدادی، تهران: بازتاب نگار، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Verwirrungen des Zöglings Törless*

* مولر، فریدریش ماکس (۱۸۲۳-۱۹۰۰) *Müller, Friedrich Max*

(۳۲۰) اشکها و لبخندها، ترجمه مهیندخت معتمدی، تهران: وحید، ۱۳۶۸.

عنوان اصلی: *Die Liebe*

* مونشاوزن، بوریس فایهروفون (۱۸۷۴-۱۹۴۵) *Münchhausen, Börris Freiherr von*

(۳۲۱) سیاحتنامه بارون مونشاوسن، داستان از اریک ردلف راسپه، ترجمه گیورگیس آقاسی، تهران: بامداد، ۱۳۵۰.

- ماجراهای بارون مونهاوزن، ا. راسپه، غلامحسین متین، تهران: گوتبرگ (میر)، ۱۳۴۶.

عنوان اصلی: *Münchhausengeschichten*

* نواک، هانس گثورک (-) *Noak, Hans Georg*

(۳۲۲) سرزمین پدری، ترجمه کمال بهروزکیا، تهران: افق، ۱۳۸۲.

* نوستلینگر، کریستینه (-) *Nostlinger, Christine*

(۳۲۳) داستان عجیب سلطان زیرزمین، ترجمه ماندانا سمیعی، تهران: تندر، ۱۳۶۳.

کلدوشه، ترجمه محمود ابریشم چیان، تهران: رامین، ۱۳۷۸.

عنوان اصلی: *Wir pfeifen auf Gurkenkönig*

(۳۲۴) کنراد پسرک ساخت کارخانه، ترجمه ایرج جهانشاهی، تهران: فاطمی، واژه، ۱۳۷۰.

عنوان اصلی: *Konrad*

* وايس، پتر (۱۹۱۶-۱۹۸۲) *Weiss, Peter*

(۳۲۵) استنطاق، ترجمه فرامرز بهزاد، تهران: حوارزنی، ۱۳۶۰.

عنوان اصلی: *Ermittlung*

(۳۲۶) سرود آدمک لوزیتانيايی، ترجمه سیروس سهامی و ابوالقاسم پرتوی، مشهد: نیکا، ۱۳۶۹.

(۳۲۷) شکجه وقتل ژان پل مارا به اجرای ساکنان تیمارستان شارتون به کارگردانی مارکی دوساد، ترجمه محمد نجفی، تهران: نیلا، ۱۳۸۱؛ ۱۳۸۲.

عنوان اصلی:

Die Verfolgung und Ermordung Jean Paul Marats, dargestellt durch die Schauspielgruppe des Hozpizes zu Charenton unter Anleitung des Herrn de Sade.

* ورفل، فرانتس (۱۸۹۰-۱۹۴۵) *Wersfel, Franz*

(۳۲۸) آهنگ برنادت، ترجمه سیاوش میرزا بیگی، تهران: پیک فرهنگ، ۱۳۶۷.

عنوان اصلی: *Dad Lied von Bernadette*

(۳۲۹) چهل روز موسی داغ، ترجمه محمد قاضی، تهران: زرین، ۱۳۷۴.

عنوان اصلی: *Vierzig Tage des Mussa Dagh*

* ولف، کریستا (۱۹۲۹ -) *Wolf, Christa*

(۳۳۰) استحاله، صور تجلیسه‌ای در قالب قرارداد، ترجمه محمود نظری،
تهران: دفتر نشر معارف، ۱۳۷۶.

عنوان اصلی: *Selbstversuch*

* هاندکه، پتر (- ۱۹۴۲)

(۳۳۱) اتهام به خود، ترجمه حسن ملکی، تهران: تجربه، ۱۳۷۷؛ ۱۳۸۰.

تبرستان

عنوان اصلی: *Self-Accusation*

(۳۳۲) اهانت به تماشگر، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجربه، ۱۳۷۷؛ ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Publikumsbeschimpfung*

(۳۳۳) پیوندهای گستته، ترجمه فرخ معینی، تهران: فاریاب، ۱۳۶۲.

عنوان اصلی: *Die linkshändige Frau*

(۳۳۴) ترس دروازه‌بان از ضربه پنالتی، ترجمه محسن جده دوستان،
تهران: فصل سبز، ۱۳۸۰؛ ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Die Angst des Tormanns beim Elfmeter*

(۳۳۵) غیب‌گویی، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجربه، ۱۳۷۷؛ ۱۳۷۹.

(۳۳۶) کاسپار، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجربه، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Kaspar*

(۳۳۷) محاکمه، ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجربه، ۱۳۷۷؛ ۱۳۸۰.
- محاکمه ترجمه آرزو اقبالی، تهران: چشمه، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Prozeß*

* هاوپتمان، گرهارد (۱۹۴۶-۱۸۶۲)

(۳۳۸) پیش از غروب، ترجمه پروین کاظمی، تهران: راونک، ۱۳۷۸.

عنوان اصلی: *Vor Sonnenaufgang*

* هاینه، هاینریش (۱۸۰۹-۱۷۹۷)

(۳۳۹) زندگی و آثار هاینریش هاینه، برگزیده و ترجمه هوشنگ باختری،
تهران: سلسله، ۱۳۶۶.

عنوان اصلی: *Leben und Werk von H. Heine*

* هسه، هرمان (۱۸۷۷-۱۹۶۲)

(۳۴۰) آخرین تابستان کلینگزور، ترجمه قاسم کبیری، تهران: فردوس،
۱۳۶۶؛ ۱۳۷۱؛ مجید، ۱۳۷۶؛ قلب کودک، آبا، ۱۳۷۹.
آخرین تابستان کلینگزور، ترجمه عبدالحسین شریفیان، تهران: اساطیر،
۱۳۷۸.

عنوان اصلی: *Kligrsors letzter Sommer*

(۳۴۱) آگوستوس شاعر (مجموعه داستان)، ترجمه مهدی زمانیان، تهران:
سپهر، ۱۳۵۲.

عنوان اصلی: *Augustus*

(۳۴۲) از عشق و جدایی، ترجمه علی عبداللهی، تهران: جامی، ۱۳۸۳.
(۳۴۳) اوستاد بازی مهره‌شیشه‌ای، ترجمه پرویز داریوش، تهران:
فردوس، ۱۳۶۸؛ ۱۳۷۴؛ ۱۳۷۶.
بازی مهره‌شیشه‌ای، ترجمه عبدالحسین شریفیان، تهران: اساطیر،
۱۳۷۴.

- سالهای آزادی، ترجمه عرفان قانعی فرد، تهران: نگاه سبز، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Das Glasperlenspiel*

(۳۴۴) زیر دنده‌های چرخ، ترجمه قاسم کبیری، تهران: اندیشه، ۱۳۵۶؛
بدیهه، ۱۳۷۷.

- اعجوبه، ترجمه مینایی‌گلری، تهران: اسپرک، ۱۳۶۷.

- تیزهوش، ترجمه محمد بقایی (ماکان)، تهران: (مترجم)، ۱۳۶۹.

- اعجوبه، (زیر چرخ)، ترجمه عبدالحسین شریفیان، تهران: اساطیر،

.۱۳۷۷

- شاگرد ممتاز، ترجمه محسن حائری فرد، تهران: نوعلم، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Unterm Rad*

(۳۴۵) اگر جنگ ادامه یابد، ترجمه نصرالله غفاری و داریوش دیانتی،
تهران: بهجت، ۱۳۶۳.

- بازگشت زرتشت و اگر جنگ ادامه یابد، ترجمه عبدالحسین شریفیان،
تهران: اساطیر، ۱۳۷۹.

عنوان اصلی: *Wenn der Krieg noch dauert*

(۳۴۶) افسانه وسیزده داستان دیگر، ترجمه کیکاووس جهانداری، تهران:
اساطیر، ۱۳۷۸.

عنوان اصلی: *Fabulierbuch*

(۳۴۷) پتر کامن زیند، ترجمه غلامحسین تنکابنی، تهران: دماوند، ۱۳۶۳.

- پتر کامن زیند، ترجمه فرامرز جوهري نيا، تهران: (مترجم)، ۱۳۶۳.

- سرنوشت پتر کامن زیند، ترجمه پرند کشوری، تهران: گویا، ۱۳۶۹.

- پتر کامن زیند، ترجمه عبدالحسین شریفیان، تهران: اساطیر، ۱۳۸۰.

عنوان اصلی: *Peter Camenzind*

(۳۴۸) خاطرات زندگی، ترجمه عبدالحسین شریفیان، تهران: اساطیر،
۱۳۸۰.

- تأملات، ترجمه فرخ تمیمی، ۹، ۹، ۹.

عنوان اصلی: *Erinnerungen*

(۳۴۹) خبرهای عجیب از ستاره‌ای دیگر (مجموعه داستان) ترجمه قاسم
کبیری، تهران: فردوس، ۱۳۶۸؛ بدیهه، ۱۳۷۶.

- اخبار عجیب و حکایات غریب، ترجمه محمد تقایی (ماکان)، تهران:
انتشارات تهران، ۱۳۷۰.

عنوان اصلی:

Merkwürdige Nachricht von einem anderen Stern

(۳۵۰) داستان دوست من، ترجمه سروش حبیبی، تهران: رز، ۱۳۵۰
قفنوس، ۱۳۸۲.

(۳۵۱) دلتنگی‌ها و پرسه‌ها، ترجمه مسیحا برزگر، تهران: دارینوش،
جبرستان ۱۳۸۲.

(۳۵۲) دمیان (سرگذشت جوانی امیل سینکلر)، ترجمه خسرو رضایی،
تهران: زوار، ۱۳۳۳؛ بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۶؛ جامی، ۱۳۷۹
- دمیان، ترجمه لیلی بوربور، تهران: فرس، ۱۳۶۳.

- دمیان، ترجمه محمد تقایی (ماکان)، تهران: انتشارات تهران، ۱۳۷۱
۱۳۷۷؛ ۱۳۷۲.

- دمیان، ترجمه عبدالحسین شریفیان، تهران: اساطیر، ۱۳۷۴؛ ۱۳۷۶
۱۳۸۱.

عنوان اصلی:

(۳۵۳) روزالده، ترجمه محمد تقایی (ماکان)، تهران: دبیر، ۱۳۶۸؛ ۱۳۶۹
- اسپرلوس، ترجمه پرویز داریوش، تهران: اساطیر، ۱۳۶۸؛ ۱۳۷۱
۱۳۷۸.

- مسافر، ترجمه قاسم کیبری، تهران: فردوس، ۱۳۷۶.

عنوان اصلی:

(۳۵۴) زنبق، ترجمه ارسلان طالبانی، مشهد: نشر نیکا، ۱۳۷۹.

(۳۵۵) سفر به شرق، ترجمه سروش حبیبی، تهران: اندیشه، ۱۳۵۵
جامی ۱۳۸۲.

- سفر به شرق، ترجمه علی قائم مقامی، تهران: گام، ۱۳۶۲.

- سفر به شرق، راهیان اقلیم رنگ و نورخاور، ترجمه کیانوش هدایت،

تهران: مجید، ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Die Morgenlandfahrt*

(۳۵۶) سفرهای رویایی (مجموعه داستانهای کوتاه)، ترجمه عبدالحسین شریفیان، تهران: اساطیر، ۱۳۷۷.

عنوان اصلی: *Traumfahrte*

(۳۵۷) سه قصه، ترجمه صفیه روحی و دلارا قهرمان، تهران: نشر آبی ۱۳۶۳؛ ۱۳۷۷؛ ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Drei Geschichten*

(۳۵۸) سیری در تنها، ترجمه احمد رضوانی، مشهد: نوید، ۱۳۶۸.

عنوان اصلی: *Wanderung*

(۳۵۹) سیدارتا، ترجمه حسن هنرمندی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۳۵.
- سیدارتا، ترجمه پرویز داریوش، تهران: پرنیان، ۱۳۴۰؛ آبان، ۱۳۵۵؛
اساطیر، ۱۳۵۵؛ ۱۳۶۷؛ ۱۳۶۸؛ ۱۳۷۳؛ ۱۳۷۸؛ ۱۳۸۱؛ ۱۳۸۱؛ کتاب فرزان، ۱۳۶۲.

- سدهرتا، ترجمه امیرفریدون گرگانی، تهران: سخن ۱۳۴۱؛ سیدارتایا سدهرتا، تهران: فردوس، ۱۳۷۳؛ ۱۳۷۶؛ سدهرتا، تهران: سیمین، ۱۳۸۰.

- راهی به درون، ترجمه جهانگیر فکری ارشاد، تهران: ۱۳۴۵.

- سیدارتا، ترجمه پرویز چشمۀ خاور، تهران: گلپونه، ۱۳۷۶.

عنوان اصلی: *Siddhartha*

(۳۶۰) شیفتگی جوانی، ترجمه میناییگلری، تهران: اسپرک، ۱۳۶۸.

(۳۶۱) کنولپ، سه داستان از زندگی کنولپ، ترجمه فریدون مجلسی، تهران: صاحب‌لر، ۱۳۷۱.

- کنولپ، سه خاطره، ترجمه عبدالحسین شریفیان، تهران: اساطیر،

.۱۳۷۸

- بازگشت به خانه و کنولپ، ترجمه جاحد جهانشاهی، تهران: پانیزد،

.۱۳۷۸

عنوان اصلی: *Knulp*

(۳۶۲) گرتود، ترجمه پرویز داریوش، بابل: کتابسرای بابل، ۱۳۶۷.

- گرتود، ترجمه عبدالحسین شریفیان، تهران: اساطیر، ۱۳۷۸.

- گرتود، ترجمه شهلا حمزاوی، تهران: چشیده، ۱۳۸۱.

عنوان اصلی: *Gertrud*

(۳۶۳) گرگ بیابان، ترجمه کیکاووس جهانداری، تهران: بنگاه ترجمه و

نشر کتاب، ۱۳۳۹؛ اساطیر ۱۳۶۳؛ ۱۳۶۸؛ ۱۳۷۶؛ ۱۳۷۶؛ خدمات بهزیستی

نایینایان، ۱۳۷۳؛ طلوع قلم، ۱۳۷۹.

- گرگ بیابان، ترجمه مرتضی ملکی، تهران: پاسارگاد، ۱۳۶۲، ارغوان، ۱۳۶۲.

- گرگ بیابان، ترجمه قاسم کبیری، تهران: فردوس، ۱۳۶۸؛ ۱۳۷۳؛ ۱۳۷۳؛ ۱۳۷۶.

.۱۳۸۲؛ ۱۳۷۶

عنوان اصلی: *Der Steppenwolf*

(۳۶۴) هرمان هسه و دگردیسی شاعر، تالیف و ترجمه فرامرز سلیمانی،

تهران: اسپرک، ۱۳۶۷.

عنوان اصلی: *Der Reisende*

(۳۶۵) هرمان هسه و شادمانیهای کوچک، تالیف و ترجمه پریسا رضایی و

رضا نجفی، تهران: مروارید، ۱۳۸۲.

عنوان اصلی: *Kleine Freuden*

(۳۶۶) نرگس و زرین دهان، ترجمه سروش حبیبی، تهران: رز، ۱۳۵۰؛

.۱۳۶۱

عنوان اصلی: *Narziß und Goldmund*

* هلد، کورت (۱۸۹۷-۱۹۵۹) *Held, Kurt*

(۳۶۷) اوزکوک‌ها نمی‌میرند، ترجمه نسرین بصیری، تهران: آبتوس، ۱۳۶۳؛ کوچه‌گردها، تهران: شقایق، ۱۳۶۸؛ ۱۳۷۱؛ تهران: صابر، ۱۳۷۰.
عنوان اصلی: ... *Die Rote Zora*

* هوفمان، ارنست تئودور آمادئوس (۱۷۷۶-۱۸۲۲) *Hoffmann, E. A.T.*

(۳۶۸) افسانه قمار، ترجمه حسین پژمان بختیاری، تهران: خاور، ۱۳۲۰.
(۳۶۹) فندق شکن و شاه موشان، ترجمه علیرضا حیدری و علی باقرزاده، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۳۶؛ ۱۳۷۳.
عنوان اصلی: ... *Nussknacker und Mäusenkönig*

(۳۷۰) کرسیل، ترجمه حسین پژمان بختیاری، تهران، ۹۹، ۹.

(۳۷۱) مادموازل اسکودری، ترجمه حسین پژمان بختیاری، تهران: (۹)، (۹).
عنوان اصلی: ... *Fräulein von Scuderi*

* مجموعه‌های داستانی و شعر

(۳۷۲) داستاهای نوین آلمانی، ترجمه هوشنگ طاهری، تهران: ابن سینا، ۱۳۴۶. شامل: هربرت هکمن: برنده، پاول هونرفلد: جلسه خصوصی، کورت کوزنبرگ: نگاه تحریرآمیز، هاینریش بل: وقی که جنگ به پایان رسیده بود، ایله آیشیننگر: فرمان باز شده، ماکس فن در گرون: سورای کارگری، ول夫 دیتریش شنوره: جدائی، ولگانگ بورشت: در این سه شنبه، کریستیان گایسلر: مرخصی در مالورکا، لوئیزه رین زر: پیرمردی می‌میرد، اینگه بورگ باخمن: دختر دریا باز می‌گردد، هانس بندر: سفر

زیارتگاه، گردگایزر: غزال سبز، لفگانگ هیلدسهایمر: جشن کارگاه، ماری لوئیز کاشنیتس: کودک چاق، رولف شروترز: یک مارک، یوزف مارتین باوئر: زیرا انسان به جستجوی گرمی است، الیزابت لانگرس: مخفی شده، اووه یونسون: همکاری در اسباب کشی، آنازگرس: گردش دختران مرد، مارتین والزر: شکایات در مورد روش‌های من رو به تزايد است، یوهانس بوبروسکی: تاریکی و کمی نوب، گرهراد تسورتس: بر روی بامها، کارل گوترهوف ناگل: کودک.

(۳۷۳) نمونه‌های شعر آلمان پس از جنگ، ترجمه مهدی زمانیان، تهران: سپهر، ۱۳۵۰. شامل: برتولت برشت: به هموطنانم، هلموت مادر: پیام به ساکنین شهرهای بزرگ، میشائیل گوتن برونر: مأموریت، گوترگراس: به تمام باغبانها، قوت پیامبران، کورت مارتی: قلب خارپشت، پتریوکوسترا: فروختن، یورگن بکل مان: به شهیدی در جنگی آتشی، ارنست یاندل: تداعی، لفگانگ وای راوخ: مردآلمانی، لفگانگ بشلر: زمین هنوز می‌لرزد، راینر برام باخ: هیچکس نمی‌آید، گوتتربرونوفوکس: دیوانه مرد، هرتا کرفتر: شب مست، کریستف مکل: انعام، طاووس، والتر تومن: قاتل مورچگان، گونه دیگر را برایش بگیر، گوترایش: منجلاب، والترهولر: بدون حرکت کنارجاده، دیتر ویس: آقای وحشت گام، آرنو راین فرانک: فتح‌های زودگذر.

(۳۷۴) سفر به گمسک (مجموعه داستان آلمانی)، ترجمه ماریا ناصر، تهران: قرن، ۱۳۶۹.

شامل: فریتس اورتمان: سفر به گمسک، هربرت مالخا: برنده، هاینریش بل: محبوب از قلم افتاده، پاول ارنست: کارخانه، کورت کوزنبرگ: نگاه تحیرآمیز، والتر تومن: یک تئاتر جهانی، گوترایش: قطارهادرمه، برتولت برشت: دایره‌گچی آکسیبورگی، توماس مان: سانحه

قطار.

(۳۷۵) چهره غمگین من، نمونه‌هایی از داستانهای کوتاه آلمانی، ترجمه تورج رهنما، تهران: چشم، ۱۳۷۲.

شامل: هاینریش بل: چهره غمگین من، در سرزمین ریوکی‌ها، معشوقه فناپذیر، ابدیت‌آمار، لطیفه‌ای برای تضعیف و جدان کاری، هانس بندر: گرگ‌ها باز می‌گردند، کبوتران اپلیا، خون‌گوسفند، طلب بخشش، ول夫 دیتریش اشنوره: فرار، هانا هانیش: آیا دویاره...؟ ولفگانگ بورشت: در آن سه‌شنبه، موش‌های صحرائی شب‌ها می‌خوایند، نان، قصه‌های خواندنی، ایله آیشینگر: معلم سرخانه، کورت مارتی: کعبه را دیدن و مردن، گرها رد تسورتس: روی بام‌ها، زیگفریدلتس: شب در هتل، پدریزگ من، ویلدنبرگ بزرگ، دم خروس، در قطار، ماکس فن درگرون: یک حادثه نه چندان مهم، کریستاراینگ: تقاضانامه ڈاپنی، مارتين والزر: شکایات در مورد روش‌های من، هربرت ماله‌شا: آزمایش، کریستیان گایسلر: مرخصی در مالورکا، گوترکونرت: ایستگاه راه‌آهن مرکزی، هربرت هکمان: غذای آخر، گابریلله ومان: آدم مطبوع، یورگن بکر: ملاقات اداری، پتریکسل: میز، میز است، شیرفروش، پترهاندکه: طغیان.

(۳۷۶) معجزه‌ی اشتیاق: ترجمه علی اصغر حداد، تهران: تجربه، ۱۳۷۶.
 جلد اول شامل: یوهان پترهبل: دیدار نامتنظر، آرتور اشنیتسler: ستوان گوستل، اشتافان تسوایگ: ستاره‌نی برفراز جنگل، توماس مان: سرخورده‌گی، ساعت ناامیدی، هاینریش مان: اهانت، فرانتس کافکا: هم‌سایه، درخت‌ها، عزیمت، از جست و جویگذر، لثون فویشت وانگر: رزم ناو پوتمنکین، برتولت برشت: سقراط مجروح، تمهداتی علیه زور، آنازگرس: بازگشت قبیله‌ی گم شده، رویرت موزیل: کاغذ مگسکش،

جزیره‌ی میمون‌ها، ولفگانگ بورشت: نان، هرمان هسه: گرگ، فریدریش دورنمات: تصویر سیزیف، وولف دیتریش اشنوره: جرم، اشتغان‌هایم: برادر دیوانه‌ی من، هاینریش بل: دانیل عادل، کاری صورت خواهد گرفت.

جلد دوم شامل: اینگه بورگ باخمن: همه‌چیز، اوندینه می‌رود، ماکس فریش: طرح، داستان ایزیدور، زیگفریدلتس: لوکاس، رعیت نرم خو، اروین اشتريتماتر: ماده گربه و مرد، گوترگراس: پله‌برقی، بی‌سیم پلیس، یورک بکر: پارک ممنوع، کورت مارتی: واپسین آزو، مانفردیلر: باربو سخن می‌گوید، پتر هاتکه: اظهارات شاهد عینی، سوال امتحانی شماره‌ی ۱، سوال امتحانی شماره‌ی ۲، حکومت نظامی، توماس برنهارت: نمایش کمدی است؟ نمایش تراژدی است؟، واقعه.

(۳۷۷) ۴۳ داستان عاشقانه، ترجمه علی عبدالله^۱، تهران: مرکز، ۱۳۷۹.
شامل: ^۱ هانس دومه نه گو: بین به کی شلیک می‌کنی! راینر ماریا ریلکه: گورکن، مردیگانه، زیگفریدلتس: خانه‌ای سرشار از عشق، گئورگ بیدلینسکی: بلوزلیندا، ول夫 وندراچک: ۴۳ داستان عاشقانه، ایلزه آیشینگر: خاطراتی برای ساموئل گرین برگ، فراتس کافکا: سر و صدای مهیب، آرزوی سرخپوست شدن، عزیمت، افسانک، درباره تمثیل‌ها، لاشخور، پل، شبها، درختها، رودلف کیرستن: ماده موش، بهترین چیز، دریافت، زاغچه و بادنما، آشتی، مهرمادری، گل‌ها، گوترکونرت: طبیعت، هانس کریستف بوخ: دو، توماس برنهارد: فراموشی، وولف دیتریش شنوره: سیاست، مبارزه با خجالت، پتره‌رتلینگ: هویج، گونتر آیش: میان پرده، یوهانس بوبروفسکی: بچه بوف، آرایه‌های درونی.

۱- این کتاب در برگیرنده داستانهایی از نویسنده‌گان غیرآلمانی زبان نیز هست. به همین دلیل در این قسمت فقط از آثار نویسنده‌گان آلمانی زبان نام برده می‌شود.

(۳۷۸) گرگ‌ها باز می‌گردند، ترجمه کمال بهروزکیا، تهران: روزگار، ۱۳۸۰. شامل: پاول ارنست: راهزنی، ارنست کرویدر: شبح ترس، گوترایش: قطارها درم، هاینریش بیل: از روی پل، چه‌هیاهویی، هانس بندر: گرگ‌ها باز می‌گردند، اورزو لا وغل: سه خیابان آن طرف‌تر، عصرانه، در چنین سرزمنی، گودرون پازوانگ: شاخه‌های غان، ساشا و الیزابت، توomas برنهارد: کمدی یا تراژدی؟ آدلبرت فن شامیسون: داستان عجیب پیتراشل میل.

(۳۷۹) قورباغه‌ها جدی جدی می‌میرند، ترجمه علی عبداللهی، تهران: مرکز، ۱۳۸۱.

شامل: آنگلوس سیله‌سیوس: بی‌چرا، سه گونه خفتن، گوتفرید افراٹیم لسینگ: بر مرگ یک میمون، جهان عظیم، فریدریش گوتلیب کلوپستوک: گورهای تازه، ماتیاس کلادیوس: مرگ، عشق، یوهان ولfgang فون گوته: نعمه شبانه آواره، یافته، زلیخا سخن می‌گوید، چهار اندرز، فریدریش شیلر: کلید، والایی، دختر غریبه، پسین گاه، فریدریش هولدرلین: باورنیک، غروب کن، خورشید زیبا، آن زمانه و اکتوون، تحسین آدمیان، کوتاهی، امپیدوکلس، به خانه‌ها، و اندکی دانا، نیمه زندگی، سقراط و الکی بیادس، یوزف فریدریش فون آیشندورف: شب مهتابی، سرباز، هاینریش هاینه: آموزه، اسرا، درود، فریدریش هبل: رکوئیم، تشورور اشتورم: شبانگاهان، Frauen-Ritornelle، فریدریش نیچه: سرخختی من، به حافظ، آنک آن انسان، از بهشت، از قطعاتی از مستانه‌سرایی‌های دیونیزوسی، هرمان‌هسه: اندرز، شب، الیزابت، رویای آشنای من، راینر ماریا ریلکه: بوته گل سرخ وحشی، روز پاییزی، نظاره‌گر، دیباچه، شاعر، تنها‌یی، همواره، بودلر، عاشقان، آدمیان، درشب، چهار شعر کوتاه، الزه لاسکر‌شولر: بدروود، اندوه جهان، خسته، روت، نلی زاکس:

پروانه، از معماهی درخشنان، به شما که خانه نو می‌سازید، همسراپی نجات یافته‌گان، همسراپی یتیمان، بر تولت برشت: کتاب سوزان، تعویض چرخ، لذتها، پنج شعر کوتاه، رویداد خوشحال‌کننده، دود، هالیوود، پتروخل: فرمور، روزه آوسلندر: ملال، رنگین‌کمان II، ستارگان، خوش‌ترین گوشه، در نمی‌یابی، خانه من خانه توست، مشارکت، تو و من، هنوز زنده‌ای، گونتر آیش: آخر تابستان، پیچک‌های تمشک، جایی که من اقامت دارم، حکاکی ژاپنی، یادگار، مرد جلیقه آبی، یوهانس بوبروسکی: راه خانه، آشیان پرنده، گثورگ تراکل: شب زمستانی، در برف، سونیا، در شرق، در پاییز، در بهار، در زمستان، موش‌ها، در بوستان، هانس بندر: با هم، بازگشت به خانه، سرباز جوان، گوتترکونرت: خورشید می‌تابد، اریش فرید: شعر متعهد، از آزادی درونی، هراس و تردید، به جد، فرصت طلب، انطباق، هولدرلین به سینکلر، خاموش، لبه، بانوی جهان، صرف، ارنست یاندل: نشانه‌گذاری، جوان، ارث، من جلوی کلیسا، عکس خانوادگی، کودک و خط‌آهن، شمارش، نفرینجم، هانس ماگنس انسنترگر: اتوپیا، قلمرو سایه‌ها، Middle Class Blues Rondeau، در رثای سیب، خانه متروک، رویا، برای کتاب درسی دبیرستان، کنگره صلح، تصویر سایه، گوتترگراس: گوته یا هشدار به تأثیر ملی مانهایم، عشق آزموده، ترانه‌ی کودکانه، طعام پیامبران، گیلاس‌ها، نورماندی، خوشبختی، استادیوم عصر، گوشه نشینی، آنابل لی، سیروس آتابای: دوستی، همیشه به یاد چوباش، به نام سوسن‌ها، تومی دانی، بامداد، جزیره، وولف بیرمان: اسباب بازی، کی صلح از راه می‌رسد، اینگه بورگ با خمان: از پس این توفان، تبلیغ، سایه‌ها سرخ گل‌ها سایه‌ها، همه روزها، کریستا راینینگ: روینسون، هلگا، ام. نواک: جنگ است، سعید: بامداد، هوشیار، به عمر دلبرم، فرد فیبان: مشکل آینده، یا آک کارزوونکه: کنسرت، مارگوت بیکل:

ده شعر.

(۳۸۰) مرگ من روزی ، ترجمه فروغ فرخزاد و مسعود فرخزاد، تهران: کتابسرای تندیس، ۱۳۷۹؛ ۱۳۸۰؛ ۱۳۸۳.

شامل: هانس آدلر: تماشای تئاتر، خدا حافظ، زبان تقویم، برونو آمرینگ: هر قدر نگاه کن، ارنست بلاس: فراتس بلای: در مقابل افق، آوریل، گثورگ بریتینگ: قیل از طوفان، هرمان بروخ: پاییز جنگل، آلبرت ارنشتاین: بازگشت، پارک کودکان، گوتترایش: باران دکوهستان غروب در ماه مارس، گثورگ فورستیر: گفتگو با دیوارهای تاریک، بندر مارسی، این شعر در اصل هم نامی نداشت، فاحشه، ریشارد فریدنال: دختر با کوزه آب، آدلر گرونه والد: فریاد، فردیناند هاردکیف: شکستنی، دیر، یاکوب هارینگر: در معابد سرد، شعر، گثورگ هایم (بدون ارایه اثر)، اوسبیپ کالتر: وقتی که مرگ من فرامی‌رسد، پاییز، هدویگ لاخمن: فنا، غروب، الزه لاسکر شولر: من می‌دانم، هانس لايفهم: با هلال ماه، با ستاره عصر، یوزف لایتگب: در دره کوهستانی، هورست لانکه: در روشنایی ضعیف زمستان، اشتافان تسوایگ: مستی جاودان، فواره آوازه خوان، آرنونا دل: مهمان، رنه شیکل: نغمه‌ای از دور، زیگفرید فایبرگ: گل یخ، ویلهلم کلم: آواز، ماکس بردن: ماهی‌های بهشت در شیشه، آلبرشت شفر: غروب دریا، راینر ماریا ریلکه: داستانی از عشق، ادا شفر: زندگی، غروب.

(۳۸۱) عاشقانه‌های آلمانی، گزینش، ترجمه و مقدمه علی عبدالله، تهران: مروارید، ۱۳۸۲. شامل: یک ترانه عامیانه قرون وسطایی، عشق نهانی، یکی از کهن‌ترین شعرهای آلمانی، هاینریش فن مورونگن: شنیدم بر خلنگ زار آوایی، گثورگ رودلف و کهرلین: عشق، زندگی و مرگ است. پاول فلینگ: غیاب او، گثورگ گرایفلینگر: به بانوی جوان، یوهانس

شفلر: از ترانه‌های چوپانی، ماتیاس کلادیوس: عشق، یوهان ولفگانگ فون گوته: عشق، به عشق نیرو می‌دهد، زلیخا، از کجا زاده‌ئیم، عشق از پی عشق، یافته و همچواری دلدار، فریدریش هولدرلین: مردنت را باور نمی‌توانم کرد، باورنیک، امپدوکلس، به لوئیزه ناست، فریدریش روکرت: عشق چون برخیزد، تو سایه‌ای، اگر به خاطر زیبایی، دوستت می‌دارم، نالان با عشق سخن گفتم، با اقتباس از جلال الدین رومی، به نزد برگرد! یوزف فرایهر فون آیشندورف: زیباست عشقتم به کردار شب، رفتن، مرغزار سبز بود، شب مهتابی، عشق خاموش، گل شب بو، هاینریش هایته: نقد جان در گرو عشق، هر دو عاشق هم بودند، روزگاری میهن زیبایی داشتم، اسرا، مرگ، شب خنک است، آنکه نخستین بار عشق ورزد، دلا، دلا غمین مباش، تئودور اشتورم: ببند، هر دو دیده‌ام را، فریدریش نیچه: در عشق راستین، خاموشی آهنه‌ن، اظهار عشق، راینر ماریا ریلکه: در فراسو، حیاتی دیگر می‌آغازد، مرگ عاشق، سوی چشمانم را فروکش، همواره، همواره، نغمه عشق، الزه لاسکر شولر: تو را برگزیده‌ام، از دور، در چشمان تو، ستاره‌های عشق، پنهانی با شب، نغمه عشق، دوستت می‌دارم، بدرود، ترانه نخلستان، روت، هرمان هسه: عشق را نفس می‌کشند، رویای آشنای من، الیزابت، ترانه عاشقانه، اسفند، روزها چه سختند، مردعاشق، هانس شوتس: ترانه کوچک عاشقانه، برترولت برشت: سال داره تموم می‌شه، ناتوانی‌ها، رازای زندگی عاشقونه، نغمه‌یه عاشق، بوته، هفت‌اگل داره، یاری شاخه‌ای بهم داد، پل سلان: کنار منی، چون منی، بادامها را بشمر، نشیب، شانه می‌کند مویش را، سالیان از تو تا من، کرنا، دستت سرشار از اوقات، اریش فرید: گریختن از بازیهای زمانه به عشق، پیش از آنکه بمیرم، مرز تردید، رنجها، بلبل آواز خوان، مخفی‌گاهی نیست، گفتگو سرمیز غذا، محال، دم گریزیا، هرچه

هست، شعر عاشقونه برا آزادی و شعر آزادی برا عشق، اینگه بورگ باخمان: دهانی، در دهانم، بیتوته می‌کند، از، ترانه‌هایی درگریز، اما من، عشق آموخته، در تو دیدگانت، آه عشق، فتحی سنت عشق را، گوتنترگراس: وقتی عشق...، عشق آزموده، گیلاس‌ها، سیروس آتابای: شیرین تن می‌شوید، مینیاتور ایرانی، سعید: به عمر شکوفه سیبی، هوشیار، برای لولا...، مارگوت بیکل: تو آزادی، شاید.

تبرستان

www.tabarestan.info

تبرستان
www.tabarestan.info

۳- فهرستها

۱-۳- فهرست مترجمان

- آبیز، علیرضا . ۱۷۷
- آصف پور، نصرت الله . ۲۵۱
- آفاسی، گیورگیس . ۳۲۱
- آل طه، حسین . ۲۰۶
- ابراهیمی، کریم . ۹۹
- ابرشم چیان، محمود . ۳۲۳، ۲۲۵
- اتحاد، علی . ۲۸۴
- ارانی، تقی . ۱۲۷
- احمدی، عبدالرحیم . ۳۸
- احمدی، هما . ۷۴
- ارباب، روحی . ۱۰۵
- اسفندیار فرد، مهدی . ۴۶
- اسلامیه، مصطفی . ۲۱۳، ۲۲۰
- اسماعیل زاده قندهاری، محمد . ۱۱، ۶۶
- ایرانی، ناصر . ۲۸۹
- ایزد پناه، مسیح . ۵۵
- ایل بیگی، فریدون . ۴۱، ۲۷
- ایمانی، سعید . ۳۱

- بیجاری، هوشنگ .۴۱
- بیدار فکر، سیاوش .۴۵
- بیطرف، آزاده .۲۴۹
- بیگلری، مینا ،۳۴۴، ۳۶۰ .۲۶۰
- پاک بین، علی ،۱۰۰ ،۲۳۷، ۲۳۶، ۲۳۰ .۲۳۷
- پهلوی، ابوالقاسم .۳۲۶
- پور حسینی، خسرو .۲۰۳
- پور شالچی، محمود ،۱۱۲، ۱۲۹ .۱۲۹
- پیر صالحی، زهرا .۲۸۲
- پژ نظر، هوشنگ .۳۲
- تاجبخش، سیروس .۱۶۴
- تاجور، بهروز .۲۱
- تفوی، مهدی .۴۹
- تمیمی، فرخ .۳۴۸
- تنکابنی، غلامحسین .۳۴۷
- توکل، عبدالله ،۱۰۲ ،۱۱۰ ،۱۱۱ ،۱۱۶ .۱۱۶
- جاهد، پرویز .۸۸
- جده دوستان، محسن .۳۳۴
- جلالیان، کیوان .۵
- جمادی، سیاوش .۲۲۱
- جمالزاده، سید محمد علی .۱۹۲ ،۱۹۳
- جمالی، کامران .۲۵۸، ۷۲، ۶۷
- جواهرچی، حسینقلی ،۲۱۸ ،۲۱۷ .۲۱۸
- جواهری‌نیا، فرامرز .۳۴۷
- بابایی، سبا .۲۷۶
- باختری، هوشنگ .۳۳۹
- باقرزاده، ابوتراب .۳۲
- باقرزاده، علی ،۲۲۷ ،۳۶۹ .۳۶۹
- بانکی، فرزین .۹۱
- بایرامی، حسن ،۳۵ ،۵۲ .۳۰۱
- بختیاری، حسین پژمان .۳۶۸ ،۳۷۰ ،۳۷۱ .۳۷۱
- برزگر، مسیحا .۳۵۱
- برکت، بهزاد .۲۹۰
- بصیری، نسرین .۳۶۷
- بقایی، محمد (ماکان) ،۳۴۴ ،۳۴۹ ،۳۵۲ .۳۵۳
- بنی‌احمد، شیرین .۱۰
- بنی‌صدر، عباس .۲۹۷
- بوربور، لیلی .۳۵۲
- بوی‌افزار، ابراهیم .۲۷۷
- به‌آذین، م. .۲۹۷
- بهپور، احمد ،۱۴۷ ،۳۰۵ ،۳۰۶ .۳۰۶
- بهرامی، مهدی .۱۸۶
- بهروزکیا، کمال ،۱۸۴ ،۲۲۶ ،۲۳۲ ،۲۳۴ ،۲۴۰ ،۳۲۲ ،۲۴۲ .۳۷۸
- بهروزی، ع. .۱۹۴
- بهزاد، فرامرز ،۳۵ ،۴۳ ،۴۴ ،۲۰۸ ،۲۱۹ .۳۲۵
- بهشتی، هوشنگ .۸۷
- بهفروزی، محمود ،۲۴۸ ،۲۴۷ .۲۴۸
- بیات، نادر .۱۵

- جهانداری، کیکاووس ۵۵، ۶۵، ۸۰، ۳۶۳، ۳۴۶
- جهانشاهی، ایرج ۳۲۴
- جهانشاهی، جاحد ۱۳، ۲۰۲، ۸۲، ۲۵۵، ۲۰۲
- جهانشاهی، محمد ۳۶۱
- چشمۀ خاور، پرویز ۳۵۹
- چوبینه، ناتالی ۶۹، ۶۴، ۶۳
- حائزی فرد، محسن ۳۴۴
- حبیبی، بهرام ۲۲، ۴۷، ۲۵، ۴۷
- حبیبی، سروش ۳۵۵، ۳۵۰، ۲۵۶، ۲۵۵
- دادستان، فرهاد ۱۲۳
- داداد، علی اصغر ۵۷، ۵۸، ۱۷۵، ۱۳۷
- داداد، کاره ۶۱
- حدادی، محمود ۱۹۵، ۲۹۸، ۳۱۵
- حدادی، ۳۱۹، ۳۱۸، ۳۱۷
- حسینی زاد، محمود ۲۸، ۲۴، ۱۵۷
- حسینی نژاد، حسینقلی ۳۰۳
- حصار پرور، زهرا ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۸۴
- حافظی، محمد ۲۰۴
- حجازوی، شهلا ۶۸، ۷۱، ۳۶۲
- حمیدیان، سعید ۳۱۲
- حیدری، علیرضا ۳۶۹، ۲۲۷
- خدابنده، یزدان ۷
- خدابرنگ، علی اکبر ۱۸
- خداکرمی، فاطمه ۲۲۵
- خراسانی، شرف الدین (شرف) ۱۷۱
- خردمند، عزت الله ۱۰۵
- خلیلی، سپیده ۲۳۳، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۲
- خلیلی، سید ۲۷۴، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۸۰، ۲۸۱
- خلیلی، محمد ۱۹۷
- خورسند، احمد ۸۲، ۷۸
- خوگر، نیکی ۲۲۹
- دادستان، فرهاد ۱۲۳
- داریوش، پرویز ۳۴۳، ۳۵۹، ۳۵۳
- داریوش، روشنگ ۳، ۲۰۵
- داهی، مهدی ۵۹، ۶۰
- دیانتی، داریوش ۳۴۵
- رجایی، علی ۲۰۰
- رحمت اللهی ۹۹
- رحیمی، مصطفی ۱۷، ۵۵
- رسنم آبادی، بهمن ۲۷۰
- رسولی، ثریا ۲۳۵
- رضایی، پریسا ۳۶۵
- رضایی، خسرو ۱۴۳، ۳۵۲
- رضایی، موسی ۱۴۰
- رضوانی، احمد ۳۵۸
- روحی، صفیه ۳۵۷

- سهراب، ابوتراب .۳۱۳
 سیاح، محسن .۱۱۴
 سیاح سپانلو، هادی .۱۶۴
 سیاهکل، میرشکار .۲۶۵
 سیدحسینی، رضا ،۱۰۲، ۱۳۶، ۱۴۴
 .۳۱۰
- تبرستان**
- شادان، ولی الله .۱۲۸، ۱۱۴
 شالچی، محمود .۹۰۰
 شاملو، احمد .۹۳
 شبانی، هروس .۲۷۰
 شریفیان، عبدالحسین ۱، ۳۴۰، ۳۴۳، ۳۴۴
 ،۳۴۵، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۵۲، ۳۵۶
 .۳۶۲، ۳۶۱
 شفا، شجاع الدین .۲۹۸
 شفیعی، علی .۲۶۱
 شکیباپور، عنایت الله .۳۰۱
 شیکب، پرویز .۱۰۴
 شمس، جواد .۴۰
 شهدی، پرویز .۱۶۷
 شیخ الاسلامی، جواد ،۹۸، ۱۰۱، ۱۲۶
 .۱۳۲، ۱۳۱
 شیرازی، محمد علی (تقبیب الممالک) .۱۲۰
 شیرزادی، عفت .۳۰۴
 صادق پور، جمشید .۱۶۱^۰
 صادق خانجانی، منوچهر .۲۴۱
- رویگران، شیوا .۱۹۶
 رهنما، تورج .۳۷۵
 ریاحی، هرمز .۲۹۰
 ریشه‌ری، نوشین .۲۲۷
 زارع، ناهید .۲۹۱
 زاهدی، زهره .۲۹۹
 زرگرباشی، حمید .۹۰
 زرین بال، محمد ،۱۲، ۹۳
 زمانیان، مهدی .۳۷۳، ۳۴۱، ۳۷
 زندیه، ندا .۹۴
- سرامی، قدملی .۲۷۳
 سروری، حسین .۱۰۲
 سعادت‌فر، ال‌له .۲۸۴
 سعید داشن، شهرام .۲۷۲
 سعیدی، محمد .۲۹۵
 سعیدی، نیر .۱۱۷-۱۲۳
 سلامی، علی .۲۸۶، ۲۸۵
 سلطانی، هیبت‌الله .۲۶۷
 سلیمانی، فرامرز .۳۶۴
 سلیمانی زاده، سعید .۲۸۳
 سمسار، مهدی .۱۸۳
 سمندریان، حسین .۱۵۱
 سمندریان، حمید ،۳۳، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۵۲، ۱۵۳
 .۱۵۴، ۱۵۹، ۱۵۵
 سمیعی، ماندانا .۳۲۳
 سهامی، سیروس .۳۲۶

- علوی، بزرگ .۱۸۹
- علوی، حمید .۴۳
- علی‌آبادی، همایون .۲۰۶
- عمادی، کاظم .۹۷
- غبرائی، مهدی .۱۷۶
- غفارزاده، هوشنگ .۲۴۷، ۲۴۶
- غفاری، نصرالله .۳۴۵
- ضیائی، ضیاءالدین .۹۶، ۱۴۰
- فارسی، محسن .۳۰۷
- فارسیجانی، حسین .۲۴۳
- فانی، کامران .۲۶۰
- فرامرزی، حسن .۹۵
- فرامرزی، محمد تقی .۷۶
- فرخزاد، فروغ .۳۸۰، ۳۳
- فرخزاد، مسعود .۳۸۰
- فرزانه، مصطفی .۱۰۹، ۱۰۳
- فرهنگ، م. .۲۶۳
- فرهودی، جمال .۳۰۸
- فرهودی، سعید .۷۹
- فریدمجهدی، اردشیر .۴۶، ۲۸
- فریدون، ا. .۴۴
- فکری ارشاد، جهانگیر .۳۵۹
- فکری ارشاد، منوچهر .۸۴، ۲۱۹
- فلسفی، نصرالله .۳۰۱
- فولادوند، عزت الله .۱۵۹
- فیروزآبادی، سید سعید .۲
- صادقت نژاد، جمشید .۱۶۸
- صدری، فریدون .۱۶۹، ۱۶۶
- صدریه، عبدالرحمن .۱۹، ۳۰، ۳۴، ۹۵
- صدوقیانی فر، فربیا .۲۷۷
- صفارزاده، محمد .۳۰۱
- صفوی، کورش .۲۹۸
- طالبانی، ارسلان .۳۵۴
- طاهری، امیر .۲۲۷
- طاهری، فرزانه .۲۱۸
- طاهری، هوشنگ .۳۷۲
- طباطبایی، ت. .۱۴۰
- طباطبایی، نسرین .۲۹۰
- ظروفی، محمد .۸۲
- عبدایان، محمود .۱۸۸
- عبدالله، عبدالحليم .۹۵
- عبداللهی، علی .۹، ۸، ۱۵۰، ۱۷۳، ۱۷۷
- عبداللهی، مرتضی .۳۷۷، ۳۴۲، ۲۵۲، ۲۳۴، ۱۷۸، ۱۷۷
- عبداللهی، مزگان .۲۲۷
- عزیزی، رضا .۱۰۸، ۱۴۵
- عزیزی، علی اکبر .۱۱۹
- عشایر، رحساره .۲۶۳

کلانتریان، مرتضی .۷۵	قائم مقامی، خشایار .۵۰، ۵۱
کوثری، عبدالله .۵۳	قائم مقامی، علی .۳۵۵
کورش، یحیی .۱۵۶	قائمه، پروین .۲۲۷
کیانوش، محسن .۳۲	قائمهان، حسن .۲۱۸، ۲۱۵، ۲۱۲
کیانی، داریوش .۱۲۸	قادری، بهزاد .۱۹۱
	قاضی، محمد .۳۲۹
گرگانی، امیرفریدون .۳۵۹	قانعی فرد، عرفان .۳۴۳
گلشیری، نیمایک .۸۶، ۸۵، ۸۲، ۸۱	قدیمی، بیژن .۶۸
گل کاران، قدری .۲۴۴	قدیمی نوران، مهری .۷۳
گلیزاده، توفیق .۲۵۴	قهربان، دلara .۳۵۷
گودرزی، مریم .۲۶۶	کاروانی، محمدامین .۱۶۶
لاشایی، فریده .۲۲۴، ۳۷، ۱۹	کاشف، منوچهر .۱۷۲
لاهوتی، هوشنگ .۲۴۵	کاظمی، پروین .۳۳۸
لدنی، عمامد .۲۸۵	کامیاب، منیژه .۵۲
لنکرانی، شریف .۱۶، ۱۸، ۱۹، ۲۶، ۶۲، ۶۱	کاووسی، ف. ک. .۳۶
	کاویانی، شیوا (منصوره) .۱۸۵
میشری، اسدالله .۲۹۷	کبیری، قاسم .۳۴۰، ۳۴۴، ۳۴۹، ۳۵۳
متین، غلامحسین .۳۲۱	.۳۶۳
مجابی، رضا .۹۲	کردونی، کاوه .۳۸، ۴۲، ۵۶، ۵۰، ۲۰۹
مجلسی، فریدون .۳۶۱	کرمانشاهی، نگین .۱۶۳
مدنی، عذرآ .۲۹۳	کرم رضایی، رضا .۱۹، ۴۸، ۴۸، ۵۶
مرادی کاویانی، مژگان .۲۸۷	.۱۵۶
مرشد، سبا .۲۸۸	کریمی، محمدعلی .۱۱۵
مسعودی، حسین .۱۲۱	کشمیری پور، بهزاد .۸۹
	کشوری، پرنده .۳۴۷

- مسعودی، مجید ۱۴۲.
- مشايخی، رضا ۱۳۳، ۱۳۴.
- مشعشعی، ژیلا ۲۰۶.
- مشکل گشا، مرجان ۲۹۲.
- مشیری، بهروز ۵۴، ۲۹۵.
- صاحب، شمس الملوك ۲۶۸.
- مظفرزاده، م. ص. ۱۶۲.
- معارف، فرامرز ۲۲۷.
- معتمدگرجی، پریچهر ۲۲۲.
- معتمدی، مهیندخت ۳۲۰.
- معصومی همدانی، بهار ۲۴۱.
- معینی، فرخ ۳۳۳.
- مقدادی، بهرام ۲۰۶، ۲۱۳.
- مقدم، ماندانا ۱۴.
- مقصودی، علی اصغر ۱۹۸.
- ملک خانی (وزیری)، مینو ۴۷، ۴۶.
- ملکی، حسن ۳۳۱.
- ملکی، مرتضی ۳۶۳.
- منتصری، هوشیار ۱۱۷.
- منجم، رویا ۱۸۳.
- منصوری، ذبیح الله ۱۰۷، ۱۱۵، ۱۲۴.
- منوچهاری، احمد ۱۳۵، ۱۴۱، ۲۱۴.
- مومن، فخرالسادات ۲۷۷، ۲۸۴.
- مؤمنی، فریدون ۲۲۷.
- مهجور، پریسا ۲۷۸، ۲۸۷.
- مهدوی دامغانی، فریده ۳۰۱.
- ولی‌زاده، غلامرضا ۵۳.
- والا، فتح الله ۱۳۸.
- نیک پور، اردشیر ۲۷۹، ۲۸۴.
- نوری نائینی، پویا ۲۳۲.
- نوروزی، حسین ۱۸۱، ۲۹۶، ۳۰۹.
- نورا حمر، همایون ۱۶۰.
- نوابی، مینا ۲۵۶.
- نکر روح، حسن ۳۱۱، ۳۱۲.
- نظری، رسول ۲۳.
- نصر، حسنعلی ۱۴۰.
- نظری، لیلا ۲۷۶.
- نظری، محمد ۳۲۷.
- نجفی، رضا ۳۶۵.
- ناقد، خسرو ۱۹۶.
- ناظری، فریدون ۳۹.
- ناصر، ماریا ۳۷۴.
- ناتال خانلاری، پرویز ۱۷۴.
- میناگر، علیرضا ۱۴۶.
- میکده، ابوالحسن ۱۹۰، ۱۹۱، ۳۰۲.
- میرزا بیگی، سیاوش ۳۲۸.

۱۲۸ ■ بازتاب ادبیات آلمانی در ایران

وندهور، ابوالحسین (وفا) .۴۰

هائف، محمود .۳۰۰

هدایت، صادق .۲۱۵ ، ۲۱۸

هدایت، کیانوش .۳۵۵

هدایت وزیری، ع. .۴

هترمندی، حسن .۲۱۷ ، ۲۵۹

هوشیار، محمد باقر .۲۹۴

هیرمندی، رضی .۴۷ ، ۲۰

یشربی، چیستا .۲۵۷

یمین الدوله .۱۴۸ ، ۱۴۹

۲-۳ - فهرست پدیدآورندگان

- Adler, Hans 380.
 Aichimger, Ilse 372, 375, 377.
 Ammering, Bruno 380.
 Andersch, Alfred 2.
 Apitz, Bruno 1.
 Atabay, Cyrus 379, 381.
 Ausländer, Rose 379.
- Bächler, Wolfgang 373.
 Bachmann, Ingeborg 14, 372, 376, 379, 381.
 Bauer, Josef Martin 15, 372.
 Beckelmann, Jürgen 373.
 Becker, Jurek 61.
 Becker, Jürgen 375, 376.
 Bender, Hans 85, 372, 375, 378, 379.
 Bernhard, Thomas 57, 58, 376, 377, 378.
 Bichsel, Peter 89, 90, 90, 91, 375.
 Bickel, Margott 92, 93, 94, 379, 381.
 Bieler, Manfred 376, 379.
 Bienek, Horst 95.
 Biermann, Wolf 379.
 Blaß, Ernst 380.
 Blei, Franz 380.
- Bobrowski, Johannes 372, 377, 379.
 Böll, Heinrich 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 372, 374, 375, 376.
 Borchert, Wolfgang 86, 87, 372, 375, 376.
 Brambach, Rainer 373.
 Brecht, Bertolt 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 373, 375, 376, 379, 381.
 Britting, Georg 380.
 Broch, Hermann 380.
 Brod, Max 380.
 Bruck, Anita Choista 59, 60.
 Buch, Hans Christoph 377.
 Büchner, Georg 88.
 Bydlinski, Georg 377.
- Celan, Paul 381.
 Chamisso, Adelbert von 184, 378.
 Claudius, Matthias 381.

- Dahn, Felix 148, 149.
- Demengo, Hans 377.
- Dorst, Tankred 150.
- Dürrenmatt, Friedrich 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 376.
- Ehrenstein, Albert 380.
- Eich, Günter 373, 374, 377, 378, 379, 380.
- Eichendorff, Josef Freiherr von 379, 381.
- Ende, Michael 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.
- Enzensberger, Hans Magnus 13, 379.
- Ernst, Paul 374, 378.
- Feuchtwanger, Lion 205, 376.
- Fiban, Fred 379.
- Flemming, Paul 381.
- Forster, Georg 380.
- Frank, Anne 194.
- Frank, Bruno 195.
- Freiberg, Siegfried 380.
- Fried, Erich 196, 197, 379, 381.
- Friedenthal, Richard 380.
- Frisch, Max 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204. 376.
- Fuchs, Günter Bruno 373.
- Gaiser, Gerd 372.
- Gast, Liese 249.
- Geißler, Christian 372, 375.
- Goethe, Johann Wolfgang von 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 379, 381.
- Grass, Günter 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 373, 376, 379, 381.
- Greiflinger, Georg 381.
- Grillparzer, Franz 262.
- Grimm, Jakob Ludwig und Wilhelm Karl 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293.
- Grün, Max von der 372, 375.
- Grünewald, Adler 380.
- Guttenbrunner, Michael 373.
- Handke, Peter 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 375, 376.
- Hanisch, Hanna 375.
- Hardekopf, Ferdinand 380.
- Haringer, Jakob 380.

- Härtling, Peter 377.
- Hauptmann, Gerhard 338.
- Hebel, Johann Peter 376.
- Hebel, Friedrich 379.
- Heckmann, Herbert 372, 375.
- Heine, Heinrich 339, 379, 381.
- Held, Kurt 367.
- Hesse, Hermann 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 376, 379, 381.
- Heym, Stefan 376.
- Hildesheimer, Wolfgang 372.
- Hofmann, Ernst Theodor Amadeus 368, 369.
- Hölderlin, Friedrich 379, 381.
- Höllerer, Walter 373.
- Huchel, Peter 379.
- Hufnagel, Karl Gunther 372.
- Hühnerfeld, Paul 372.
- Jandl, Ernst 373, 379.
- Johnson, Uwe 372.
- Jokostra, Peter 373.
- Kafka, Franz 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214,
- 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 376, 377.
- Kalenter, Ossip 380.
- Karsonke, Jaak 379.
- Kaschniz, Marie Luise 372.
- Kästner, Erich 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242.
- Kirsten Rudolf 377.
- Klaudius, Mathias 379.
- Klemm, Wilhelm 380.
- Klopstock, Friedrich Gottlieb 379.
- Kluge, Gertrud 243.
- Koch, Hans Wolfgang 222.
- Konsalik, Heinz Günther 244, 245, 246, 247, 248.
- Kräftner, Hertha 373.
- Kreuder, Ernst 378.
- Krüss, James 223, 224, 225, 226.
- Kunert, Günter 375, 377, 379.
- Kusenberg, Kurt 372, 374.
- Lachmann, Hedwig 380.
- Lange, Horst 380.
- Langgässer, Elisabeth 372.
- Lasker- Schüler, Else 379, 380, 381.

- Leifhelm, Hans 380.
- Leitgeb, Josef 380.
- Lenz, Siegfried 375, 376, 377.
- Lessing, Gotthold Ephraim 303, 304, 379.
- Ludwig, Emil 307, 308.
- Lutz, Wolfgang 305, 306.
- Mader, Helmut 373.
- Malecha, Herbert 374, 375.
- Mann, Heinrich 316, 317, 318, 376.
- Mann, Klaus 315.
- Mann, Thomas 309, 310, 311, 312, 313, 314, 374, 376.
- Marti, Kurt 373, 375, 376.
- Meckel, Christoph 373.
- Morungen, Heinrich von 381.
- Müller, Friedrich Max 320.
- Münchhausen, Börris Freiherr von 321.
- Musil Robert 319, 376.
- Nadel, Arno 380.
- Nietzsche, Friedrich 379, 381.
- Noak, Hans Georg 322.
- Nostlinger, Christine 323, 324.
- Novak, Helga M. 379.
- Ohrtmann, Fritz 374.
- Pausenweg, Gudrun 378.
- Reifenfrank, Arno 373.
- Reinig, Christa 375.
- Remarque, Erich Maria 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169.
- Rilke, Rainer Maria 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 379, 380, 381.
- Rinser, Luise 372.
- Roth, Joseph 170.
- Rückert, Friedrich 381.
- Sachs, Nelly 379.
- Said 379, 381.
- Schaeffer, Albrecht 379, 380.
- Schäffer, Oda 380.
- Scheffler, Johann 381.
- Schenkel, Elmar 185.
- Schickele, Rene 380.
- Schiller, Friedrich von 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 379.
- Schnitzler, Arthur 186, 187, 376.
- Schnure, Wolfdietrich 372, 375, 376, 377.

- Schroers, Rolf 372.
- Schütz, Hans 381.
- Seghers, Anna 179, 180, 181,
372, 376.
- Silesius, Angelus = Schaeffer,
Albercht.
- Sperber, Manes 3.
- Storm, Theodor 4, 379, 381.
- Strittmatter, Erwin 376.
- Süskind, Patrick 182, 183,
184.
- Toman, Walter, 373, 374.
- Torwald, Jürgen 146, 147.
- Trakl, Georg 379.
- Traven, B. 96.
- Walser, Martin 372, 375.
- Wandratschek, Wolf 377.
- Weckherlin, Georg Rudolf
- 380.
- Weiss, Peter 325, 326, 327.
- Werfel, Franz 328, 329.
- Weyrauch, Wolfgang 373.
- Wohmann, Gabriele 375.
- Wolf, Christa 330.
- Wolfel, Ursula 378.
- Wyss, Dieter 373.
- Zweig, Stefan 97, 98, 99, 100,
101, 102, 103, 104, 105, 106,
107, 108, 109, 110, 111, 112,
113, 114, 115, 116, 117, 118,
119, 120, 121, 122, 123, 124,
125, 126, 127, 128, 129, 130,
131, 132, 133, 134, 135, 136,
137, 138, 139, 140, 141, 142,
143, 144, 145, 376, 380.
- Zwerenz, Gerhard 372, 375.

۳-۳-۳- فهرست منابع

۱-۳-۳- منابع فارسی

- ۱- تاسلین مارتین: برتولت برشت، ترجمه حسن ملکی، تهران: نسل قلم، ۱۳۷۴.
- ۲- رالستون، جیمز: راینر ماریا ریلکه، ترجمه فخر تمیمی، تهران: نسل قلم، ۱۳۷۶.
- ۳- سید حسینی، رضا: فرهنگ آثار، تهران: سروش، ۱۳۸۱.
- ۴- فیروزآبادی، سیدسعید: بازتاب ادبیات داستانی قرن بیست آلمان در ایران، ادبیات داستانی، ۳۰، ۱۳۷۴، ۷۴-۸۲.
- ۵- کانارد، رابت سی: هاینریش میل، ترجمه خشاپیار دیهمی، تهران: نسل قلم، ۱۳۷۲.
- ۶- کتارسری، فاطمه: کتابشناسی رمان و مجموعه‌های داستانی مترجم، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۷.
- ۷- مولوی، فرشته: کتابشناسی داستان کوتاه (ایران و جهان)، تهران: نیلوفر، ۱۳۷۱.
- ۸- ناجی نصرآبادی، محسن: فهرست کتابهای فارسی شده چاپی از آغاز تاسال ۱۳۷۰، مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۸۰.
- ۹- ولوارث، جورج: فریدریش دورنمات، ترجمه عزت الله فولادوند، تهران: نسل قلم، ۱۳۷۲.

۲-۳-۳- منابع آلمانی

1. Baumann, Barbara: *Deutsche Literatur in Epochen*, München: Max Hueber Verlag, 1993.

2. Frenzel, E: *Daten deutscher Dichtung*, München: Deutscher Taschenbuch - Verlag, 1991.
3. Glaser, Hermann: *Wege der deutschen Literatur*, Berlin: Ullstein, 1997.
4. Rahnama, Touradj: "Die deutsche Literatur des 20. Jahrhunderts in Iran", *Horen* , 1981, 141-147.

Die deutsche Literatur in Iran

Bibliographie der Übersetzungen aus der deutschen Literatur

Von den Anfängen bis zur Gegenwart

Dr. S. S. Firuzabadi

N: 984-95772-0-3

شماره : ۳-۹۵۷۷۲-۰-۳

نشریه سام خاور

